

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

SABRİ DÎVÂNİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özkan UZ

VAN-2009

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

SABRİ DÎVÂNİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Özkan UZ

Danışman

Prof. Dr. Muhsin MACİT

VAN-2009

TUTANAK

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan :

Üye (Danışman) :

Üye :

Üye :

Üye :

ONAY: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.... / / 2009

.....

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	II
KISALTMALAR	IV
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	V
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM: MORALI SABRİ	3
1.1. HAYATI	3
1.2. DİVANI	6
1.2.1. NAZİM ŞEKİLLERİ	7
1.2.1.1. Kasideler	7
1.2.1.2. Kıt'alar.....	8
1.2.1.3. Musammatlar.....	8
1.2.1.4. Mesnevi.....	9
1.2.1.5. Gazeller	9
1.2.1.6. Beyitler	9
1.2.2. VEZİN	10
1.3. ŞAİRLİĞİ.....	10
II. BÖLÜM: SABRİ DÎVÂNİ	12
2.1. KASÎDELER.....	12
2.2. KİT'ALAR	51
2.3. MUSAMMATLAR	77
2.4. MESNEVÎ.....	86
2.5. GAZELLER	93
2.6. BEYİTLER	145
3. SONUÇ	152
4. KAYNAKLAR	153
5. ÖZET	155

ÖNSÖZ

Osmanlı kültürü ve sanatı çok geniş coğrafyada ve uzun bir tarih sürecinde varlığını göstermiştir. İsimlerine kaynak ve tezkirelerde pek rastlanmasa da günümüz Türkiye sınırlarının dışında yetişmiş Divân şairleri de kültürümüzün önemli yapı taşlarındandır. Bu şair ve sanatçılarla ilgili yapılacak çalışmalar Türk kültür ve sanat dünyası için önem taşımaktadır. Bugün Yunanistan sınırları içerisinde yer alan Mora Yarımadası da sanat dünyamız açısından önem taşıyan yerlerden biridir.

XVIII. yüzyılda Osmanlı devleti ve toplumsal hayatının hemen her aşamasında başlayan çözülme sürecinin yanında edebiyat ve diğer güzel sanatlar alanında da gerileme olduğunu söyleyebiliriz. Bu çözülme döneminden önce XV. yüzyıldan başlayarak XIX. yüzyıla kadar Osmanlı sınırları içerisinde yer alan Mora da bu çalkantılı dönemde Divân şiirine katkıda bulunmuştur. Tezkire ve şiir mecmualarında biyografileri hakkında fazla bilgi bulunmamasına rağmen, isimlerine farklı kaynaklarda rastladığımız Moralı şairlerin varlığından haberdarız. İşte bu şairlerden biri de Sabri mahlasıyla şiir yazan Es-seyyid Karayılan-zâde Mehmed Emin Sabri Efendi'dir. Bu şairin divanını yüksek lisans tezi olarak seçmemizin sebebi çalışılmamış bir eser olmasıdır.

Sabri'nin hayatı ve eserleri hakkında ilgili biyografi kitaplarında ayrıntılı bilgi yer almamaktadır. Biz, kaynaklarda rastladığımız bilgileri derleyerek, şairin şiirlerinden elde ettiğimiz çıkarımlardan ve Sabri'nin matbu divanına hemşerisi Abdurrahman Sami tarafından yazılan önsözden yola çıkarak şair hakkında bazı özellikleri ortaya koymaya çalıştık.

“Sabri Divânı” adıyla yüksek lisans tezi olarak hazırladığımız bu çalışma, Sabri'nin hayatını ve Sabri Divânı'nın transkripsiyonlu metnini ihtiva etmektedir. Divânı nazım şekillerinin esas alındığı divân tertibiyle düzenledik. “Moralı Sabri” ve “Metin” olmak üzere iki bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümünde şairin hayatı, eseri ve kişiliği hakkında bilgiler verilmiştir. Divânın içeriği, şekilsel özellikleri ve vezin ile ilgili ayrıntılar da bu bölümde parça parça sunulmuştur. Tüm şiirlerin vezinleri bulunarak şiirin başına yazılmış ve her şiire kendi ana başlığı altında numaralar verilmiştir. Eserde başlığı verilmemiş olan tevhid, na't ve münacatlar kaside ana başlığı altında toplanmış ve başlıkları parantez içerisinde belirtilmiştir. Kıt'alar içerisinde yer alan tarih manzumelerinde düşürülen tarihler, ebced hesabıyla bulunup, şiirin sağ alt köşesine yazılmıştır. Gazelleri de yazma nüsha ile matbu nüsha arasında karşılaştırıp divân tertibine uygun bir şekilde sıraladık. Tüm şiirlerde yazma nüsha ile matbu nüsha arasındaki yazım farklılıkları ve iki nüshadaki yerleri şiirin alt tarafında not olarak belirtilmiştir. Metni hazırlarken kendi içinde oldukça tutarlı olmasına özen gösterdik.

III

Bu tezi hazırlarken zamanını ve emeğini benimle paylaşan arkadaşım Sebati KESKİN'e, kaynak bulma aşamasından çalışmanın sonuna kadar her aşamada bana her türlü maddi ve manevi desteğini veren, değerli zamanlarını bana ayıran hocam Prof. Dr. Muhsin MACİT'e teşekkür ederim.

Özkan UZ

VAN-2009

KISALTMALAR

A	: Ankara Milli Kütüphane Nüshası
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
B	: Beyit
Bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
G	: Gazel
GDAAD	: Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi
H.	: Hicrî
Haz.	: Hazırlayan
İA	: İslâm Ansiklopedisi
K	: Kaside
k	: Kıt'a
Ktb.	: Kütüphane, kütüphanesi
M	: Matbu Nüsha
m	: Mesnevi
Mt	: Musammat
md.	: Madde
No	: Numara
ö.	: Ölümü
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
T	: Toplam
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
vb.	: Ve benzeri
Yz.	: Yazma
Yay.	: Yayınları

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

آ	: Â, â
ث	: Šš
ح	: Ĥĥ
خ	: Ħĥ
ذ	: Żż
ص	: Šš
ض	: ŽžĐđ
ط	: Ṭṭ
ظ	: Ṣṣ
ع	: Ğğ
غ	: Ğğ
ق	: Qq
ك	: Kk
و	: O,Ö,U,Ü,o,ö,u,ü,v

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin bilim, kültür ve sanat merkezleri, başta İstanbul olmak üzere Bursa, Edirne, Konya, Manisa, Diyarbakır ve Kastamonu'ydu. Devlet sınırlarının genişlemesiyle bu merkezler arasına Anadolu dışından Bağdat, Üsküp, Bosna ve Manastır gibi önemli kültür merkezleri de katılmıştır. Bu şehirlerden biri de Mora'dır.

Mora, Güney Yunanistan'ın büyük bir kısmını içine alan, Yunan medeniyetinin en eski şehirlerinden biridir. Antik dönemde Paleponnesos olarak adlandırılan yarımada Corinth, Sparta, Megalopolis ve olimpiyat oyunlarının anavatanı olan Olympia gibi tarihî şehirleri barındıran eski Yunan medeniyetinin merkezidir. Türk beylikleri Mora Yarımadası'na ondördüncü yüzyıl başlarında akınlar yapmaya başladılar. İlk önemli akını 1340 senesinde Umur Bey yapmıştır. Denizden ve karadan yapılan uzun seferler ve savaşlar sonunda II. Murad'ın 1430'da Mora'ya girmesi daha sonra da II. Mehmed'in İstanbul'un fethinin hazırlığı aşamasında Mora'dan gelebilecek askeri yardımı engellemek için gönderdiği Turhan Bey'in Mora'ya ulaşmasıyla Mora tamamen Osmanlı'nın eline geçmiştir. Bu tarihten itibaren XIX. yüzyılın sonuna kadar Mora, Osmanlı edebiyatı ve şiirine mütevazı bir katkıda bulunmuştur.¹ Mora, 1830 yılına kadar Osmanlı toprakları içinde kaldı. Bu tarihte Yunanistan bağımsızlığını kazanınca buralarda bulunan Müslüman-Türk ahali Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştır. Mora nüfusunun çoğunluğunun gayrimüslim olduğu ve Osmanlı tarihi içinde uzun sayılmayacak bir süre var olduğu da göz önüne alınırsa, belli bir kültür zeminini oluşturması ve sayısı az da olsa divân şairi yetiştirmesi dikkate değerdir. Divân şiiri geleneği içinde yetiştirdikleri şairler açısından Osmanlı şehirleri arasında Mora'nın tezkirelerde adı geçen sekiz şairle temsil edildiği görülür.²

XVI. yüzyılda Arkadya'da yaşayan ve burada ölen Mezistrelî Firdevsî ve Koronlu Kıyamî gibi şairler, ayrıca XVII. yüzyıl şairlerinden Gördüslü Hüseyin ve Gülşenîyye tarikatının kolu olan Sezâiyye'nin kurucusu Hasan Sezâî-yi Gülşenî gibi isimler de Moralı şairler arasında yer almaktadır. Tripoliçeli şair ve siyaset adamı Abdurrahman Sami Paşa, Halvetiyye şeyhinin oğlu Necib Ahmed Efendi ve Mevlevî dervişi ve şair Leyla Hanım da aslen Moralıdır.³

Böyle bir kültür ortamında yetişen Mehmed Emin Sabri'nin, kaynaklarda Türkçe, Farsça ve Yunanca şiirler yazan bir şair olduğu belirtilmektedir.⁴ Sabri'nin Yunanca şiirler yazdığı söylene de elimizdeki

¹ Machiel Kiel-John Alexander, "Mora", *İslam Ansiklopedisi*, c.30, TDV, İstanbul, 2005 s.280-285

² Mustafa İsen, "Osmanlı Kültür Coğrafyası", *Ötelerden Bir Ses*, Akçağ Yay.. Ankara 1997, s.64-75

³ Machiel Kiel-John Alexander, a.g.m.

⁴ A.g.m.

matbu ve yazma nüshada bulunmayan bu şiirleri biz bu çalışmamız sürecinde taradığımız diğer kaynaklarda da göremedik. Devlet merkezinden uzak bir bölgede yetişen şairi, sade dili, gündelik hayatı şiire yansıtması ve şen bir kişiliğe sahip olmasıyla mahallileşmenin öncüsü olan Nedim'in şiiri çizgisinde şiirleri kaleme alan bir şair olarak görüyoruz.

I. BÖLÜM

MEHMED EMİN SABRİ

1.1. HAYATI

Çeşitli biyografi kitaplarında ve kaynaklarda ismine fazla rastlamadığımız Sabri'nin hayatı hakkında bildiklerimizin ana kaynağını, matbu nüshanın önsözünde Abdurrahman Sami tarafından yazılan malumatlar oluşturmaktadır. Sabri hakkında en fazla bilgiyi aktaran İbnülemin Mahmut Kemal'in bize ulaştırdığı bilgilerin temeli de bu yazıya dayanmaktadır.⁵ Elimizde bulunan diğer bir kaynak da Orhan Kurtoğlu'nun "Giritli Şairler"⁶ adıyla yayınlamış olduğu Nuri Osman Hanyevî'nin şairler tezkiresidir.⁷ Bu eserde Sabri, Mîrî Mehmed Efendi ismiyle anılmaktadır. "*Mora tevabi'inden İnabolu'da Kara Yılan-zâde demekle maruf es-Seyyid Mehmed Emin Efendi hazretleridir.*" şeklinde başlayarak aktarılan bilgi de İbnülemin'in bize aktardığı bilgi ile tutarlılık göstermektedir.

Sabri, Mora'nın, bugünkü ismi Anapoli olan kazasında 1768 [H. 1182] yılında doğmuştur. Kaynaklarda Karayılanzâde, Anabolulu, Mîrî lakaplarıyla anılmaktadır. İsmi tam olarak Karayılanzâde es-Seyyid Mehmed Emin Sabri Efendi'dir.

Sabri dört yaşındayken yakalandığı çiçek hastalığı sonucu kör olmuştur. Şair bu durumunu kasidelerinde şöyle ifade eder:

Remedden oldu dü-çeşm esîr-i zîr-i seyl
Terahhüm et bu dil-i efkâra ey kerem-kânı K.6/46

Beni gençlikde 'alîl etdi 'inâyetkârım
Eyledi sineciğim maştaba-yı ceyş-i elîm k.4/21

Bu durumda aklımıza gelen ilk soru, kör olmasına rağmen Sabri'nin böyle hacimli ve aruza uygun şiirlerin olduğu divanı yazma yeteneğini nasıl edindiğidir. Divân edebiyatında doğuştan kör olan "ümme şairler" olduğu bilinmektedir. Küçük yaşta kör olan veya ümmi olan şairlerin, Osmanlı döneminde belirli bir hocanın gözetiminde olmasa bile, bir takım şiir ve sohbet meclislerine devam ederek edebiyat kültürü öğrenmek mümkün olmaktadır.⁸

⁵ İbnülemin Mahmut Kemal, "Sabri", *Son Asır Türk Şairleri*, c.3 , Dergâh Yay, İst.,1988

⁶ Orhan Kurtoğlu, *Giritli Şairler*, Akçağ Yay, Ankara, 2006

⁷ Nuri Osman Hanyevî, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Cezîre-i Girit*, Çorum Hasan Paşa Ktb, 2113/2

⁸ Cemal Kurnaz, *Osmanlı Şair Okulu*, Birleşik Yayınevi, Ankara, 2007

Sabri'nin de böyle bir kültür ortamında yaşadığı ve kendini geliştirdiği kanaatindeyiz. Elimizdeki kaynaklar Sabri'nin Nakibüleşraf olduğunu söylese de şair, şiirlerinde kendisiyle ilgili bunu doğrulayan bir bilgi vermemiştir.

Sabri, Mora'ya atanan paşaların, valilerin, kaptan-ı deryaların şehre atanmalarına, şehre gelişlerine, şehirdeki türbe, cami, çeşme gibi imar faaliyetlerine tarihler düşürmüştür. Bu şiirlerden Sabri'nin devrin bürokratları, paşalarıyla yakın olduğunu da anlamaktayız.

Benim ol rind-i felâket-zede ü ğam-dîde
Ki gülyüz baña göstermedi hiç baht-ı le'îm

Ben o nâ-kâm-ı mihen-hâne-yi dehrim ki felek
Etmedi çehre-yi maşşûdumu bir kere besîm

Halk-ı 'âlem tutuşur sûz-ı derûnumla benim
Yek-be-yek derd-i dil-i zârımı etsem tefhîm k.4/22-24

diyerek felekten ve içinde bulunduğu elîm durumdan yakınan Sabri'nin, himmet sahibi devlet adamlarından gördüğü ihsanları sıkça dile getirdiğini görüyoruz:

Morada kıdrim mişâl-ı mûr iken
Bendeñi mümtâz-ı akrân eylediñ k.6/10

Kerim-i kâm-bağşâ kâmkâr-ı mekrûmet-pirâ
Cenâb-ı Ahmed ağa-yı mûkerrem bâhirü'l-es'âd k.8/1

Kerem-kârân-ı dehrin hiç birinde görmedik el-ğakğ
Bu ğüne ğüsn-i ğılğat cûd u himmet rüşd-i isti'dâd k.8/5

Muğammed Nuri Beg ol kâm-kâr-ı 'âli himmet-kim
Kemâl-ı luğf ile ğalk eylemişdir zâtını mevlâ k.9/1

Sabri'nin gazel ve murabbalarında körlüğünden kaynaklanan bir umutsuzluk ve karamsarlık yoktur. Bunun aksine bu şiirler zevk, safa, sevgili konulu şiirlerdir. Kaside ve kıt'alarda devlet adamlarından gördüğü himmetlerden memnun biri olduğu da anlaşılır. Şairin küçük yaşta kör olması, onun hayata bakış açısını olumsuz yönde etkilememiştir.

Sabri'nin en büyük özlemlerinden biri de usta şairlerin yetiştiği İstanbul şehridir. Sabri, himmet sahibi büyüklerinden bu konuda yardım beklemektedir.

Genç yaşta öldüğünü bildiğimiz Sabri'nin ölüm yılı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Elimizdeki iki nüshada şairin ölüm tarihleri farklı verilmiştir. Milli Kütüphane nüshasında ölüm yılı (h.1227/ m. 1812) olarak verilirken, Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan matbu divanın künyesinde ölüm yılı (h.1229/ 1814) olarak verilmiştir. Şairin bir diğer eseri olan Tuhfe-i Sabri'nin kütüphane künyesinde ise ölüm yılı verilmemiş, (öl. 1223/ 1808'de sağ) şeklinde bir bilgi verilmiştir.

1.2. DİVÂNİ

Sabri'nin, "Tuhfe-i Sabri"⁹ adlı Türkçe-Farsça manzum sözlük halinde hazırlanmış pek hacimli olmayan eserinden başka, şair yönünü ortaya koyan bir Türkçe divânı vardır. Şairin genç yaşta öldüğü ve kör olduğu göz önünde bulundurulursa, üretken bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Elimizdeki bilgilere göre Sabri Divânı'nın iki nüshası vardır. Bu nüshaların biri Milli Kütüphane'de bulunan elyazması nüsha, diğeri ise Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan matbu nüshadır. Elimizdeki nüshaların tavsifi şöyledir.

Süleymaniye nüshası:

Arşiv numarası : Hacı Mahmud Efendi (5119)
 Eser adı : Divan
 Yazar adı : Mehmed Emin Sabri (1229)
 Sınıflama yeri : 894.35
 Fiziksel nitelik : 80 sayfa
 Yazılış tarihi : 1292
 Dili : Osmanlıca
 Yazı tipi : Basılı
 Baş : Nikâb-endaz olunca çehre-yi esrâr-ı bismillâh
 Son : Öyle sîmîn-sâide damğa gerek

Bursa maarif nezareti matbaasında basılan bu nüshanın baş tarafında Abdurrahman Sami tarafından yazılmış, "divânın tercüme-i hâli" olarak belirtilen bir önsöz kısmı bulunmaktadır. Divan'ın 4 ve 5. sayfalarında tevhid ve naatlar yer alır. Bu bölümden sonra 6. sayfa ile 37. sayfalar arası kasidelerin yer aldığı bölümdür. Kasidelerden sonra 38. sayfa ile 41. sayfalar arası tarih manzumeleri gelmektedir. Eserin en fazla yer tutan bölümü olan gazeller bölümü ise 42 ve 73. sayfalar arasındadır. Bu bölümden hemen sonra, 77. sayfaya kadar müfredler yer almaktadır. Buradan da anlaşılacağı gibi eser divân tertibine uygun bir şekilde hazırlanıp basılmıştır. Fakat diğer nüshada yer alan birçok beyit ve şiir, bu nüshada bulunmamaktadır. İki nüsha arasındaki farklar, çalışmamızın ileriki bölümlerinde ayrıntılı şekilde belirtilecektir.

Milli Kütüphane nüshası:

Arşiv numarası : 06 Mil Yz A 618/3
 Eser adı : Divân
 Yazar adı : Sabri Karayılan-zâde Mehmed Emin (öl 1227/ 1812)
 Dili : Türkçe
 Bulunduğu yer : Milli Kütüphane-Yazmalar Koleksiyonu-Ankara
 Dvd num : 930
 Boyut (Dış-İç) : 210 x 140 – 165 x 100 mm.

⁹ Mehmed Emin Sabri, *Tuhfe-i Sabri*, Çorum Hasan Paşa İl Ktb, 19 Hk 1892

Kağıt türü	: Taç-arma filigranlı
Yaprak	: 71b-121b
Baş	: Nikâb-endâz olunca çehre-yi esrâr-ı bismillâh
Son	: Kim ‘adl u dâdı mâye-i emn ü emân olur

Söz başları, kenar cetvelleri ve mahlasları kırmızı yazılan bu nüsha, sırtı tamir görmüş pembe kağıt kaplı mukavva cilt içindedir. Bu nüshada 71b-72a, 116b münacât ve naatlar, 72a-82b-84a-88a, 110a-116a, 119a-121b kasideler, 82b-83b terkeb-i bendler, 88a-90a manzum tarihler, 90a-106a, 117a-118 müretteb gazeller ile diğer gazeller, 106a-106b, 118b-119a rubailer, 107a beyitler, 107b-110a şarkılar yer almaktadır. Genel itibariyle okunaklı ve düzgün bir şekilde yazılan bu nüsha, görüldüğü gibi divan tertibine uymayan bir şekilde yazılmıştır.

Bu nüshalardan Ankara Milli Kütüphane’de bulunan divân, çalışmamızda A şeklinde kısaltılarak, Süleymaniye Kütüphanesi’ndeki matbu divân ise M şeklinde kısaltılarak belirtilmiştir. Ayrıca şiirlerin bu nüshalardaki yerleri de şiirlerin sol tarafında numaralandırılarak belirtilmiştir. Şiirin A nüshasındaki yeri, parantez içerisinde, koyu harflerle; M nüshasındaki yerini ise parantez kullanmadan koyu harflerle yazılmıştır.

Sabri Divânı’nda müfred beyitler hariç, kaside, kıt’a, terkeb-i bend, murabba, mesnevî, ve gazel nazım şekilleriyle yazılmış toplam 157 şiir vardır. Dili ağır olmayan bu şiirlerin tümü Türkçe’dir. Şimdi nazım şekillerini esas alan bir sırayla Sabri Divânı’nın muhtevasına bakalım.

1.2.1. NAZIM ŞEKİLLERİ

1.2.1.1. Kasideler

Sabri Divânı’nda toplam 17 kaside vardır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, bu divândaki şiirlerinin tümü Türkçe’dir. Bu kasideler arasında *bismillâh* besmelesinin redif olarak kullanıldığı iki tevhid bulunmaktadır. Bunlar, ilki yedi, diğeri altı beyitten oluşan kısa şiirlerdir. Üçüncü kaside ise kısa bir münacâttır. Divan’da na’t başlığını taşıyan iki şiir vardır. Bunlar, biri yedi beyitten oluşan *yâ-Resûl-ullâh* redifli, diğeri de beş beyitten oluşan *Muhammed Mustafa* redifli kısa şiirlerdir. *Yâ-Resûla’llah* ifadesi na’tlerde yaygın olarak kullanılan bir rediftir.¹⁰

Sabri diğer kasidelerini Seyyid Mustafa Paşa (K.6, 7, 8), Seyyid Osman Paşa (K. 9), Seyyid Ali Efendi (K. 10, 11, 12, 14), Ali Ebubekir Bey (K. 13), Veliyyü’ddin Paşa (K. 15, 16), Yusuf Efendi’ye (K. 17) sunmuştur.

¹⁰ Emine Yeniterzi, *Divan Şiirinde Na’t*, Ankara, 1993

Sabri, kasidelerini genelde devrin paşalarına yazmıştır. Övgüyü doğrudan bir din büyüğüne, devrin padişahına yapmadığını, sadece paşalara övgüde bulunduğunu da belirtmek gerekir. Sabri'nin yazmış olduğu bu kasideler usta şairlerle boy ölçüşebilecek seviyede değildir. Fakat İbnül Emin'in de belirttiği gibi¹¹ kasidelerinin gazellerinden daha iyi olduğu söylenebilir.

1.2.1.2. Kıt'alar

Sabri Divanı'nda toplam 26 kıt'a vardır. Bunların yedi tanesi (k. 7, 8, 9, 10, 11,12 ve 26) tarih manzumesidir. Bunlar, Mora'ya atanan bürokratların şehirdeki imâr ve iskan faaliyetleriyle ilgili olan tarih manzumeleridir. Ayrıca Veliyyü'ddin Paşa (k. 1, 2, 13, 14), Seyyid Osman Paşa (k. 3), Muhammed Paşa (k. 4), Kaptan-ı Derya Hüseyin Paşa (k. 5), Mustafa Paşa'dan (k. 6) övgüyle bahseden şiirler de bu bölüm içerisinde yer almaktadır. Diğer kıt'alar ise genelde dörtlüklerden oluşan, durum beyanında bulunmak için yazılan şiirlerdir.

Sabri divânındaki yedi tarih manzumesinde, şairin düşürdüğü tarihler ebced hesabıyla bulunup ilgili şiirlerin sağ alt köşesine yazıldı. Bu tarih manzumelerinin dört tanesi (k.7, 8, 9, 10) farklı paşalar tarafından inşa ettirilen kasr, biri (k. 12) mekteb inşası, diğer ikisi (k. 11, 13) de veladet üstüne yazılmış tarihlerdir. Bu kıt'alardan 8, 10 ve 11. kıt'alar mücevher tarih denilen, sadece noktalı harflerin hesaplanmasıyla bulunan tarih düşürme usulüyle yazılmıştır. Şair bunu belirtirken mücevher, cevher gibi kelimeleri kullanmıştır. 10. kıt'ada tarih, ilgili beyitin iki mısrasında verilirken, diğer iki kıt'ada ise tarihler ikinci mısralarda verilmiştir. Diğer tarih manzumeleri ise, tam tarih denilen tarih düşürme şekilleriyle yazılmıştır. Bu beyitlerde tarihler, ebced hesabıyla tüm harflerin sayısal değerlerinin toplanmasıyla hesaplanmıştır.¹²

1.2.1.3. Musammatlar

Musammatlar başlığı altında çok bendli nazım şekilleriyle yazılmış şiirleri bir araya getirdik. Sabri Divânı'nda 1 terkîb-i bend, 3 muhammes ve 7 murabba olmak üzere toplam 11 musammat vardır.

Musammatlarda dikkat çeken bir özellik, bu şiirlerin herhangi bir şaire nazire, tahmis vs. olarak yazılmamış olmasıdır. Bu musammatlardan, terkib-i bend nazım şekliyle yazılmış olanı, Seyyid Ali Efendi'yi övmek için yazılmış

¹¹ A.g.e.

¹² Ayrıntılı bilgi için bkz. Muharrem Mercanlıgil, *Ebced Hesabı*, Ankara, 1960- İsmail Yakıt, *Türk-İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme*, İstanbul, 1992

bir arzuhalidir. Diğer muhammes ve murabbalar değişik vezinlerle yazılmış, dili çok sade olan dörtlülüklerdir.

1.2.1.4. Mesnevî

Sabri Divânı'nda mesnevi nazım şekliyle yazılmış 2 şiir vardır. Bunların ikisi de devrin önde gelen paşalarını öven kasidelerdir. Bunların ilki Veliyüddin Paşa'yı öven 65 beyitlik uzun bir kasidedir. İkinci mesnevi ise Seyyid Mustafa Paşa için yazılan 31 beyitlik bir kasidedir. İçerik yönüyle kaside olan bu şiirlerin mesnevi nazım şekilleriyle yazılmış olması da dikkat çekicidir.

1.2.1.5. Gazeller

Sabri Divânı'nda 102 gazel yer almaktadır. Bu gazeller çoğunlukla 5-6 beyitlik gazellerdir. Beyit sayıları 5-12 arasında değişmektedir. Şairin 12 beyitlik bir gazeli vardır (G.14) Fakat bu gazel, müzeyyel bir gazeldir. Gazeller arasında dikkat çeken bir özellik de 89. gazelde matlân birinci mısrasının, maktân ikinci mısra olarak, yani redd-i mısra olarak tekrar edilmesidir.

Sabri, 102 gazelinden 41'inde kelime ve 10'unda kelime grubu seviyesinde redif kullanılmıştır. Ayrıca bu 102 gazelden 6'sı müzeyyel gazel olup, 3'ü de nazire şeklinde söylenmiş gazellerdir. Bunlardan Nuri Bey'e nazire söylenmiş olan gazel, kekeme dili ile yazılmış bir gazeldir.¹³

Sabri, divân şiiri geleneği içerisinde kalarak genelde aşk, sevgili üzerine, Nedimâne şiirler söylemiş bir şairdir. Şiirlerinde dinî-tasavvufî içerikli şiirlere rastlanmamaktadır.

1.2.1.6. Beyitler

Sabri Divânı'nda 35 müfred beyit yer almaktadır. Sabri, bu beyitlerin 10'unda mahlasını kullanmıştır. Beyitler genel olarak zevk ve safa içerikli olup, bunlardan sadece (B.7) mum kıtlığında yazılan sosyal konulu bir beyittir.

¹³ Amil Çelebioğlu, "Kekeme Dili (Lisân-ı Pepegî) İle Şiirler", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul 1998.

1.2.2. VEZİN

Sabri, pek usta bir şair olmamasına rağmen, kullandığı vezinleri söyleme onun kabiliyetini göstermektedir. O, arûzun remel, hezec, muzâri, müctes ve rezec gibi çok kullanılan bahirlerinden 11 kalıbı kullanarak bütün şiirlerini yazmıştır. Genel olarak yaygın kullanıma sahip kalıpları kullanmayı tercih etmiştir. Şairin kullandığı kalıplar divân şiiri geleneği içerisindeki genel eğilime uygundur.¹⁴ Sabri'nin kullandığı arûz kalıplarının nazım şekillerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

<i>Sabri Divânı'nda Kullanılan Arûz Kalıpları</i>	K	k	Mt	m	G	B	T
Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' î lün	5	12	1		27	8	53
Mefâ' ilün mefâ' ilün fa' ûlün	1		1		1		3
Mef' ûlü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	2	1			19	3	25
Mef' ûlü mefâ' ilü mefâ' ilü fa' ûlün		1	1		6	4	12
Mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün	3	1	1		1	1	7
Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün	4	6	2		39	9	60
Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün	2	3			3	8	16
Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün		1	3	2	4	2	12
Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün		1	1				2
Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün					2		2
Müstef' ilâtün müstef' ilâtün			1				1
TOPLAM	17	26	11	2	102	35	193

1.3. ŞAIRLİĞİ

Sabri'nin şiir anlayışını, şiir yazma sebebini belirttiği bir sebep-i telifi, manzum yazısı, makalesi yoktur. Onun şairliği hakkındaki düşüncelerimiz hayatından ve eserlerinden elde ettiğimiz çıkarımlardan oluşmaktadır. Sabri, genç yaşta vefat etmiştir. Divân şiirinin artık eski heyecan ve ruhunu

¹⁴ Halûk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, İstanbul, 1994

kaybetmeye başladığı bir dönemde, Mora gibi, Osmanlı kültür coğrafyasının merkezi olan İstanbul ve Anadolu'dan uzak bir bölgede yaşamıştır. Bir şair için olumsuz sayılabilecek tüm bu niteliklere rağmen, bir manzum sözlük ve hacim olarak küçük denemeyecek bir divân yazmasını dikkate değer görüyoruz. Üstelik Sabri, dört yaşında gözlerini kaybetmiş, âmâ bir şairdir. Bunlara rağmen şairin şiirleri akıcı, divân şiiri geleneğine uygun bir yapıdadır.

Sabri, divânında daha önce de belirttiğimiz gibi kendisinden önceki şairlerden sadece Nef'i'den söz eder. Onu bir kaside ustası olarak görür ve kendi şiirlerinin Nef'i'nin şiirleriyle kıyas edilmesinin uygun olacağını belirtir. Bunun haricinde divânının sadece bir yerinde Şevket ve Saib'i anar. Kasidelerin fahriye bölümlerinde şairliğiyle övünen Sabri, bu usta şairlere atıflarda bulunarak kendisinin başta İstanbul olmak üzere, şiir meclislerinde anılmasını ister.

Sabri'nin gazelleri sanat yönünden çok ileri düzeyde değildir. Onun şiirleri genelde söz güzelliğine dayanmaktadır. Tenviziye, telmih, teşbih gibi sanatlar şiirlerinde pek yoktur. Sabri, hikmetli sözleri, dini-tasavvufî literatürü kullanmamıştır. Genelde hayatından memnun, şen-meşreb bir portre ile karşımıza çıkmaktadır. Şairin bu özelliğinde şüphesiz, İstanbul şairi Nedim'in etkisi olduğunu söyleyebiliriz.

Sabri'nin kullandığı arûz ölçülerinde kusur yok denecek kadar azdır. Kullandığı redifler ve nazım şekilleri onun şiir bilgisini yansıtmaktadır. Ayrıca kusursuz bir şekilde düşürdüğü tarihler onun bu konudaki bilgisini de gösterir. Sabri'nin eserlerinde kullandığı "*belini sarmak*" anlamına gelen "*koçsam*", "*sürahi*", "*tabanca*", "*Köroğlu türküsü*" gibi kelimeler onun yerlilik duygusunu ve halk edebiyatına olan yaklaşımının göstergesidir. Günlük dilden kullandığı konuşmalar ve kelime grupları onun Mora'da yaşayan, Nedimâne tarzın bir şairi olarak anılmasını sağlamaktadır.

II. BÖLÜM

SABRÎ DÎVÂNİ

(72a)

İşbu dîvânçe-i bî-nizâm şîrâze-bend-i intizâm olduğu eş'âr-ı perîşân-reftâr eser bürâ'-i bî-istiât'a ya'ni Moravî Karayılan-zâde Es-seyyid Muhammed Emin Es-Şabri kem-bîdâ'nın gûşe-gîr-i zevâyâ-yı efkâr ve netice-i muqaddemat-ı tab'-ı perîşân rûzgârı olan heyûla-yı tasavvurâtını tâli ve kazîyye-yi sâlîbe-yi sâ mân hâdisâtı mütabakât-ı tazammun hevâ-yı bi-me'âli ile iltizâm eylediği işâret-i sergüzeşte-i hâli olan güftâr-ı dil-figâridir.

2.1. KASİDELER

1
[TEVHÎD]

(72a)4 Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

1 Niğâb-endâz olunca çehre-yi esrâr-ı bismillâh
Ser-â-pâ 'âlemi tenvîr eder ruhsâr-ı bismillâh

Olur tâ şafha-yı lâhûtiyâne pertevî zâhir
Ziyâ-güster olunca mihr-i pür-envâr-ı bismillâh

Le'âfet-yâb eder gülşen-sarây-ı 'âlem-i kudsî
Nevâ-yı bülbül-i hoş-lehçe-yi gülzâr-ı bismillâh

Olur her nokta-yı müşkîni hâl-i 'ârız-ı gufrân
Rağam-güster olunca kîlk-i anber-bâr-ı bismillâh

5 Eder gîsû-yı hûrâ-yı behîştî mû-be-mû ta'tîr
Şemîm-i 'anberin âşâr-ı sünbül-zâr bismillâh

Rikâbında olur nâmûs-ı ekberî çâbü-k-rev
'Alem kaldırsa bir yerde sipeh-sâlâr-ı bismillâh

'Aceb mi haşre dek memdûh olursa nazmın ey Şabrî
Ser-i dîvânî oldu mazhar-ı ezkâr-ı bismillâh

A72a M4

2

[TEVHÎD]

(72a)4 Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'î lün

- 1 Açıldııkça nihâlân-ı bahâristân-ı bismillâh
Olur tâvûs-ı kudsî murg-ı hoş-elhân bismillâh
- Letâfet-yâb eder gülşen-serây-ı mülk-i lâhûti
Kemâl-i revnağ-ı gül-gönçe-yi reyyân-ı bismillâh
- Olur her bir habâb durre-i manzûme-i gufrân
Temevvüc eyledikçe bahır-ı bî-pâyân-ı bismillâh
- Müreccâhdır kemâl-ı irtifâ' -ı arş-ı rahmâna
Serây-ı dil-güşâ-yı şâmiğü l-erkân-ı bismillâh
- 5 Olur nazm-ı mübînîñ zîver-i eklîl 'unvânı
Ne gevherdir hayâl et muşarra' divân-ı bismillâh
- Seni tâb-ı kıyâmet eylemez âzürde ey Şabri
Serinde var iken zıll-ı hümâ-yı şân-ı bismillâh

A72a M4

1. tâvûs: tâvus // 2. habâb: habâbı // 3. mübînîñ: metîniñ

3

[MÜNÂCÂT]

(117a) Fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün
(Fâ' ilâtün) (fa' lün)

- 1 Mihr-i aşkuñla dil-i zâre ziyâ ver yâ-Rab
Rûz (u) şeb âyîne-yi qalbe cilâ ver yâ-Rab
- Eyleme pister-i yes içre beni ğam-geşte
Dil-i mecrûh-ı ma'âşıyye şifâ ver yâ-Rab
- Bendeñi etme taleb-cûy-ı müdâvâ ğayra
Derdime şerbet-i luğfıñla devâ ver yâ-Rab
- Beni kem-gerde-yi deycûr-ı tağassur etme
Şem'â-yı mağlabıma hüsn-i ziyâ ver yâ-Rab
- 5 Eyle düşîze-yi emniyyetimi çehre-nümûn
Şâhid-i tâlî' ime hüsn-i edâ ver yâ-Rab
- Qaddimi eyleme hum-gerde-yi bâr-ı işyân
Rağmetünle dil-i mecrûha rehâ ver yâ-Rab

Etme Şabrî kulumu pâ-zede-yi râh-ı tam' a
Dil-efgandesine farṭ-ı ğınâ ver yâ-Rab

A117a M –

4

[NA'T]

(117/a)5Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

1 Yüzündür âfitâb-ı 'alem-ârâ yâ-Resûla'llâh
Ruhundur şu'le-yi mihr-i mücellâ yâ-Resûla'llâh

Muḥakḳaḳ idi mi'râc-ı şerifiñ 'ilm-i mevlâda
Anıñçün nüh felek oldu mu'allâ yâ- Resûla'llâh

Dü-şakḳ etdi meh-i ğarrâyı engüşt-i hümayûnuñ
Işırdı parmağın her pîr ü bernâ yâ-Resûla'llâh

Sen ol refref-süvâr-ı zirve-yi 'arş-ı mu'allâsın
Ki oldu cilde-ğâhın kurb-ı mevlâ yâ-Resûla'llâh

5 N'ola pertev-zen-i ekvân olursa mihr-i ruḥsârın
Seniñ nûrınla ḥalk oldu bu eşyâ yâ-Resûla'llâh

Güneh-kârım şefa'ât-ḥâhım ol rûz-ı kıyâmetde
Beni öldürdü fikr-i yevm-i ferdâ yâ-Resûla'llâh

Ne ḥâcet vaşf-ı pâkin eylesün bu Şabrî-yi şeydâ
Seniñ vaşşâfıñ oldu haḳ te'âlâ yâ-Resûla'llâh

A117a M5

5

[NA'T]

(72/b)4Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâ' tün / fâ' ilün

1 Zîb-evreng-i risâletdir Muḥammed Muştafa
Zîver-i tâc-ı sâ' adetdir Muḥammed Muştafa

Naḳd-ı raḥmetle 'usât-ı ümmeti memnûn eder
Ḥâzin-i kenz-i şefâ' atdir Muḥammed Muştafa

5Eyledi târ-ı dalâletden müberrâ 'âlemi
Neyyir-i burc-ı hidâyetdir Muḥammed Muştafa

Mültecâ-yı ma' siyet-kârân-ı haşr olsa n' ola
Şâfi' -i rûz-ı kıyâmetdir Muḥammed Muştafa

- 5 Şabri-yi bî-çâreyi şâyeste-yi ihsân eder
Menba' -ı luṭf u ' inâyetdir Muḥammed Muştafa

A72b M4

6

Sabıkâ(n) ka' im-makâm-ı rikâb-ı mustatâb vezîr-i ma' âl-i elḳâb
ma' ârif-perver-i ' âlî-cenâb Seyyid Mustafa Paşa Ḥazretleri Mora cezâîresine
saye-efgen-i iclâl buyurduklarında takdîm olunan ḳaşîdemizdir.

(72b)6Mefâ' ilün / fe' ilâtün / mefâ' ilün / fe' ilün

- 1 Bahâdırân-ı süḥan aldı şimdi meydânı
Kümeýt-i ṭab' ım ederse ' aceb mi cevlnı

Güşâde oldu ser-â-ser havâtır-ı ' âlem
Bulundu def' -i ğumûm-ı cihânıñ imkânı

Ġüm oldu cev r ü cefâsı sipihr-i ğaddârıñ
Göründü Ḥazret-i Ḥaḳḳıñ kemâl-ı ihsânı

Döşendi bezm-geh-i dehre ' işret esbâbı
Humâr-ı câm-ı keder buldu ḥadd ü pâyânı
- 5 Neşâtı var o kadar ' âlemin ki zâhidler
Kemâl-i şevḳ ile kesb etdi ḥâl-i mestânı

' Aceb mi şâhid-i endîşem olsa raḳs-âver
Bu rüzgâr-ı ṭarabsâzıñ oldu ḥandânı

Ayağı yerlere başmaz kemâl-i şâdîden
Şafâya oldu mübeddel ğumûm u hırmânı

Sürûr u şevḳ ile geşt ü güzâr eder gördüm
O dil dedikleri ser-der-hevâ vü nâlânı

Gehî şarâb-ı muşaffâ iç er çemenlerde
Gehî taḥayyül eder bûs-ı la' l-i cânânı
- 10 Gehî külâhını kec eyleyüp şafâsından
Olur bu ' ahd-ı neşât-âverin ğazel-ḥânı

Gören leṭâfet-i bâĝ-ı cemâl-ı cânânı
Eder mi fikr ü taḥayyül riyâz-ı rızvânı

- (73a) Şikenc-i kâkülünü şemm eden fedâ eyler
Şemîm-i sünbül-i nev-ḥîz ü ‘anber-efşânı
- O ğamzeler kıomaz aşla göñülde şabr ü sükûn
Helâk eder nıgeh-i çeşm-i mesti insânı
- Ne geldi dehre nazîri o kıadd-i dil-cûnuñ
Ne gördü çeşm-i cihân böyle şûḥ-ı devrânı
- 15 Bu iştiyâk helâk etdi el-amân bizi
Şeb-i firâk u ğamuñ yok mu ḥadd ü pââyânı
- 7Gelür îmâna eğer kâfir olsa bî-şüphe
Gören o ğamze-yi dil-dûz u nâ-müselmânı
- Dirîğ mâye-yi şabr ü sükûnu çaldırdım
Görüp o muṭrib-i hoş-lehçe vü hoş-elḥânı
- Bu nev-edâ ile kilik-i füsûn-ger ey Şabri
Bir ‘âli himmetiñ olmak diler şenâ-ḥânı
- Sütûde dâver-i remz-aşnâ-yı dâniş kim
Verir tekellümü tab‘a neşât-ı rûḥânı
- 20 Güzîde dâver-i ‘âdil ḥıdîv-ı deryâ-dil
Ki tutdu şöhret-i ‘adli bu heft eyvânı
- Yegâne dâver devr-i zamâne kim yokdur
Ḥasebde farṭ-ı edebde nesebde aḳrânı
- Bülend-pâye felek-sâye Muştafâ Paşa
Ki zâtı burc-ı şeref kıldı çarḥ-ı keyvânı
- Müşîr-i menkıbet âmûz-ı ‘ilm-i hikmet kim
Sezâdır olsa Aristö derinde derbânı
- O ḥurde-bîn ü daḳâyık şinâs u dânâ kim
Kemâl-i fikr ile çak etdi mû-şikâfânı
- 25 Vücûdu ‘âleme revnaḳ-tırâz-ı emn ü emân
Ḳudûmü meymenet-efzâ-yı mülk-i ‘Osmânî
- Ḥayâli maşrıḳ-ı lem‘â-nişâra şubḥ-ı âhîr
Faṭânet ü ḥiredi ‘aḳl-ı evvele şânı
- Ulüvv-i rif‘atının kıadd-i hamîdesi eflâk
Kemâl-i ‘iffetinin ḳudsîyân ḥayrânı
- Ekâbir-i küremâda seḥâsı müsteşnâ
Ekârim-i vüzerâda müsellemler iḥsânı

Zekâda fikr ü tedâbirde mişli yok el-haqq
Sehâda lutf-ı ‘atâda bulunmaz akrânı

- 30 Pey-â-pey olmasa sâhilde medd ü cezr bedîd
Kef-i kerimine beşzer der idim ‘ummânı

- (73b) Ederdim olmasa zehhârdan nümâ-yafte
Nihâd-ı pâkine teşbîh ebr-i nisânı

Sürâdık eylese bâb-ı kemâline layık
Müzeyyen atlas-ı zîbâ-yı çarh-ı gerdânı

Vereydi nâre eğer terbiyet nem-i lutfu
Dönerdi genceye yek-ser şerâr-ı sûzânı

Gubâr-ı reh-güzeri gitse semt-i Îrâna
Verir kesâde o dem sürme-yi Şıfahânı

- 35 Sirâyet etse gülistâna bûy-ı hulkı eder
Rugân kaçre-yi gül mağz-ı andelîbânı

Eğer memâlik-i Çine varaydı râyihâsı
Ederdi güm-şade müşk-i ‘abîr-efşânı

Bulunmaz oldu sitem-dîde ‘ahd-ı ‘adlinde
Meğer ki gamze ede dil-i remîde insânı

- Müşîr-i ‘âlî tebârâ vezîr-i nâm-verâ
8Eyâ bu devr-i zemânın hıdv-i zîşânı

- 40 Sen ol vezîr-i ‘adâlet semîrsin ki ‘ahdinde
Sitemden olmadı âzürde kimsenin cânı

Sen ol müşîr-i melek-hû hıdv-i hoş-gûsun
Ki oldu halk-ı cihân hulkunun senâ-hânı

Ne geldi dehre cenâbın gibi bir ‘âlî himem
Ne gördü sencileyin kimse bir şehâgânı

‘Atâ vü lutf-ı cemîliyle kâm-rân etdin
Hezâr bende-yi zârı hezâr nâlânı

Kemîne bende-yi midhat güzînişem ben de
Kemâl-ı lutfunun olsam ‘aceb mi handânı

- 45 Nigâh-ı şefkatle şevk-yâb-ı âmâl et
Bu müstmend ü senâ-kâr ü menkabet-hânı

Remedden oldu dü-çeşm esîr-i zîr-i seyl
Terahhum et bu dil-i efkâra ey kerem-kânı

Zamân-ı mu' âdelet ' ünvân-ı dâver ânında
' Aceb mi def' -i gumûmuñ bulunsa imkânı

İzâlesi ' ileliñ lutf-ı haqqâ kalmışdır
Cihânda kılletîñ ammâ olur perîşânı

Bu ' abd-i kem-tere himmet olursa seyr eyle
Yesâr u şervet u nağd u nişâb u sâmânı

50 Ne kıllet olur arada bedîd sultânım
Ne za' f zillet ederm set-i ter bu nâlânı

Olursa tab' ım eğer hüsn ü himmete şâyân
Bulursa pençe-yi gamdan rehâ girîbânı

(74a) Zebân-ı hâmem eder âb-ı kevseri icrâ
Olur hadâ' ık-i nazmım riyâz-ı rıdvânı

Kemâl-ı tab' -ı sühendânımı beyân edeyim
Efendim izn-i şerîfiñ olursa erzânı

Benim o şa' îr-i ilhâm semîr-i ma' ni kim
Mu' yin olur dilime vâridât-ı rabbânı

55 Benim o şa' îr-i şevket-hayâl-ı mu' ciz-dem
Ki lâl eder sühenim şa' îrân-ı devrânı

Benim o hüsrev-i ıklîm-güşâ-yı daniş kim
Müsaḥḥar oldu bana kişver-i sühendânı

Cihânda gevher-i nazm-ı selîsim olsa sezâ
Tırâz-ı tâc-ı ser-iftihâr-ı hâḳânı

Sipihre reng-i leb-i fikrim olsa ' aks-endâz
Eder piyâle-yi mey âfitâb-ı raḥşânı

Sühan ki bir gül-i zîbende-yi ma' ârifdir
Fezâ-yı lehce-yi kilkimdedir gülistânı

60 Dem-âdem etse tefâḥür ' aceb midir tab' ım
Ki oldu sencileyin dâveriñ senâ-hânı

Du' âya başla ḳo tatvîl-i nazmı ey Şabri
Ki buldu ḳâfiye gayet ḳaşıde pâyânı

Nite ki şâh-süvârân-ı mülk-i dâniş ede
Bu ' arşa-gâh-ı hünerde hemîşe cevânı

9Fürûg-ı devleti günden güne füzûn olsun
Şuâ' -ı ' adlile etsün cihânı nurânı

Tedâbîrine cenîbet-keş olsa dest-i kader
Umûrunuñ ola tevfiķ peyk-i âsânı

A72b M6

1. eder ise: ederse // 2. sipihr : sihr // 3.gelür: gelürdü // 4. olsa: ise//
5.bî-şüphe: bî-şebah// 6. Dirîğ: Dirîğâ // 7. tab‘a: kalbe // 8. maşrıķ: maşrıķa //
9. nişâra: nişâr // 10. tedâbirde: tedbîrde // 11. luţf-ı: luţf u // 12.Ruğân: Riğân //
13. güzîniñem: güzîn kim // 14. Remedden: Demden // 15. zîr-i seyl: zîr-ül-
haķķ // 16.dâver ânında: dâd u dehende hayfâ // 17. set-i ter: sebl tutar // 18.
hüsn ü himmet: haķķ-ı himmet// 19. olsun: ola

7

Ḳaşıde Der-sitâyiş-i Müşârünileyh (Seyyid Mustafa Paşa)

(74a)9Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

1 Eyledim bir dâver-i devlet-meâba intisâb
Kim olur her bende-yi hizmet güzîn-i kâm-yâb

Eyledim bir dâver-i hâtem-menîşe istinâd
Kim kef-i cûdundan ‘âlem etmede kesb-i nişâb

Eyledim bir dâver-i devr-i zamâna ilticâ
Kimdir iclâline yüzler sürer şeyḥ ile şâbb

Ol müşîr-i müşterî-fikret ‘atadır menķıbet
Kim şu‘a-yı re’yine bir zerre olmaz âfitâb

5 Ol müşîr-i âsmân rıf‘at mu‘alla menzilet
Kim ziyâ-yı luţfîdir târ-ı ğumûma mâh-tâb

Ol müşîr-i merḥamet-pîşe kerem-endişe kim
Ḥân-ı iḥsanından oldu ḥalk-ı ‘âlem behre-yâb

(74b) Dâver-i cem-pâye seyyid Muştafâ Paşa ki çarḥ
Görmemişdir böyle bir destûr-ı İskender-cenab

Murtaza ḥilķat Ḥasan sîret Hüseyin mekrûmet
Ṭâhirü’n-nesl-i Muḥammed necl-i Haydar ihtisâb

Muâdelet-ġüster kerem-perver ḥıdîv-i dâd-ger
Nuhbe-yi ‘âlem-i cihân yaver-i kerîm ü kâm-yâb

10 Zîb-bâḥş-ı salţanat revnaķ-tırâz-ı memleket
Kâr-fermâ-yı ‘adâlet dâver-i devlet-me‘âb

Âsaf-ı cem kevkebe dâdâr-ı Dârâ rütbe kim
Yaraşur der-bân-ı bâbı olsa ger Efrâsiyâb

Âfitâb-ı lem‘ a baḥşâ-yı sipihr-i ma‘ delet
Kim fûrûğ-ı ‘adl ü dâdı verdi dehre ferr ü tâb

Neyyir-i burc-ı vezâret kim sezâdır Ferḳadân
Eşheb-i ikbâline olsa eğer zerrîn rikâb

Feyz-i isti‘ dâdı naḥl-ı gülşene etse eser
Jâleler gülberg-i zîbâda olur dürr-i hoş-âb

- 15 Takviyyet-baḥş olsa feyz-i himmeti deryâya ger
Şekl-i kûh-ı ḳâfı kesb eylerdi bir kemter-i ḥabâb

İntizâm-ı ḥâl-i murgânı murâd etse eğer
Cilve-gâhı kebk-i ra‘ nânı olur bâl-ı ‘uḳâb

Bûy-ı aḥlâḳı muaṭṭar etse saḥn-ı gülşeni
Âb-ı eşk-i dîde-yi bülbül olur gülâb-ı nâb

Merzbûm-ı Çîne varsa ‘anberin yek şemmesi
Dehr içinde ser-te-ser güm kadar olurdu müşg-nâb

Benzedirdim ebr-i nisâna nihâd-ı cûdını
Etmese deryâ-yı bi-pâyândan kesbi nisâb

- 20 İncilâ-yı re‘ yini teşbîh ederdim mâha ger
Şu‘ lesin baḥş etmese mihr-i sipihrine ḳıbâb

Dil-remîde ḳalmadı eyyâm-ı ‘adlinde meğer
Kâkül-i dilber vere ‘uşşâḳ-ı zâra pîç ü tâb

Ehl-i ṭab‘ a ceyb-i cûdı mâye-baḥşâ-yı kerem
Müstaidâne ‘aṭa ü luṭfu bî-ḥadd ü ḥesâb

- 10 Memleket-perver ḥidîvâ dâd-güster dâverâ
Ey müşîr-i mekrûmet-pîşe vezîr-i kâm-yâb

Çâk çâk eyler ḥayâliḡ Şevket-i mu‘ ciz-demi
Görse Sâib fikrini ḥayrân olur bî-irtiyâb

- 25 Görmedik ehl-i hünerde reşḥa-ı ḥâmen gibi
Âteşin eş‘âr-ı nev-âsâra versün âb ü tâb

- (75a) Söylesün pîr-i felek görmüşmüdür zâtın gibi
Bir vezîr-i nûkte-ver bir dâver-i dâniş-me‘ âb

Ferr ü ḥaşmet ‘adl ü şefḳat luṭf u himmet sendedir
Mâ-ḥaşıl evşâfına yokdur seniḡ ‘add ü ḥisâb

Müstmendindir kuluḡdur derdmendindir seniḡ
Sâye-yi luṭfuḡda Şabri eylesün kesb-i nisâb

Hayr-hâhın bende-yi halka-be-gûşundur n'ola
Olsa hüsn ü himmetinle kâm-rân u kâm-yâb

- 30 Tab' ını hâk-ı mezelletden halâş et el-amân
Etsün eyyâm-ı şerifinde sa' âdet iktisâb

Kâm-kârâ böyle mi vaşf eyler idim zâtını
Sûz-ı ' illet nâr-ı miñnet etmese bağrım kebâb

Zeyn ederdim âteşin elfâz ile evşâfını
Âteş-i deyn etmese cân u gönülde iltihâb

Rakşa âgâz etdirirdim bîkr-i ma' nâyı eğer
Vermese mızrâb-ı gam-sâz-ı neşâta ıztırâb

Söyleden şimdi kemâl-i iltifâtındır beni
Yohsa takrîr etmeğe lehçemde yokdur zerre-tâb

- 35 Şâ' ir-i mu' ciz-eşer ya' ni belîğ-i nükte-ver
Himmet-i râtible oldu dehr içinde feyz-yâb

Sen dağı şâyeste-yi lutf eyle tab' -ı pâkimi
Vereyim bende sühan erbâbına yekser cevâb

Hüccet-i mahiyet-i tab' ımı ibrâz eyleyem
Şıdk-ı da' vâma eğer ... olursam fûrce-yâb

Ben o sahhâr-ı füsûnpîrâ-yı nazmım kim benim
Sîhr-i endişemden eyler rûh-ı Hârût ictinâb

Nef î-i nazm âver-i dehrem desem lâf eylemem
Nazmımı nazm-âverân-ı ' âlem eyler intiğâb

- 40 Vâye-dâr-ı şehd-i şiir-i pâkim olsa ejdehâ
Lehçesinden sû-be-sû cârî olur cüllâb-ı nâb

Hişşe-yâb-ı kuvvet-i tab' ım olaydı mûrlar
Bîşede şîr-i jiyân ile ederdi pençe-tâb

Lem' a-i idrâkime mâlik olaydı zerreler
Her biri çarğ-ı berîn üzre olurdu âfitâb

' Âlemi dil-beste eylerdi ser-i gîsûsuna
Eylese dûşîze-yi fikrim eğer ref' -i hicâb

Dürre-yi manzûme-yi mazmûn-ı nev-âşârımı
Eylers ebkâr-ı ma' âni zîver-i bend-i rîkâb

- 45 Vaşf eden la' l-ı leb-i ebkâr-ı efkârım müdâm
Şîşe-yi endişesin eyler sürâhi-yi şerâb

(75b)11Dürr-i nazmım gûş-ı taḥsîne olalı gûş-vâr
Reşk ile deldi geçürdü bağrını lü' lü'-nâb

Lâfı ko lâzım değıl bunca tefâhür Şabriyâ
‘Âlemi yek-ser uşandırdıñ saña şâfi-cevâb

Can u dilden eyle ‘âgâz-ı du‘ â şimdengerü
Ḥaḫḫ ḳabûl eyler du‘ â-yı ḫayrını bî-irtiyâb

Nitekim nükte-tırâzân-ı ma‘ ârif dâ‘ imâ
Bâb-ı vâlâ-yı keremkârâna eyler intisâb

50 Rûşen olsun şu‘ le-yi rey-i münîr ile cihân
Neyyir-i ikbâli versün kâ‘ inâta ferr ü tâb

Hızr-ı tevfiḫ ola yâri ‘avn-ı bârî yâveri
Mesned-i devlette olsun tâ-be maḫşer kâm-yâb

A74a M9

1. Tâhirü'n-nesl: Tâhir-i nesl // 2. Mâ-ḫaşıl: ḫaşılı // 3. râtible: re'yiñle //
4. Hârût: Hârûn // 5. dâr-ı şehd: dâniş // 6. ejdehâ: ejderha eğer // 7. berîn:
behîn // 8. olurdu: ederdı // 9. eyler: eylerdi // 10. sūrâḫi-yi şerâb: pür âb-ı
küllâb

- Dördüncü beyit M'de yer almamaktadır.

8

Ḳaşıde-i ‘îdiyye der-sitâyiş-i müşârünileyh (Seyyid Mustafa Paşa)

(75b)11Mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün

1 ‘Aceb mi şâd-mân olsa cihân ‘îd-i feraḫzâdur
Bu eyyâm-ı neşât-âver meserret-baḫş-ı dünyâdur

‘Aceb mi güle germ ü bâdeler nerm olsa her yerde
Kemâl-i şevḳle ‘âlem ser-â-pâ mest ü şeydâdur

‘Aceb mi şûret-i şevḳ ü meserret rû-nümâ olsa
Cihân âyinesi jeng-i kudûretden müberrâdur

Bu devr-i dil-güşâda dil-şikeste ḳalmadı aşla
Eğer işkeste ḫâtır var ise zühd ile taḳvâdur

5 Bu ‘alem-i ‘işret âbâd oldu gûyâ farḫ-ı şâdîden
Felek-i ḫum mihr-i minâmâh-ı nev-câm-ı muşaffâdur

Hilâl-i ‘îyddur şanma sipihr nüh-ḳıbâb üzre
Ḫumâr-ı rûzeden ḫamyâze-keş bir mest-i şeydâdur

Muğanni nağmesinden muṭribün çeng ü zibâsından
Sadâ-yı şahñ-ı meyḥâne ṭanîn-endâz-ı mînâdur

Şafâ verdi şu rütbe-raḡs ile raḡḡâşlar dehre
Ki nâhîd-i felek rûy-ı zemîne ġıḃṭa-fermâdur

Huşûşâ kim leṭâfet buldu ḡat ḡat serv-ḡadlerle
Bu bâḡ-ı râḡ-ı dünyâ ġûyiyâ firdevs-i a' lâdur

10 Ḳadîmî ' âdet midir bir melek-sîmâyı gördükde
Ṭaleb-kâr-ı vişâl olmaḡda dil pek nâ-şikîbâdur

Ḳapıldım el-amân bir âfet-i devrâna ben şimdi
Ki her bir ġamzesi düzd-i rîyâ cellâd-ı taḡvâdur

' Aceb mi la'lini teşbîh edersem mâ-i tesnîme
Cemâli bâḡ-ı cennet kâmet-i bâlâsı ṭûbâdur

Miyân-ı yâsemenlikde açılmış saçlı sünböldür
O şûhuḡ gerdeninde şanma kim ġîsû-yı dü-tâdur

(76a) Nice tâḡat getürsen ' aşḡına Âllâh için âdem
Niġâh-ı şûr-ı maḡşer gözleri âşûb-ı dünyâdur

15 Naẓîri gelmemüşdür mâ-ḡaşal ḡüsn ü melâḡatde
Güzeldir bî-bedeldir nâz-perverdir dil-ârâdur

Dedim ol nev-nihâl-ı ' işveye ol ḡadd-i ṭûbâya
Bana kûyunda ârâm eylemek cennetden ' âlâdur

Dedi efsâne-ġû bir ' âşîḡ-ı şeydâsın ey Şabri
12' Aceb yâbâne söylersin seniḡ ḡâlîḡ temâşâdur

Niçün pâ-bûsuna varmazsın ol destûr-ı zî-şânunḡ
Ki erbâb-ı süḡan ḡadrin bilür dâdâr-ı dâñâdur

O destûr-ı mu' allâ menzilet-i dâdâr Cem-i ḡaşmet
Ki der-bân-ı der-vâlâsı İskenderle Dârâdur

20 O destûr-ı felek rif' at-ı müşîr-i müşterî fikret
Ki dehre pertevi tedbîr-i mihr-i ' âlem-ârâdur

Ḥidîv-i muḡterem destûr-ı ekrem Muşṭafâ Paşa
Ki zât-ı pâki ebnâ-yı zemâna luṭf-ı mevlâdur

Vezîr-i Bayḡara-sîret müşîr-i Bermekî-himmet
Medâr-ı memleket-i âsâf naẓîr-i kişver-ârâdur

Serîr-ârâ-yı iḡlîm-i ma' ârif dâver-i ' irfan
Müşîr-i mülk-i dâniş zîver-i evreng-i ma' nâdur

Mücessem cûd-ı himmetdir müşahhâş ‘aql u fikret
Muşavver ‘ilm ü hikmetdir yegâne bu ala râdur

- 25 Asâletde ‘adâletde hünerde cûd u haşmetde
Nazîri gelmemiş bir kâm-kâr-fermâdur

Cihânda hall ü ‘ıkd fatk u ‘ratk emr ü nehyü’l-hakık
O paşa-yı felâhun-hikmete mevķûf-ı imâdur

Şafâ-yı meşreb-i dil-cûsuna dil-teşnedir kevser
Şemîm-i hulkunun âşüftesi gîsû-yı hurâdur

Firâş-ı dergeh-i devlet-meâbı atlas-ı gerdûn
Çerâğ-ı bezm-gâh-ı hâşı mihr-i ‘âlem-ârâdur

Hîred dil-beste-yi humdur ham-ı gîsû-yı efkârı
Hükm-i tab‘-ı hüner-endûzuna meftûn u şeydâdur

- 30 Kudûmuyla zamân âzürde olmaz zulmet-i gamdan
Vücûduyla cihân târ-ı küdürerden mu‘arrâdur

Muallâ-âsitânı melce-yi erbâb-ı dânişdir
Der-i iclâlîne ehl-i ma‘ârif çehre-fersâdur

Eğer himmetle tevcîh-i nigâh etse za‘îfâna
Görenler pîşe-yi nâçizi zann eyler ki ‘anķâdur

- (76b) Vücûdu kalmadı ‘ahdinde tarrâr-ı siyeh-kârı
Eğer tarrâr-ı ‘âlem var ise zülf-i dil-ârâdur

Müşîrâ dâverâ ‘âli-tebârâ bâb-ı iclâlî
Melâz-ı ehl-i hâcet mültecâ-yı halk-ı dünyâdur

- 35 Sen ol nabz-âşinâ-yı intizâm-ı hâl-i dünyâsın
Ki ‘âlem dest-i ‘adlinden taleb-cû-yı müdâvâdur

Sen ol baħr-ı ‘atâ ebr-i şehâsın kim keff-i cüdün
Hezârân-dâver-i deryâ nevâle hayret-efzâdur

‘Adâlet merħamet sefķat kemâl-ı ma‘rifet sende
Vücûduñ kâ‘inâta maħz-ı lutf-ı hakķ te‘âlâdur

Kerem-kârâ bu ahlâķ-ı maħâsin sende kim vardur
Du‘â-yı devletiñ verd-i zebân-ı halk-ı dünyâdur

Edâ-yı vaşfına ķâdir değildir tab‘-ı derrâkim
Muħaşşal midħatiñ kayd-ı taşavvûrdan mu‘arrâdur

- 40 13Huşûşâ kim benim sâhib-i yed-i beyzâ-yı endîşe
Fürûğ-ı fikretim nûr-efgen-i tûr-ı tecellâdur

Hayâlim neyyir-i lem' a-tırâz-ı burc-ı isti' dâd
Dilim pertev-pezir-i şubh-gâh-ı evc-i ma' nâdur

Midâdım cû-yı dânişdir devâtım menba' -ı ' irfân
Kalem bâğ-ı belâgatde sehî serv-i dil-ârâdur

Cemâl-ı şâhid-i endîşem eyler halkı dem-beste
Leb-i ebkâr-ı efkârımla ' âlem mest ü şeydâdur

' Aceb büthânedir tab'ım ki her bir sûret-i hûbı
Füsûn-kârîde âşûb-ı kıyâmet şûr-ı dünyâdur

45 Göreydi fikrimi hayrân olurdu Şâ'ib-i hoş-gû
Hayâlim Şevket-i mu' ciz-beyâna hayret-efzâdur

Revâdır Şabri-yi nazm-âvare bir ferve-yi semmûr
Huşûşâ kim bu eyyâm-ı mübârek ' iyd-i garrâdur

Dem-â-dem lûtf u ihsân eylemek ehl-i dil ü tab'a
Kerîmâ resm-i dîrîn kerem-kârân-ı vâlâdur

Yeter taşdî' i terk eyle du' â hengâmıdır Şabri
Du' â etmek şenâkârâne hem vâcib hem evlâdur

Hemîşe tâke eyyâm-ı mübârek ' iyd-ı hurremden
Le'tâfetde cihân reşk-âver firdevs-i 'âlâdur

50 Vücûd-ı bî-nazîrin hıfz ede mevlâ haşâlardan
Ki zât-ı pâki ebnâ-yı zamâna lûtf-ı mevlâdur.

A75b M11

1. mâ-şâşal: mâ-şâşıl // 2. pertevi tedbîr-i: pertev-i tedbîri //
3. mu' arrâdur: müberrâdur // 4. nabz: feyz // 5. Şâ'ib-i hoş-gû: Şâib ü Şevket

9

Vezîr-i Rüstem nazîr dilîr-i şecâ'ât semîr-i necl-i necîb-i şeh-i kevneyn
nâm-dâş-ı cenâb-ı ziyyü'n-nureyn müşârün-ileyh efendimiz hazretlerinin
gayret-i ' âli himmetleriyle cezîre-yi Mora dan zümre-yi hayâdîden levs-i vücûd
habâset âlûdlarının def'-i ref'lerine ikdâm-ı tâm ve sa'y-ı ihtimâm
buyurduklarında taqdîm olunan kaşîdemizdir.

(80a) Mefâ'îlün / fe'îlâtün / mefâ'îlün / fe'îlün

1 Eyâ dilîr-i yegâne vezîr-i ' âli-nejâd
İzâle oldu zamânında cümle ehl-i fesâd

Eyâ vezîr-i dil-âver müşîr-i ceng-âver
Ki bîm-i tîğîñ olur lerze-bahş-ı ehl-i 'înâd

Sen ol dilîr-i şecâ'at semîrsin ki şemşîrin
Be-ḥaḳḳ-ı âyet-i seyf oldu dehre mâye-yi dâd

Be-ḥaḳḳ nûr-ı Muḥammed be- ḥaḳḳ ziyyü'n-nureyn
Çehâr-yâr-ı peyâm-ber eder saña imdâd

- 5 Mu'âvin olsa 'aceb mi çehâr-yâr sana
Seni mü'eyyed-i dîn etdi hayy-i bî-endâd

Mora eyâleti 'ahdinde oldu dâr-ı emân
Dinlese nâmı n'ola ba'de-zîn neşât-âbâd

Vücûdu kalmadı devrinde ehl-i tuğyânın
Taraf taraf kırılup oldu cümlesi ber-bâd

Çıkarsa ipliği pazâra ğamzenin ne 'aceb
Metâ-yı kâr-geh-i fitne buldu şimdi kesâd

O rütbe havfe düşürdün buĝât-ı bed-nâmı
Ki sâyesi dahi eyler yanından istib'âd

- 10 'İbâda her ne kadar var ise cefâ kılıcı
Kılıçla verdi cezâsın cenâb-ı rabbü'l-'ibâd

Cefâ ile edemez kıdd-ı hamîde 'uşşâkı
O ebruvân-ı muḳavves dedikleri bî-dâd

Ḥayâdîdin ne kadar var ise kapudânı
Kırıldı cümlesi el-ḥaḳḳ kapandı bâb-ı fesâd

Deniz bu rütbe âsâyiş olur mu dünyâda
Mora cezâresi olsa 'aceb mi reşk-i bilâd

Edince böyle 'inâyet eder cenâb-ı hudâ
Olunca böyle olur inîzâm-ı ḥâl-i 'ibâd

- 15 Ne gördü dîde-i 'âlem nazîrini el-ḥaḳḳ
Ne geldi sencileyin bir dilîr-i pâk-nihâd

- (80b) 'Aceb mi vaşfını böyle ederse hem-vâre
Bu müstmend ü şenâver bu çâker-i nâ-şâd

Bülend-pâye felek-sâye asmân mesned
Müşîr-i müşterî-fikret 'Uṭârit-isti' dâd

Dilîr-i şaf-şiken-i 'arşa-ĝâh-ı rezm ü veĝâ
Yegâne şaf-der-i zühre-şikâf-ı ehl-i 'inâd

Sütûde sâhib-i seyf ü kalem vezîr-i dilîr
Güzîde dâver-i kişver-sitân-ı rüşd ü sedâd

- 20 Huceste daver-i dârâ haşem Sikender-fer
Medâr-ı memleket-i âşaf nazîr-i bî-endâd
- Kemin-güşâ-yı vegâ şaf-ı şikâf-ı peykârı
Zerre-tırâz-ı mağâzi dilîr-i mülk-i cihâd
- Sülâle-i şeh-i kevneyn semmî zîyyü'n-nûreyn
Kerîm-i halk-ı kerem-pîşe mekrûmet mu'cât
- Daķika-dân ü menâķıb-şinâs u dâniş-ver
Nesķ-tırâz-ı hüner hurde-bîn ü ehl-i reşâd
- Ekâbir-i küremâda seĥâ ile mümtâz
Ekârim-i vüzerâda vezîr-i pâk-nijâd
- 25 Seĥâda hüsn-ı tevâzu' da mişli yok el-ĥaķķ
Zekâda fikr ü tedâbirde fâ'ik-ül-endâd
- Cihânı bende eder hüsn-i ĥulķu el-ĥâsıl
Zihî vezîr-i huceste zamîr-i pâk-nihâd
- Şemîm-i ĥulķu sirâyet edeydi gülzâra
Verirdi bûy-ı gül-i 'anberîn şemîme kesâd
- Vereydi nâre eĥer terbiyet nem-i luţfu
Dönerdi kuĥl-i cilâ-baĥş-ı Işfahâna remâd
- Olaydı mazĥar-ı feyż-i kemâl-ı kudreti ger
Olurdu hem-ser-i 'anķâ-yı firâz bâl-ı cerâd
- 30 Şadeĥ deņizde güher-pâş olam deyü dâ'im
Şeĥâb-ı luţf-ı cemîlinden eyler istimdâd
- Cihâna gelmedi böyle vezîr-i bî-pervâ
Ki berķ-i tîĥı ola cân-güdâz-ı ehl-i fesâd
- Şeref-tırâz-ı kudûmü olunca bir manşıb
Olur ne deņlü harâb ü yebâb ise âbâd
- Mora cezîresini bâ-ĥuşûş edüp iĥyâ
Ĥayâdîdiņ elini kesdi ķıldı 'âlemi şâd
- Bu nazm-ı nâdiresi şâbit sühandânıņ
Eder bu vaķı'a-ı dil-dûz-ı dil-güşâ-yı îfâd
- (81a)
35 Demet demet edüb 'âdâ-yı dâs-ı şemşîri
'Aceb ki düşdü şitâ faşlına zamân-ı ĥaşâd
- Beride gülleler oldu ķabaķ gibi ĥaltân
Bozulmuş 'arsa-yı bostâna döndü şaĥn-ı cihâd

Hıdîv-i pâk-i zamîrâ müşîr-i ehl-i dilâ
Eyâ vezîr-i ma'ârif semîr-i bî-endâd

Şafâ-yı hâtır olaydı dil-i fütâdemde
Ederdi sihr ile tab'ım sitâyîşin inşâd

Merâmım üzere benim dönmedi dirîğ dirîğ
Îlâhi yerlere geçsün sipihr-i sülfe nihâd

40 Düşürdü bendeñizi âh bir cezîreye kim
Mağâdir-i sühanı fehme yokdur isti'dâd

Amân amân beni dūş etdi bir diyâr ki hep
Mecâlinde olan hây u hûy dâd ü sitâd

Esüp şavurmağa mâ'îl ekâbir-i ekşer
Kimi zira'âti eyler kimisi hırmeni yâd

Şafâ-yı sohbət-i nazmı kimesne gûş etmez
Ne eylesün sühanı fehm eden bir ehl-i reşâd

Köroğlu türküsünü artturur olur her giz
Metâ'-yı nazm-ı dil-ârâ eğer olunsa mezâd

45 O gûne zümre ile ihtilâf eden âdem
Merâmı üzere eder mi menâzımı inşâd

Kemâl-ı luğf-ı cemîlin karin afv eyler
Sitâyîşinde ne deñlü kuşûrum olsa ziyâd

Diğer bir 'uğdeciğim var dil-i nizârımda
Huzura 'arz edeyim ey vezîr-i pâk-nihâd

Bu müstmend ü hazîni bu 'abd-ı gam-gîni
Revâ mı pâzede-yi gamz ede bir ehl-i fesâd

'Înâyet eyle inanma o gûne-müfsîde
Eyâ vezîr-i merâhim semîr-i bî-endâd

50 Kâdimi bende-i halka begûş-ı zârındır
Kemâl-ı luğfunu ister bu Şabri-i nâşâd

Yeter yeter kı bu tafşîl-i hâli ey Şabri
Du'â-yı devletin eyle zamîme-yi evrâd

Niteki şâhsüvârân-ı 'arşagâh-ı veğâ
Bu kâr-zâr-ı cihânda ede gâza vü cihâd

Hemîşe tu' me-yi şemşîr-i dil-peziîri ola
Beridi gülle-yi serpeşteğân-ı şûr u fesâd

(81b) İlâhi zamm ede ıqlîm-i âl-ı ‘Osmâna
Yed-i müeyyed nuşret-i şî‘ârı nice bilâd

55 Vücûd-ı pâkini hıfz eylesün hatâlardan
Cenâb-ı halık bîçün cenâb-ı rabb-ı ‘ibâd

A80a M –

10

Tıraz-endi tersâne-yi zehhâr-ı ma‘ârif ve ziynet bahşâ-yı donanma-yı
deryâ menâkıb-ı şıkk-ı şâlis defterdârı ve Mora bahriye nâzırı devletlü Seyyid
‘Alî Efendi Hâzretlerine gönderilen kasîdemizdir.

(81b)24Mef‘ûlü / fâ‘ilâtü / mefâ‘îlü / fâ‘ilün

1 Ey kâm-kâr-ı nâdire-pîrâ-yı rûzgâr
Vey nükte-yi zîb-i ‘ilm ü kemâlât bi-şümâr

25Gûş eyle ‘arzuhâl-ı dil-i pür-melâlimi
Derd-i derûnu ‘arz edeyim saña ihtîşâr

Gerdûn-ı dun eyledi bu ‘abd-ı kem-teri
Âlâm-ı rûzgâr ile bî-şabr u bî-çarâr

Etdi fütâde bendenizi bir cezîreye
Kim gevher olsa nazm-ı terim bulmaz ‘itibâr

5 Güftâr-ı âb-dârıma hic rağbet eylemez
Bî-vâyedir emâsil hayf şad-hezâr

Oldum ğarîk-i lücce-yi hayret amân amân
Layık mı ka‘r-ı yemde kıla dürr-i şâh-vâr

Bir nev-resîde ğonce-yi bâğ-ı belâğatım
Pîrâhenim revâ mı ola cümle hâr-zâr

Erbâb-ı tab‘a şöhret-i Sitanbul beca iken
Layık mı böyle yerde kılam zâr u bî-çarâr

Hâtırcığım remîde göñül kıadd-i hamîdedir
Şevk u sürûrum oldu benim cümle târ-mâr

10 Yok lehçemiñ liyâkatı güftâre âh âh
Âğaz-ı nazma kıalmadı tab‘ımda iktidar

Süst oldu tab‘-ı ğurde-şinâsım o rütbe kim
Olmaz zemîne-yi sâye-yi nâçizi pây-dâr

Gitmez hevâ-yı şeh-r-i Sitanbuldan hayâl
Târ oldu baña cennet iken şimdi bu diyâr

Bahtım müsâ'id olmadı bir lahza hayf hayf
Bilmem nedir bu gerdiş-i gerdün u fitne-kâr

Gayrı yeter bu nâliş-i dil-sûz tâ-be-key
Şabri ne ise maṭlab-ı dil eyle âşikâr

- 15 Varmaḳ muradıñ ise eğer Âsitâneye
Söyle uzatma böyle kelâmı be yâd-gâr

- (82a) Var mı kemâl-ı miknet ü sâ mân u şervetiñ
Lâzım o şehre varmağa emvâl-ı bî-şümâr

Naḳdiñ yok ise saña gerek bir efendi kim
Olsun nigâh-ı 'âtıfeti ḥâline medâr

Etsün kemâl-ı himmet ile kâm-ver seni
Nâmıñ yâr u şervet ile bulsun iştihâr

Vardır bir 'âli himmet efendim cihânda kim
Eylers süḥan-verânı keff-i cûdu mâye-dâr

- 20 Lücce-tırâz-ı luṭf u 'aṭa dürre-i saḥa
Tersâne-yi zîb-i baḥr-ı vefâ gevher vakâr

'Ummân-ı cûd baḥr-ı himem ḳulzüm-ı kerem
Zehḥâr-ı mekrümet yümm-i himmet kerem-şi'âr

Hem-nâm-ı şıhr-ı ḥazret-i faḥr-ı cihân kim
Olmuş tırâz-ı şîmesi aḥlâḳ-ı çâr-yâr

Deryâ-yı bî-kenâr merâḥim ki ḳaṭresi
Sâhil-nişîn-i ye' se eder la' l ü dürr nişâr

Aşl-ı aşîl vü necl-i necîb ü nesîb kim
Layıḳdır etse ḥüsn-i aşâletle iftiḥâr

- 25 Pâkîze 'itikâd u 'arîf ü 'aff kim
Olmuş kemâl-i 'iffeti memdüh-ı rûzgâr

- 26 Etse ḥariṭa resmine himmetle bir nigâh
Her resm-i ḥired-kârı olur baḥr-ı bî-kenâr

Sarî olaydı baḥre eğer feyz-ı ḳudreti
Her bir ḥabâb-ı kemter olurdu cezîre-vâr

Mâ-verd eder cârî nihâlân dehr-i 'ûd
Olsa vezîde nûkhet-i ḥaḳ ile rûzgâr

Güftâr-ı dürr gibi deheninden revân olur
Güyâ ki tab^cıdır şadef-i baħr dürr-i nişâr

- 30 Güftâr-ı âb-dârını vaşf etmek istesem
Her lafz-ı dil-pezîrim olur dürr-i şâh-vâr

Dil-cû-yı cûy meşrebini yazdığım gibi
Döndü şafâ-yı kevşere bu nazm-ı âb-dâr

Maħrem olaydı bezmgeh-i hâşına eğer
İbn-i maķâl kâline eylerdi cân-nişâr

Cûyende-i cevâhir-i âmâl olanları
Eyler kemâl-ı naķd-ı nevâzişle kâm-kâr

Var mı deñiz o kulzüm-ı cûduñ nazîri kim
İhsanı baħr u kân ola in^câmı bî-şümâr

- 35 Hiç görmedim bu sâha-i âlemde bendeñiz
Böyle muhîṭ-i mekrümet-âmîz-i rûzgâr

Felek bülend-i kadrine nisbetle mâ-ḥaşıl
Şandal değıl bu künbed-i gerdûn-ı bî-ķarâr

- (82b) Ey gevher-i yegâne zehḥâr-ı mekrümet
Vey mevc-hîz-i kulzüm-i ihsân-ı bî-şümâr

Sensin o necl-i ḥazret-i faħr-ı cihân kim
Bulduñ cihânda ḥüsn-i şemâ^c ille iştihâr

Sensin o ḥurde-bîn ü deķâ^cık şenâ kim
Olduñ kemâl-ı fehm ile memdûḥ-ı rûzgâr

- 40 Sensin o kâm-kâr-ı meķârim-şî^câr kim
Dest-i kerîmiñ eyledi dünya-yı mâye-dar

Tab^c-ı güher nişârına maḥşûşdur seniñ
Cûd u himem^catâ u kerem lutf u bî-şümâr

Hiç görmedi nazîrini pîr-i felek seniñ
Ey mihr-i âsmân merâtib-i felek vaķâr

Vaşf-ı güzîniñ eyleyemem kıl kadar beyân
Her müyum olsa lehçe-yi güyâ-yı rûzgâr

Bu âsr-ı dil-güşâda benim bâ-ḥuşuş kim
Evreng-i nazma Ḥusrev-i Ḥâķân iķtidâr

- 45 Her bir şüküfte ğoncesi gülzâr-ı tab^cımıñ
Olsa âceb mi zîver-i destâr iştihâr

Ol nüktedân-ı nâdire-gûyem ki nazmıma
Eylers sühanverân-ı cihân hüsn-i ʿitibâr

Alüfte bîkr-i fikrime hüsn-i edâ benim
Âşüfte ʿab-ı pâkime güftâr-ı âb-dâr

Şadrimda nûr-ı feyz-ı hüdâ berķ urur benim
Endîşem oldu neyyîr-i envâr-ı tâb-dâr

Bezî-i cevâhir eylese nuṭkum ʿaceb deĝil
Tabʿımdadır meḥâzin-i esrâr-ı gird-gâr

- 50 27 Her kim olursa bâde-yi şîʿirimle neşve-yâb
Olmaz ḥumâr-ı dehr ile ʿalemde ĝam-güsâr

ʿAzm-ı ramîme müddet-i ʿömr-i ebed verir
Ṭabʿımdan olsa zehr-i helâhil vâyedâr

Aḥbâba cân verir raķamı kilk-i pâkimin
Her noḳtası eder dil-i aʿdâ-yı dâĝ-dâr

Böyle tefâḥür eylese ʿab-ı ʿaceb midir
Vaşîḡla buldu nuṭḡ-ı dürer-bârım iştihâr

Bu iftidâr ʿab-ı ile nessâc-ı fikretim
Bir nev-ķumâş nazma nola etse ibtidâr

- 55 Tahrîk edince perçem-i cânânı rûzgâr
Eylers şafâ-yı ḥâtır-ı ʿuşşakı târ-mâr

Ḳat Ḳat kanarya şâlî o ḳalyoncu şuhunun
Etdi dirîĝ bendeḡizi zâr u bî-ķarâr

- (83a) Seyret şikâf-ı mâî yelekde o sîneyi
ʿAḳş etdi rûy-ı baḡre yine mihr-i tâb-dâr

Ġavvâş-ı baḡr-ı ḡayret olursam ʿaceb deĝil
Deryâ-yı nîm-ten giyer ol şüh-ı şîve-kâr

Geştî-yi süvâr-ı nâzma çatmaḡ murâd eder
Ḳanca atar raķîb-i hîlebâz u fitne-kâr

- 60 Yelken-güşâ-yı geşt-i ümmîd olur muyuz
Şabrî eser mi vefķ-i merâm üzre rûzgâr

Ey ḳadr-dân-ı ehl-i hüner destĝirim ol
Etme dil-i nizârımı pâ-mâl-ı ihtîķar

Bir hizmet ile maḳşâdımı ḡâsıl et benim
Olsun kemâl-ı merḡametiḡ ḡâlîme medâr

Sayende iktisâb-ı refâhiyyet eylesün
Bu müstmend ü çâker ü gam-gîn ü gam-güsâr

Şabri yeter bu nâliş-i cân-sûz-ı iştikâ
Başla du^câ-yı hayra kim oldur ehemmm-kâr

65 ^cArz eyledikçe hâlini ehl-i mekârime
Cûyende-gân-ı cevher âmâl-ı rûzgâr

Olsun hemîşe düşmeniniñ yelkeni şuda
Eyyâm-ı câhıñ arttırâ hallağ-ı gird-kâr

Mevlâ müebbed eylesün iqbâl u şânını
Olsun kemâl-ı ^cizz ile mağbul-ı şehr-yâr

A81b M24

1. fütâde: fütâdde // 2. hayâl: hayâlden // 3. şimdi bu: bu dâr u // 4. yok:
yoğ // 5. hüsn: haqq // 6. nihâlân: nihâl // 7. cevâhir: cevher // 8. güher: gevher
// 9. ^caşr: ^cabd // 10. Ol: O // 11. hizmet: hıdmet

11

Kaşîde-yi diger der-sitâyîş-i müşârün-ileyh efendi (Seyyid Ali Efendi)

(84b)27Fe^cilâ^ctün / fe^cilâtün / fe^cilâtün / fe^cilün
(Fâ^cilâtün) (fâ^clün)

1 Hâbbezâ nâme-yi mu^cciz eşer ü hüsn beyân
Ki verir mürdelere nefî-i Mesihâ gibi cân

Hâbbezâ nâme-yi dil-dûz u ma^câni endûz
Kim olur nüktesine ehl-i ma^carif hayrân

Hâbbezâ nâme-yi zîba ki nuğûş-ı haţtî
Haţtî-ı ruhsâr-ı ma^câniye verir revnağ u ân

28Nedir ol nükte-yi rengîn ^cibâratında
Çak çak olsa nola reşkle la^cl-ı hûbân

5 Nedir ol vâdi-yi zîba o edâ-yı dil-keş
Ki temâşâsına cân-bağş eder ehl-i ^cirfân

Verir insana mezâyâsı hayât-ı câvîd
Hâmesi olsa nola çeşme-yi âb-ı hayvân

Reşehât-ı kalemi vesme-yi ebrû-yı hüner
Rağamât-ı siyehi sürme-yi çeşm-i ^cirfân

Seyr eden şîve-yi mazmûn-ı şafâ-yı meşhûnun

Ğam-1 devrânı ferâmûş eder ol demde hemân

Destime vâsıl olunca o keremnâme benim
Çarğa atdım küleh-i şevk u sürûru ol ân

- 10 Kıldım evşâfına âğâz o kerimü's-şânıñ
Ki bulunmaz aña ʿâlemde ʿadil ü aqrân

O kerem-kâr-1 seğâ-pîşe ki âb-1 lutfu
Bâğ-1 âmâl-1 dil ʿalemi eyler reyyân

Hâzret-i ʿAli efendi o hükm-perver kim
Bu ʿali mekteb fazlında olur ebced-ğân

Kâm-kâr-1 hükm-âmûz-1 hüner ver kim olur
Şîve-yi fikretine ʿaql-1 Aristö hayrân

Yekke-tâz-1 ser-meydân-1 hüner kim yaraşur
Olsa müşâvin eğer pîş-i rikâbında revân

- 15 Tab ʿıdır kân-1 bedağşân-1 kemâlât-1 fûnûn
Sözüdür dürr-i girân-mâye-yi fazl u ʿirfân

Rîzesiniñ deridir cevher-i tac-1 aʿmal
Südde-yi dergehidir melce-yi hâcet-mendân

Sütûnu Zühre-şikâf-1 hısmâ-yı hussâd
Refeti mâye-yi asâyiş-i hayr-ğahân

Dehen-i mağberesi ʿayn-1 hayât-1 maʿni
Fıtrât-1 kalemi âb-1 zülâl-1 ʿirfân

- (85a) Nev-ʿarus-1 hürrem fikretine şubh ile şeb
Birisi perde-keşidir biridir âyîne-dân

- 20 Etse bir şâʿir eger nükhet-i hulkun taḥrîr
Olur ol dem kalem ü mağberesi ğaliye-dân

Nedir aḥlâḳ-1 keriminde bu nükhet bilmem
Târ ü mâr olsa nola reşk ile zülf-i cânân

Kâmkâra benim ol şâʿir-i sâḥir kim olur
Siḥr-i endîşeme Hârut ile Mârut hayrân

Benim ol nâdire-perdâz-1 suḡan-perver kim
Nazm-1 rengînime taḥsîn eder ehl-i ʿirfân

Sözlerim dürre-yi manzûme-i silk-i maʿni
Kalemim gül-çemen-i maʿrifine serv-i revân

- 25 Tab ʿım etdikçe ser-âğâz-1 niʿamât-1 hüner

Fevc-i ebkâr-ı ma^câni olur ol dem rak^sân

Böyle bir şâ^cir-i sihr-âver iken sultânım
Yine hiç kurtulamam cev^r ü cefâdan bir ân

Bir taraf kâmetimi lâ^m eder âlâm-ı sitem
Bir taraf şuğ^l-ı ma^cişet beni eyler hayrân

Tâlib-i kesb-i kemâlat u fûnûnum ammâ
Âteş-i za^cf-ı baş^ar cânımı eyler sûzân

29 Kâşır olsam n'ola evşâf-ı cemiliñde bugün
Bu kadar ancak olur süst-i tab^c ile beyân

30 Lafı ko şıd^k u hûlûş ile du^câ kıl Şabri
Tâ kabûl olduğuna kalmıya hiç rîb ü gümân

Nitekim nâme ola vâsıta-yı hubb u vedâd
Ede aḥbâb-ı vefâ-perveri şâd u ḥandân

Gün-be-gün rütbe-yi kadrini büleⁿd eyleye ḥaḳḳ
‘İzz ü iḳbâl ile mümtâz ola beynü’l-aḳrân

‘Avn-i ḥaḳḳ yâri vefâ-perveri tevfiḳ olsun
Ne taraf eyler ise devletle ‘aṭf-ı ‘inân

A84b M27

1. ‘irfân: iz^cân // 2. hüner-ver: hünendir // 3. ḥısmâ-yı: ḥısmâ vü //
4. fikretine: fikretiniñ // 5. hüner: hünere // 6. âlâm-ı sitem: âlâm u sitem
-18. beyit M’de yer almamaktadır

12

Kaşide-yi diger der-sitâyiş-i müşârün-ileyh efendi (Seyyid Ali Efendi)

(85a)29 Fâ^c ilâtün / fâ^c ilâtün / fâ^c ilâtün / fâ^c ilün

1 Hâme kim za^cf-i firâḳ-ı yâr ile nâlân olur
Nâlesinden cümle ‘âlem bi-serv ü sâ^mân olur

Hâme kim andıkça yârîñ la^clle dendânını
Reşḥa-yı gevher-feşânı lülü ü mercân olur

Hâme kim güftâre âğâz eyledikçe her sözü
Gevher-i kûy-ı girîbân süḥan-ı sübhân olur

(85b) Hâme kim deryâ-yı ma^cnâya olunca gavṭa-zen
Laṭme-yi emvâc-ı endîşe o dem bir kân olur

- 5 Hâme kim âgâz-ı efsûn eyledikçe ma' nide
Sihir-i bâbil sihrine dem-beste vü hayrân olur
- Hâme kim bir kâm-kârıñ vaşfına âgâz ede
Her kelâmı bir güher her nüktesi bir kân olur
- Kâm-kâr-ı pür-kerem 'Ali efendi kim aña
Cân u dilden cümle 'âlem kûl olur kurbân olur
- Nükte-perdâz-ı ma'ânî kim sevâd-ı hâmesi
Hâl-i 'anber-pâre-yi ruhsâre-yi 'irfân olur
- Ol Felâun-menkıbet kim leyli-yi tedbiirine
'Akl-ı kül âşüfte vü mecnûn u ser-gerdân olur
- 10 Var mıdır 'âlemde bir böyle ma'ârif kânı kim
Her kelâmı bir güher her nüktesi bir kân olur
- Zihn-i pâki neyyir-i lem'a-tırâz-ı ma'rifet
Nuṭṭ-ı pâki gevher-i gencîne-i 'irfân olur
- Feyz-ı isti'dâdı baḥş olsa cemadâta eğer
Hâr u hâs hem-cünbüs-i mâhiyyet-i insân olur
- Nükhet-i hûlku sirâyet etse şahın-ı gülşene
Şahın-ı gülşen gıbta-fermâ-yı dil-i rıdvân olur
- Çıksa evc-i asumâna tâbiş-i re'yi eğer
Afitâb-ı şu'le-ver gözden hemin pinhân olur
- 15 Kâm-kâra ağlasam her-dem firâkıñla n'ola
Yûsuf-âsâ bu cihân sensiz baña zindân olur
- 30 Sûziş-i hecriñ şo deñlü cism ü cânı yaḫdı kim
Şahın-ı sînem âteş-i ḫasretle âteş-dân olur
- Bu ḫarâret dilde kim vardır ikrâh eylesem
Ḳumme-yi nüh ḳubbe-yi çarḫ-ı felek sûzân olur
- Hâşılı dest-i nevâzişinle ta'mir olmasa
Şahâ-yı ma'mûre-yi ṭab'ım benim virân olur
- Etme ıtnâb-ı süḫan başla du'âya Şabriya
Kim du'â maḳbûl-ı dergâh-ı 'azîmü's-şân olur
- Nitekim bu ma'rifet-gehde zebân-ı hâmenin
Reşhası arâyiş-i mecmû'a-yı 'irfân olur
- Hâḳḳ te'âla ömrünü devletle efzûn eylesün
Kim vücûdu mesned-i iḳbâle 'izz ü şân olur

A85a M29

1. 'irfân: iz'ân // 2. Kümme: Cümle

-10. beyit M'de yer almamaktadır.

13

Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı 'Âli Ebubekir Beg Efendi Hâzretlerine itizârı mutazammın verilen kaşîdedir.

(86a)30Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Harf-ı istigfârı her kim zîver-i ezkâr eder
Mañlabın zîb-i icâbethâne-yi settâr eder

Zelle ü 'işyanına her kim ederse 'itirâf
Cilvegâhın pişegâh-ı rahmet-i gaffâr eder

Tâ'ibe-yi farf-ı ma'âşî bâ'ış-i gufrân olur
Her ne eylerse 'uşât-ı ümmete ısrâr eder

Hâzret-i haqqıñ kemâl-ı 'affını fehm eyleyen
Yek-be-yek rûz-ı cezâda cürmünü ikrâr eder
- 5 Zulmet-i 'işyân ile her kim olursa tîre-yi dil
Şem'a-yı maşşûdunu püf-gerde-yi ikdâr eder

Gam yemez sehv ü kuşûru bî-nihâye olsa da
Hâlini her kim bir 'âli himmete eş'âr eder

Ol melek-i fıtrat mu'allâ-yı menzilet kim dâ'ima
Luñ ile hâl-i emel-cûyânı istifâr eder

Bermeki-şâşlet 'Utarid-menkıbet kim rûz u şeb
Hüsn-i himmetle hüner-mendânı minnet-dâr eder

Mîr-i mu'cizdem-i semiy-yi hâzret-i şıddık kim
Mâlinı şeh-râh-ı haqqâ bezl eder işâr eder
- 10 Ol ki gevher-pâre-yi güftârını ehl-i hüner
Gûş-ı taşsîne mücevher kârta-yı zer-kâr eder

Terbiyet verse nem-i luñfu lehâb-ı nâre ger
Her şerârın verd-i ter her aḡkeriñ gülzâr eder

Şâmil olsa feyz-i isti'dâdı naḡl-ı gülşene
Jâle-yi gülberg-i terde lü'lü'-i şeh-vâr eder

Gird-i râhın bahre neşr etse eḡer bâd-ı seḡer

Ceyb-i emvâce ḥabâbı kûy-ı ʿanber-târ eder

Nâfe-yi aḥlâkıñın alsa şabâ yek şemmesin
Tuhfe-i ʿıtr-âver-i maʿmûre-yi fer-ḥâr eder

- 15 **31** Turre-yi müşg-âver fikrin taḥayyül eyleyen
Saḥa-yı endîşesin yek-pâre sünbül-zâr eder

Yazmağa evşâf-ı dil-dûzun debîr-i asuman
Neyyir-i lemʿa-tırızı levḥa-yı zer-kâr eder

Baḥşış-i yek-rûze-yi dil-cûsunu seyr eyleyen
Ḥatimîñ yek-ser ʿaṭâ vü cûdunu inkâr eder

- (86b) Kâm-kâra sensin ol ʿâli himem kim himmetiñ
Her dil-i gam-dîdeyi vâreste-yi ekdâr eder

Silk-i nazma dürre-yi evşâfını tanzîm eden
Nefʿi-i muʿcizdem olsa ʿacziñi ikrâr eder

- 20 Var mıdır gencîne-yi ṭabʿ-ı güher-bârım gibi
Midḥat-ı pâkinde naḫd-ı maʿrifet işâr eder

Ben o üstâd-ı maʿârif-i perverim kim nazmımı
Ḥod-pesendân süḥan-ı zîbâyış-i ezkâr eder

Ben o üstâdım ki erbâb-ı hüner her beytimi
Maṭlaʿ-ı berceste-yi manzûme-yi efkâr eder

Ḥüsrev-i evreng-i maʿnâyım desem lâf eylemem
Nâm-ı pâkim sikke-yi eşʿârı ziynet-dâr eder

Morada var mı ḥayâl-i ḥurde-bînim gibi kim
Rişte-yi müjgân-ı mûrı mışdar-ı eşʿâr eder

- 25 Şâʿirim sihr-âverim dânişverüm ammâ çî-süd
Tabʿımı baht-ı siyeh her laḥza dil-âzâr eder

Kâmet-i sâmanımı lâm eyler âlâmı diyûn
Zihnimi şugl u maʿâş âzurde-yi ekdâr eder

Bâ-ḥuşûş kim jâj-ḥâyân-ı nifâkın sözleri
Sîne-yi pür-sûzumu tâb-efgen-i âzâr eder

Tâliʿ-ı varun sipihr-i vajgûn-ı farṭ-ı diyûn
Mâ-ḥaşal bu bende-yi efgendeyi nâçâr eder

Hicv ederdim tâliʿ-ı nâ-sâzı ammâ neyleyim
Tabʿ-ı pâkim meşḫ-ı eṭvârı sefehden ʿâr eder

- 30 Kâbiliyyet-i maniʿ ʿizz ü şerefdir âdeme

Ma'rifet-i hâll-i 'uqûd ma'labı düşvâr eder

Bu ma'ârif-hâne-yi 'alemde erbâb-ı hüner
Dem-be-dem peygûle-yi hayretde âh ü zâr eder

Çande bir deccâl-sîret dev-fıtrat vâr ise
Şâgar-ı âmâlını devr-i felek ser-şâr eder

Böyledir âyîn-i deyrin sipihr-i kîne-ver
Zümre-yi nâ-ehl-i hürrem ehl-i tab' ı zâr eder

Çâyete erdi sühan başla du' âya Şabriya
Kim du'â her nazm-ı nev-inşâdı ziynet-dâr eder

35 Nite kim leb-teşne-gân-ı ma'rifet leyl ü nehâr
Dillerin şuyyide-yi seyl-âb-ı istiğfâr eder

Haşre dek tâb-efgen etsün neyyir-i iqbâlini
Ol ki burc-ı asumânı rûz u şeb devvâr eder

(87a) Kâm-yâb olsun kemâl-ı 'izz ile leyl ü nehâr
Bu du'âyı Şabri-yi aşüfte-dil her-bâr eder

A86a M30

1. habâbı: cibâlî // 2. 'anber-târ: 'anber-bâr // 3. fikrin: fikri // 4. dil-âzâr:
hâr-zâr // 5. nâ-ehl: nâ-ehli

14

Mir-i mûma-ileyhiñ mektûbu cevâbında gönderilen kâşidedir
(Seyyid Âli Efendi)

(87a)32Mefâ'îlün / mefâ'îlün / fa'ûlün

1 Nedir bu nâme-yi dil-dûz-ı ekrem
Ki gördükçe şafa kesb eyler âdem

Nedir bu nâme kim hüsn-i edâsı
Dil-i maḥzûnu eyler şâd u hürrem

Nedir bu nâme-yi mu'ciz-eser kim
Mezâminiñde var biñ nükte-yi müdgâm

Midâdı vesme-yi bîkr-i ma'ârif
Sütûru şâhid-i ma'nâya perçem

5 Göreydi kil-k-i kânı bu edâyı
Olurdu sekte-yi hayretle ebkem

Verir erbâb-ı tab^ca keyf-i câvîd
Ne hâlet var ^cibârâtında bilmem

Olunca destime ol nâme vâşıl
Dedim bu ma^cla-ı zîbâyı ol dem

Te^câl-Allah zihi mektûb-ı ekrem
Muhabbet-nâme-yi mîr-i mükerrerem

Yegâne mef^har-ı erbâb-ı dâniş
Güzîde ^cârif ü dâna vü hoşdem

10 Mekârım-pîşe ma^hmud-ı şemâ^cil
Sütûde men^kıbet memdû^h-ı ^câlem

Semiy-yi yâr-ı gâr-ı şâh-ı kevneyn
Ebubekir-şiyem mîr-i mükerrerem

Aristo-men^kıbet ^caql-ı muşavver
Der-i mepâş-ı se^hâ cûd-ı mücessem

Şuâ^c-yı zihniye bir zerre olmaz
Felekde şu^cle-yi neyyir-i a^czam

Elin şunmazdı câm-ı cân-fezâya
Şafâ-yı meşrebin görse eger Cem

15 Şemîm-i hulkunu yâd eyledikce
Abîr-efşân olur destimde hâmem

Göreydi lutf u ihsân u ^catâsın
Olurdu bende-yi dergâhı Hâtem

Tedâbirde tefekkürde muvaffak
Se^hâda cûd u himmetde müslem

(87b) Olaydı feyz-i ist^cidâdı şâmil
Nihâl-ı gülistân dehre bir dem

Dönerdi dürre-yi şehvâre ol ân
Dehân-ı gönce-yi zîbâda şebnem

20 Kerimâ kâm-kâra kâm-bağsa
Eyâ kân-ı kerem mîr-i mükerrerem

33 Benim ol şâ^cir-i mu^cciz-eser kim
Olur her nazmıma dil-beste ^câlem

Benim ol şâ^cir-i sihr-âferin kim
Eder tab^cım dil-i Hârûtu ebkem

Benim ol kahramân-ı pür-hüner kim
Elimde hâmedir şimşîr-i gam gam

Dilimdir maḥzen-i feyz-i ilâhi
Sözümdür nefḥa-yı 'İsi vü Meryem

25 Bu ṭab^c-ı nükte-perverle 'aceb mi
Senin meddâḥıñ olsam ben dem-â-dem

Muradımca başa himmetler etdin
Efendim himmetiñ var ola her dem

Bu lutfâ çünkü mazhar oldu ṭab^cım
Durur mu ba^cde-zîn seyr eyle hâmem

Değer bir ferve-yi semmûra el-ḥaḳḳ
Bu Nef^ci vâdisinde nev-kaşîdem

Ḳo lafı Şabriya başla du^câya
Du^câdır zümre-yi eḥibbâya elzem

30 Nite kim nâme-yi mihr-i muḥabbet
Ede aḥbâbı dâ^cim şâd u ḥurrem

Füzûn olsun hemîşe 'izz ü şânı
Murâdı üzre dönsün çarḥ-ı târem

Vücûd-ı pâkini ḥıfz ede mevlâ
Gumûm-ı dehr-i fânîden dem-â-dem

A87a M32

1. ḥüsn: ḥüsnü // 2. meḥḥâr: mu^cciz // 3. ol ân: o anda // 4. 'İsi vü Meryem: 'İsi-yi Meryem // 5. semmûra: semmûru // 6. Şabriya başla: başla ey Şabri // 10. nâme: ḥâme

15

Hâla eyâlet-i Mora kâim-maḳâmı nuḥbet-i mîr-i mîrân kirâm-ı zevî'l-ihtirâmdan şecâ^cate mekîn-dırâz-ı şalabet devletlü Veliyyü'd-dîn Paşa efendimiz ḥazretlerinin hengâm-ı teşrîfleriniñ maḳâm-ı istikbâle kâim taḳdîm eylediğimiz kaşîdedir.

(110b)15Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

1 Zihî yektâ-süvâr-ı 'arşa-gâh rezm-i kerrârı
Ki rûḥ-ı murtaẓadır ḥîn-i heycâda ḳafâdârı

Zihî sâḥib-i serîr-i kişver-sitân-ı 'adâlet kim
Zamânında cihân oldu fesâd u fitneden 'ârı

Dize zîb-i şecâ'at şaf-şikâf-ı leşker-i düşmen
Kemîn-gîr-i şalâbet şehvâr-ı rezm ü bikârı

Fünûn-endûz dâniş-i hurde-pirâ-yı sühandânı
Ferişte-i âferîniş maḥẓ-ı luṭf-ı ḥazret-i bârı

- 5 Tırâz-tâc-ı devlet zîver-i evreng emniyyet
Cihân-pîrâ-yı nuşret 'âlem-efrâz nikû-kârı

Veliyyü'n-ni'met-i 'âlem Veli Paşa-yı ekrem kim
Cihân iḥsânının olmuş şenâhân u şenâkârı

Felek-rıf'at mu'allâ-menzilet gerdûn-ı miknet kim
Revâ merrîḥ-i çarḥ pencümîn olsa silahdârı

Kerîm-i kâm-baḥşâ kâm-kâr-ı kâr-ı fermâ kim
Vücûduḡ ḡayr içün ḡalḡ eylemişdir ḡazret-i bârı

- 10 Nesak-sâz-ı menâkıb müşkil-âmûz-ı ma'ârif kim
Olur erbâb-ı dâniş mübtelâ-yı ḡüsn-ḡüftârı

Şafâ-yı sîne-yi ehl-i süḡan evşâf-ı zîbâsı
Cilâ-yı dîde-yi erbâb-ı dâniş nûr-ı dîdârı

Nedir bu ḡüsn-i şûret baḡt-ı kuvvet ḡılḡat u sîret
Îlâhi ḡafẓ ede yâvuz nazardan ḡazret-i bârı

Göreydi Bayḡarâ bezm-i ṡarâbzâ vü dil-ârâsın
Olurdu cân u dilden mübtelâ-yı ḡüsn-i eṡvârı

- (111a) Şafâ-yı bezm-ḡâh-ı ḡâşını seyr eylesün nâhid
Eline almasun bezm-i felekde çeng ü zer-târı

- 15 16Ḥaṡâdır şemme-yi aḡlâḡına beḡzetmek el-ḡâşıl
Şemîm-i müşḡ-i çîni nâfe-i âḡû-yı ferḡâdı

Neşât-ı meşrebinden neşve-yâb olsa eḡer Cemşîd
Şikest eylerdi câm-ı neşe' fer-câm-ı ṡarab-kârı

Olur bir nev-resîde sünbül-i zîbâ vü müsteṡnâ
Olaydı ḡümmeti dûd-ı kebûd-ı âteşe câri

Olurdu 'ayn-ı ḡavrâ-yı behişte kehl-i zîb-âver
Nim-luṭf ile taḡmîr eylese ḡâkister-i nârı

Olaydı nâmiye-baḡş-ı çemen ger feyẓ-i idrâki
Eder hem-ḡâl âdem serv-i bâlâ-yı çemen-zârı

- 20 Eder müstaḡraḡ-ı dürr ü cevâhir baḡr-ı 'ummânı
Olaydı feyẓ-i cûdi ebr-i nisâna eḡer sârı

Şikeste hâtır olmaz fitneden °ahdinde bir âdem
Meğer kim gamze etsün dil-remîde °aşık-ı zârı

Huşûşâ vâlid-i mâcidi ol destûr-ı ekrem kim
Hemîşe düşmen-i bed-hâh ile cenk etmedir kârı

Sütûde şaff-der Rüstem şalâbet kahramân şavlet
Ki lâyıkdır yazılsa levh-ı câna rezm ü peykârı

Güzîde dâver-i müşkil-güşâ dâdâr-ı vâlâ kim
Müşahhar eyledi mevlâ aña her emr-i düşvârı

25 °Aliyyü'l-murtaza-heybet °Ali Paşa-yı gâzi kim
Cihâd-ı fi-sebilillahdır her lahza efkârı

Ğazanfer-menkıbet Haydar-şalâbet leys-kuvvet kim
Hirâs-ı pençe-yi kahrı eder lerzende küffârı

Güm oldu eşkıyanın nâmı yâd olmaz zamânında
Bulunmaz fitne-yi hâne harâbın şimdi âşârı

Huşûşâ düşmen-i dîne ne kanlar yutdurur dâim
Veğada züfûkare benzeyen şemşîr-i hûn-hârı

Delîlim işte Korfozda olan küffâr-ı bed-efkâr
Dem-â-dem bîm-i tîğından eder feryâd ile zârı

30 Ne cânı var ki bir yerde ola °adâ-yı dîn zâhir
Cünûd-ı ehl-i dînin var iken bir böyle sâlârı

Olur yek-firib-i °âliden dü-çeşmi nemçe kân el-hakk
Hele hâl etmesün Moskov kralı nemçe câsârı

Kerem-kârâ kerîmâ kâm-kârâ °âtıfet-mendâ
Eyâ erbâb-ı ihsânın güzîde pâk-ı gerdârı

Akar erbâb-ı hâcet şu gibi pâ-bûsuna dâ'im
Çeker elbette deryâ dem-be-dem hâşâk-ı enhârı

Şeref-yâb olmağa pâ-bûs-ı iclâlinle sultânım
Olurdum hâk-i pâye ben dağı cûlar gibi cârî

(111/b)

35 Velakin neyleyim kim tâli° -i nâ-sâz u kec-reftâr
Liyâkat koymadı cism-i nizâda zerre miqdârı

°Alîl ü nâtüvânım bî-ser ü sâ mân dermânım
Kemâl-ı lutf u ihsânınla °af et bu şenâkârı

Kerîmâ berg-i sebz dervişânemdir kabûl eyle
Bu zîbâ maṭla° -ı nâdîde vü pakîze reftârı

Bugün gûş eyledim güftâr-ı gevher-bâr-ı dil-dârı
Dizilmiş rişte-yi takrîre gördüm dürr-i şeh-vârı

Lebi reng-i şarâb dil-güşânın âb u tâbıdır
Şemîm-i berg-i güldendir mücessem verd-i ruhsârı

- 40 17 Letâfetde şabâh-ı ‘îddir ol gerden-i berrâk
Şeb-i қadre müşâbihdir ser-i zülf-i siyehkârı

O mihr-i ‘işvenin mişli cihâna gelmemiş derdim
Eline almasa gâhîce mir’ât-ı pür-envârı

Nedir ol vaż‘-ı zîbâ tarz-ı ra’nâ tavr-ı müstesnâ
Hele hiç görmedim bir şûh-ı dil-cûda bu eţvârı

O duht-ı ‘işvenin sâkız şarâbıdır leb-i la‘li
Bir içim şuya beñzer gerden-i billûr âşârı

Fitîli almışız zulmetiñe firkatde ey Şabri
Yanar mumuz der-âğûş etmeğе ol şem‘i ruhsârı

- 45 Kaşîde bir bahâne hem gâzel efsânedir ancak
Garaż-ı ‘arż eylemekdir şıdқ u ihlâş dil-i zârı

Kuşûrum var ise ma‘zur ola vaşf-ı cemîliñle
Perişân hâtır etdi fikr-i düşmen tab‘-ı bîmârı

Veliyyü’n-ni‘met bî-minnet devletlü sultânım
Kemâl-ı luţf u ihsânınla şâd et Şabri-i zârı

Yeter tafşîl-i hâl etme du’âya başla ey Şabri
Du‘âdır zîver-i âyîn-i dîrîn-i şenâkârı

Hemîşe ta‘me-yi şemşîre olsun küleh-i a‘dâ
Perişân eylesün yek hamlede küffâr-ı bed-kârı

- 50 Ne semte naşib-i râyât ‘azîmet etse devletle
Ola feth ü zafer pîş-i rikâbında ‘alem-dârı

Vücûd lâzım-ül-mevcûdunu maḥfûz ede dâ‘im
Ḥaṭâdan âfet-i dehr-i denîden ḥazret-i bârı

A110b M15

- 1.serîr: sipîhr // 2. Kemîm-gîr: kemerbend // 3. pencümîn: âsumân //
4. müşkil: şekl // 5. ḥilkat u sîret: ḥilkat-ı sîret // 6. dil-remîde: dil-rübûde // 7.
var ki: var // 8. mendâ: baḥşâ // 9. a‘dâ: düşmen // 10. küffâr: a‘dâ
-29, 31 ve 46. beyitler M’de yer almamaktadır.

16

Ma^cdeletlü müşârün-ileyh efendimiz Anabolı'dan ^cavdet-i devletlerinde
hâk-i pâ-yi müşîrânelerine taqâdîm eylediğimiz kaşîde (Veli Paşa)

(119b) Mefâ' ilün / fa' ilâtün / mefâ' ilün / fe' ilün

- 1 Eyâ vezîr-i felek-i âsitân hoş geldin
Güzîde dâver-i devr-i zamân hoş geldin
- Melâz-ı ehl-i recâ mültecâ-yı âlemiyân
Sütûde melce-yi hâcet-verân hoş geldin
- Zede-tırâz-ı meğazi kemîn-güşâ-yı vegâ
Dilîr-i şaf-şiken-i düşmenân hoş geldin
- ^cAtâsı mâye-yi kesb-i refâh-ı ehl-i hüner
Sehâsı şöhre-yi hâk-ı cihân hoş geldin
- 5 Hüdâ cenâbını dîr etmesün bu yerlerden
Sürûr-bahş dil-i bengân hoş geldin
- Açıldı gönül gözü ^cavdetiñle dünyânıñ
Fürûh-ı dîde-yi kevn ü mekân hoş geldin
- Îzâle oldu zîyâ-pâş-ı tal^catıñla seniñ
Bu tîre ki zemîn ü zamân hoş geldin
- Cihânı eyledi mesrûr o rûtbe teşrîfiñ
Ki oldu zevk ü şafâ rây-gân hoş geldin
- Bu şevkle ne ^câceb sûfî-i riya-gerdâr
Olursa destine rıtl-ı girân hoş geldin
- 10 Dem-â-dem ağlaridi hasretiñle sultânım
Bu şehir içinde olan sâkinân hoş geldin
- Qudûm-i pâkîne müjde verilse lâyıkdır
Hâzâ'ın heme rûy-ı cihân hoş geldin
- Kemâl-i sâye-yi lutfunladır bu âsâyiş
Medâr-ı mâye emn ü emân hoş geldin
- Ne semte ^catf-ı ^cinân-ı ^cazmide etsün olur
Seniñle baht-ı vazf hem-^cinân hoş geldin
- (120a) Sezâdır olsa bu gerdûn-ı bî-sütûn saña
Kemâl-ı mecdiyle taht-ı revân hoş geldin
- 15 Olunca ^cizz ile süvâr-ı mecd ü şeref
Tekerlek olsa revâ farkdan hoş geldin

Revâdır olduğu dem şubh-ı keşîde kilik-i terî
Olursa mihr ile meh-i dig-dân hoş geldiñ

Göreydi şu^cle-i râyîñ hicâbdan hürşîd
Olur hicâb-ı sühâyâ nihân hoş geldiñ

Şemîm-i hulkîñla âsmâna çıkısa nesîm
Dem-i Mesîhe olur armağân hoş geldiñ

Melek-hışâl vezîrâ melâz-ı ehl-i dilâ
Eyâ müşîr-i merâhim-nişân hoş geldiñ

20 Cihânda sencileyin kûlzüm-ı seha var mı
Ki ceyb ü desti ola baħr ü kân hoş geldiñ

Cihâna gelmedi zâtîñ gibi bir ^câlî-himem
Ki nağd-ı lûtfu ola ray-gân hoş geldiñ

Bu hüsni-i hulkı ki mevlâ ^cinâyet etdi saħa
Fedâ fedâ yoluna bâş u cân hoş geldiñ

Olursa menba^c-ı ^cirfân ^caceb mi dergehiñ
Eyâ vezîr-i memâlik-sitân hoş geldiñ

Muķîm-i dergeh-i devlet-me^câbîñ olmuşdur
Hezâr şâ^cir-i mu^cciz-beyân hoş geldiñ

25 ^cAliyyel-huşûş ki Lûtfü Efendi gibi ola
Yanında menşe-i şîrîn-zebân hoş geldiñ

Nazîri nazm-ı kitâbetde yokdur el-hâşıl
Olunca böyle olur nüktedân hoş geldiñ

Devâtı bâğ-ı belâğat medâdı cûy-ı hüner
Elinde hâmesi serv-i revân hoş geldiñ

^cAceb mi mazhar-ı lûtfuñ olursa Şabri kuluñ
Eder sitâyîşini her zamân hoş geldiñ

Ķadîmi kendi kuluñ kendi müstmendindir
Fedâ eder yoluna bâş u cân hoş geldiñ

30 Dem-â-dem etmededir Şabri-i şenâ-hânîñ
Du^câ-yı ħayrını verd-i zebân hoş geldiñ

Vücûd-ı pâkini ħıfz eylesün ħatâlardan
Cenâb-ı ħâlîķ-ı kevn ü mekân hoş geldiñ

17

Kaside (Yusuf Efendi)

(120b) Mef'ûlü / fâ' ilâtü / mefâ' ilü / fâ' ilün

1 Hâmem ne dem ki nâtıka zîb-i beyân olur
Ta'cîr-i diliz bir ma'ânî-feşân olur

Hâmem olunca nâdire-pîrâ-yı menkıbet
Elfâz-ı zîb-i sâmi'a-yı şâ'irân olur

Hâmem verince levha-yı ma'nâya zîb ü fer
Her nazm-ı pâki zebûr-ı nazm-averân olur

°Anber-şemîm nefzeleri şî'ir-i pâkimin
Hem-hâl-i hâl-i çehre-i sîmînberân olur

5 Hakkâ benim o mâlik-i gencine-i sühan
Kim her sözüm lâî-i silk-i lisân olur

°Aks etse çarha reng-i lebi bîkr-i fikrimin
Kurş-ı kamer piyâle-i şahbâ-keşân olur

Tab'ım olunca turra-yı efkâre şâne-zen
Her bir telinde şûr-ı kıyâmet 'ıyân olur

Her kim olursa yer ü mi'râc fikretim
Rağs-ı hayâl refref ile hem-°inân olur

(121a) Lezzet vereydi lehçem eğer zehr-i kâtile
°Azîm-ı remîm mâ-bih-i rûh-ı revân olur

10 Ol şâ'ir-i suhan-ver-i dehrim ki her sözüm
Ârâyış-ı menâzım-ı °ilm beyân olur

O hâzin-i hezâin nazmım ki şî'irimin
Şandûka-yı maqâmını cevher-feşân olur

Sihr-âverim sühan-verim hürrem-i hüner-verim
Yanımda cümle ehl-i sühan bî-zebân olur

İşte sühan-verân-ı cihân cümleye şal
Gelsün benimle var ise bir imtihân olur

Fahr etse tab'-ı hurde-şinâsım °aceb midir
Midhat-ı güzîn dâver-i devr-i zamân olur

15 Destûr kâm-kâr-ı mekkârım şî'âr kim
Lufile cümle ehl-i emel şâd-mân olur

Destûr hürde beyn-i deķâyık-şinâs kim
Her bir kelâmı sâmi^ca-yı zîb-i cihân olur

Destûr-ı kâmrân-ı melâz-ı cihân-yân
Kim istâmı melce-yi hâcet-verân olur

Aşl-ı aşıl necl-i necîb u velî-i ahîd
Kim cebhesinde nûr-ı aşâlet ^cıyân olur

Memdûh-ı kâ'inât u melâ'ik şafâ kim
Evşâfı şebt-i küngüre-yi âsmân olur

20 Taşîn eder mehâsîn-i bezmine Baykara
İbn-i maķâl kâline sâpâş-hân olur

Oldukça gülün nâdîde-pîrâsı reşha-rîz
Meh-i dig-dân dîk-rezi kehkeşân olur

Gülşen olaydı şem'e-yi hulkıyla feyz-yâb
Güller şükûf-hâyı riyâz-ı cânân olur

Âb-ı hayât meşrebini vaşf eden müdâm
Zevk-ı hayât sermed ile şâd-mân olur

Her kim olursa mazhar naķd-ı ^cinâyeti
Müstağni-i hâzâ'in-i rûy-ı cihân olur

25 Varsa bir ehl-i hâcet eğer pîşe-gâhına
Naķd-ı huşûl-ı maķlab ile kâm-rân olur

Hûrşîd görse şu^cle-i rey-i minberini
Hâcletle zîr-i perde-i ebre pinhân olur

Hıfz-ı ta^calluk etse vuḥûş u hevâma ger
Âhûya lâne pençe-i şîr-i jiyân olur

Etse kemâl-ı mikneti ^cummân-ı mevc-hîz
Kem-ter-i ḥabâb-ı günbed heft asmân olur

Nazara-tırâz çeşm-i ve hoş olsa fikreti
^cAyn-ı ğazâl mîve-i bâdem-istân olur

(121b)

30 Lutfu olaydı nâmiye-baḥş-ı cemâda ger
Her cûb-ı huşk naḥl-ı gül-i arguvân olur

Fülâde ederse şaykal eğer zihn-i dilkeşi
Âyîne-yi İskender giti sitân olur

Nâre vereydi reşha-yı eltâf terbiyyet
Derd-i kebûdu Zühre-i sünbülistân olur
Var mı deñiz o lücce-yi cûduñ nazîri kim

Luṭf u ‘aṭâsı mâ-ḥaşıl baḥr u kân olur

Tedbîr-i dil-peziirine yerine söz var mıdır hele
Düşvâr olan âmûde işâbet nişân olur

35 Ey şaff-der-i güzîde devr-i zamâne kim
Tîğî cünûd-ı düşmene âfet-resân olur

Sensin o ḳahramân-ı memâlik şâhım
Ḳahrıñ hemîşe lerzede düşmenân olur

Sen bir ‘aṭâ-yı ḥazret-i ḥaḳḳın Morada kim
Cüme ahâli ‘adliñ ile şâd-mân olur

Çok görmüşüz zamânede cengâverân kim
Her biri kendü kendüye şâhib-ḳırân olur

Ama cihânda sencileyin görmedik hele
Şemşîri ḥâne-i sûz-ı dil-i sûzân olur

40 Eblaḳ-süvâr-ı ‘arşa-yı heycâ olunca sen
Feth-i zafer yanınca gelür hem-‘inân olur

Mevlâ müebbed eylesün iḳbâl ü şânını
Sâyende cümle memleket emn ü emân olur

Sende bu ‘izz ü şöhret ü iḳbâl cevvi-i katîdir
‘Âlem seniñ şenân ile raṭb-ül-lisân olur

‘Adâ-yı dîne ḡalib olursun şafâya bak
Râh-ı ḡazâda râhberiñ ḳudsiyân olur

Kuṭb-ı cihân Yûsuf Efendi ale-l-ḥuşûş
Her bir emirde saña ‘iânet-resân olur

45 O tâ cidâr-ı Mısır vilâyet ki dâima
Her kâr-ı dil-peziiri kerâmet-feşân olur

Keşân-râz-ı mübhem lâhûtiyân kim
Her nuṭḳu mâye-baḥş dil-i ḳudsiyân olur

Ḥellâl-i müşkilât ḥükm-i mefḥar-ı ümem
Kim ḥâk-pâyı sürme-yi çeşm-i cihân olur

Diñle bu müstmendi eyâ dâver-i zamân
Pakîze bir ḡazelle me‘âni-feşân olur

Bir âfet-i zamâna ḳapıldım amân-el-amân
Kim her nigâh fitne-i aḥir zamân olur

50 Seyr et emân oḳur ḳıyâmet nişânımı

Dil-keş ırâmi lerzede ins ü cân olur

(122a) Bu kadar haqıqati urma evc-i ‘ışvenin
Ağyâra raḥm eder bize nâ-mihr-bân olur

Bel bel kemâl-ı hayret ile yaqdım âh âh
Ol mû-miyâna kim sebt-i terk-i cân olur

Taşvîr edeydi mâni o müşgün perçemi
Pâkîze resm-i dilkeşi sünbûlistân olur

Var mı cihânda Şabri mu‘ ciz-eşer gibi
Kim her kelâmı tuḥfe-yi nazm-âverân olur

55 Şabri du‘ âya eyle ser-âğâz kim du‘ â
Rûz u leyâl lâzıme-i bende-gân olur

Tâ ki bu menkıbet ki gün içre şâ‘ irân
Faḥr-ı hünerle levḥa-tıraz-ı beyân olur

Olsun hemîşe vefk-i merâm üzre kâm-rân
Kim ‘adl ü dâdı mâye-i emn ü emân olur

A120b M -

2.2. KIT'ALAR

1

Mesned-ârâ-yı vezâret ve ma' reke perdâz-ı şalâbet merhametlû
ma' deletlû müşârûn-ileyh Veliyyü'ddin Paşa efendimiz hâzretlerine tebrîk
vezâretleri zımnında taqdîm eylediğimiz kasidedir

(113b) 20 Fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün
(Fâ' ilâtün) (fa' lün)

- 1 Hâbbezâ 'âtıfet-ı bahre-i settâre
Şâd-mân etdi murâdımca dil-i nâcârı

Nâ'il oldum ne güzâr etdi ise gönlümden
Ne murâd etdi ise verdi cenâb-ı bârı

Destime girdi bu dem sâgar-ı şahbâ-yı emel
Kalmadı serde humâr-ı elemin âşârı

Reşha-yı âb-ı meserretle ser-â-ser oldu
Bâğ-ı ümîdimin aşûkûfe-nümâ eşcârı
 - 5 Sûret-i şevk-ı meserret ne 'aceb olsa bedîd
Oldu âyîne-yi dil jeng-i kederden 'ârı

Öyle pür emn ü amân oldu cihân kim gerdûn
Edemez ehl-i dile vaz'-ı mezâlim kârı

Öyle ser-kerem ü neşât oldu ser-â-pâ 'âlem
Ki gerdûn mest-i mey-i âşâm şanur huşyârı

Şeyhi gördüm o kadar hurrem-i şâd olmuş kim
Etmiş o râde bedel nağme-yi mûsîkârı

Etdi 'imâme u misvâk kudûm u mızrab
Vâ'izi kalmadı kalbinde riyâ âşârı
 - 10 Devr-i peymâne-yi şahbâya değışti zâhid
Gerdiş-i sübhâ-yı şad-dâne-yi istiğfârı

Böyle bir devr-i tarabzâ vü neşât-efzâda
Demidir nûş edelim câm-ı mey-i ser-şârı

Bezmi pür-şevk edelim nâ ra-yı mestâne eyle
Muṭṭibe çaldıralım şâz-ı neşât âşârı
- (114a)** Gülelim oynayalım gül gibi hândân olalım
Zib-i âguş edelim ol put-ı gül-ruhsârı

Dil-i firkat-zedeyi vaşlile handân edelim
Sîne-yi çâk eyleyelim hâsid-i bed-efkârı

- 15 Sâye-yi lutf-ı şahenşâh-ı cihân-ârâda
Edelim vefk-ı merâm üzre şafâlar bârı

Geceler tâ-be-seher hamd-ı firâvân edelim
Vefk-ı da vât-ı şahenşâh edelim ezkârı

Hakk müebbed ede tahtında şeh-i devrânı
Öla tevfiğ-i hüdâ yâr-ı vefâ gerdârı

- 21 Eyledi rütbe-yi vâlâ-yı vezâretle bekâm
O hıdv-i hükm-âmûz mekâr mekârı

O şeref-bağş vezâret kim olur hemvâre
Dest-i tağdîr cenibet-keş her efkârı

- 20 O cihân-dâver-i gerdûn ‘azimet kim yaraşur
Olsa Merrîh silahdâr-ı fülk mikdârı

O cihân-dâver-i dâdâr-ı zafer-i yâver kim
‘Ahd-ı ‘adlinde cihân oldu sitemden ‘ârı

Pâd-şeh-i kevkebe destûr-ı mu‘allâ rütbe
Şahramân menkıbe leşker-şiken peykârı

Neyyir-i şubh zafer-i mâh-ı zîyâ-pâş-ı hüner
Nuğbe-yi nev‘-i beşer mazhar-ı lutf-ı bârı

Merd-i mikdâm-ı veğâ zühre-şikâf-ı a‘dâ
Mağzen-i lutf u ‘ağa maşdar-ı nikû-kârı

- 25 Râyiz eşheb-i ikbâl Veli Paşa kim
Olur önünce zafer bedreka-yı rehvarı

O ser-efrâz-ı muğâzi zide ârâ-yı cihâd
Şaff-der şaf-şiken rezm-geh-i kerrârı

Baykarâ-bezm ü Peşen-rezm ü Nerîmân-kuvvat
Bermekî menkıbe zîbende-yi nikû-kârı

Vüzerânın şeref ü ‘izzetle mümtâzı
Küremânın ‘ilm-efrâz sipeh-sâlârı

Gülşen-i ‘âtıfetiñ verd-i ‘abîr-efşânı
Maşrık-ı mekrümetiñ neyyir-i pür-envârı

- 30 Nedir ol rüşd ü feţânet nedir ol re’y-i rezîn
Dilerim hafz ede yavûz nazardan bârı

Allah Allah nedir ol hüsn-ı tevâzu^c o kerem
Görmedik gayrde bu vaż^c-ı pesend-i âşârı

Hüsn ahlâk hüdâ-dâd yine mâşallah
‘Alem olsa ne ‘aceb bende-yi midhat-kârı

Şu^c le-yi re’yine nisbetle degil bir zerre
Âfitâb-ı feleğîñ pençe-yi pür-envârı

(114b) Neşve-yi lûtfu ile hürrem olur aḥbâbı
Şadme-yi ḳahrı dil-i âzürde eder eṣrârı

35 Dehşet-i cevheri şemsîr-i ‘adû tedmîri
Eridir şu gibi dağ olsa dil-i küffârı

Zîb-i endîşe-yi erbâb-ı hüner evşâfı
Zîver-i sâmi^c a ehl-i süḥan güftârı

Cezr ü med zâhir iken cünbüş-i emvâcında
Kef-i iḥsânına teşbîh edemem zühḥârı

Re’yî rûşen-i dili pâk-i âyîne-yi zihni celî
‘Ahdi muḥkem sözü söz ḥükmü nafîz u cârî

Eylese her ne ṭarf-ı ‘aṭf ‘inân-ı himmet
Hızr-ı tevfiḳ olur peyk-i zafer-i eş‘ârı

40 Terbiyet-baḥş-ı cehîm olsa nim lûtfu eğer
Tâze bir sünbül eder dûd-ı kebûd-nârı

Hâr u ḥas kesb-i nümâ ile olur gül-gonce
Feyz-ı eltâfı eğer gülşene olsa sârî

Ḍamla-yı yâkut girân-ı kıymet olur dâneleri
Etse perverde nim cûdu eğer gülnârı

22 Etse tevsî‘ -i eḳâlim-i belâda himmet
Lânesi mûruḡ olur Mora ḳadar miḳdârı

Görse peykâr-ı pîşedârını Seyyid Battâl
Meyl eder olmağa biḡ cân ile sancaḳdârı

45 Perçem-i tûğ-ı cihân-tâbına şâyân-ter olur
Şâne olsa güneşîñ pençe-yi pür-envârı

Bârik-allah zihi tûğ-ı cihân-ârâ kim
Dâlder-i devlete perçemleriniñ her târı

Perçem amma ki ser-mû-yı girih-gîr eder
Şaf-be-şaf ṭavḳ-be-gerden nice biḡ eṣrârı

‘Azzek-allah zehi tûğ-ı zafer-pîrâ kim
Feth ü nuşretdir anıñ bedrağa-yı rehvarı

Sâyesi sâye-yi şeh-bâl-ı hümâ-yı devlet
Per ü iqbâl u şeref perçem-i ‘anber-bârı

50 Gûyiyâ bir şanem-i mâhlikâdır o sûtûn
Tabl u zurnâdır anıñ ‘aşık-ı nâliş-i kârı

Her biri rabıta-pîrâ-yı nızam-ı ‘âlem
Her biri ayet-i pür-şevket-i zıll-ı bârî

Dâverâ kâm-verâ âsaf-ı vâlâ-yı güherâ
Vey tırâzende-yi dîbâce nikû-kârı

Sensin ol gevher-i yek-dâne-yi bahır-ı ihsân
Ki kefi cûduñ unutturdu yümm-i zühhârı

Sensin ey dâver-i pâkîze seyr-i ‘âlemde
Cümleniñ mekrûmet-i himmetle muhtârı

(115a)

55 ‘Adl u inşâf u kerem sende mur’üvvet sende
Sendedir mâye-yi elîf cenâb-ı bârî

Kâşırım vaşf-ı cemiliñde ‘inâyetkârım
Nice etsün kalem-i nâtıka-yı gevher-i bârî

Haliyâ-tebzededir Şabri kuluñ sultânım
Ta‘n olunmaz ne kadar sâde ise güftârı

Böyle bir ‘illet-i cân-sûz ile ma‘zûr olsun
Ne kadar var ise vaşfında kusûr

Dil ü tab‘ımda eğer olsa şafâ-yı hatır
Olmasa sînede şad-güne-yi kudûret-i târı

60 Himmet-i vaşf-ı cemiliñle ederdim tahrîr
Şafha-yı cebhe-yi şu‘arâya bu nev-eş‘ârı

Feyz-ı medhiñle ben ol nâdire-perdâzım kim
Oldu erbâb-ı hüner nâtıkamıñ cerrârı

Cevher-i tâc-ı mebâhât sühandân oldu
Nazmımıñ nuṭṭ-ı nadiret-ül-âşârı

Etse şî‘irim ne ‘aceb ‘âlemi şîrîn mezâk
Kand olur kilik-i ter ney-i şekerimden cârî

Ne kadar var ise ebkâr-ı ma‘ânî-yi laṭîf
Oldu ‘iffetiñde nâtıkamıñ zevvârı

- 65 Va' d-ı ferdâ gibi düşmez dehen-i dilberden
Nazmıma tâ o kadar verdi letâfet bârı
- Tab^cım ol turfe şanem-hâne-yi ma^cnâdır kim
Rağş eder her şûr-ı nev-eşer-i dîvârı
- Lehcem oldukça nesağ-sâz-ı ferâ'id hüner
Dizerim rişte-yi takrîre dürr-i şeh-vârı
- Hâveristân-ı ma^cnâ-yı eder lem^ca-neşâd
Neyyir-i bâhter-i ma^cla^cımın envârı

23 Yeñiden kesb-i hayât eylerdi el-hâşıl
Olsa feyz-i nefesim ^cazm-ı remîme-sârı

- 70 Kalemim gevher-i nazm u hünerin mîzânı
Sühânım ma^crifet ü menkıbetin mi^cyârı
- Var mı benden gibi şâ^cir-i şîrîn lehçe
Ki halâvetde ola şîr ü şeker güftârı
- Böyle bir şâ^cir-i mu^cciz-eşere lâyıkdır
Ne kadar eyler iseñ luğ-ı mekâr-ı mekârı
- Dâverâ mazhar-ı eltâf-ı firâvân eyle
^cAbd-ı memlûkuñ olan Şabri-yi midhad-kârı
- Yeter itnâb-ı sühân başla du^câya Şabrî
Bir du^câ kıl kim ola rîb ü riyâdan nârı

(115b)

- 75 Nitekim halk-ı ciñânı ede mesrûr-ül-bâl
Feyz-ı eltâf-ı hüdâ ^câtıfet-i settârı
- Dâ'imâ zîver-i vâlâ-yı vüzarât olsun
Görmeye rûy-ı keder tab^c-ı şafâ gerdârı
- ^cÖmr-i iğbâlini günden güne efzûn etsün
Hâzret-i hâlîk-ı kevneyn cenâb-ı bârı

A113b M20

1. misvâk: misvâkı // 2. devr: tavr // 3. Gülelim oynayalım: Gelelim oynayalım // 4. O ser: Râyet // 5. cevheri: cevher // 6. dâğ: dâğ // 7. zurnâdır. Zurnâdır // 8. sînede: sîneye
- 21, 46 ve 51. beyitler M'de yer almamaktadır.

2

(115b) Fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün
(Fâ' ilâtün) (fa' lün)

- 1 Mültecâ-yı fuqarâ mülce-yi erbâb-ı recâ
 ahramân vüzarâ şaff-der-i Rüstem-i şemşîr
 Hâris-i mülk-i milel muami-yi erbâb-ı emel
 Vaz^c-ı zîbâsı güzel dâver-i pâkîze-yi zamîr
 Nube-yi ehl-i kerem zübde-yi erbâb-ı himem
 Şahib-i seyf ü alem dâver-i şâhib-i tedbîr
 Âsumân-ı pâye-yi hüma-sâye Veli Paşâ kim
 Rif at-ı şânına ^carş etse revâdır tevîr
- 5 O kerem-kâr-ı mülk-i haşlet ü udsî fıtrat
 Kim olur alk-ı cihân alkına dil-bend ü esîr
 O kerem-kâr-ı sehâ-pîşe ^câta-yı endîşe
 Ki eder ni^cmet-i ihsânı cihânı dil-sîr
 Fikr-i şâıb dili pâk âyîne-yi zihni celî
 Hükümü nâfiz sözü söz ^câıbet-i endîş ü başîr
 Nedir ol hüsn-i tevâzu^c o ^culüvv-i himmet
 Nedir ol rüsd-i feânet o zekâ ü tedbîr
 Var mı inşâf edelim böyle aşîl-ül-tarafeyn
 Görmedik doğrusu biz böyle vezîr-ibn-i vezîr
- 10 Var iken böyle sehâ şâhibi bir zât-ı şerîf
 Ne revâdır edelim hâtem-i ayy-ı tezîr
 Nice Hârûnı eder fart-ı ^catâda tacîl
 Bermekîler ola mı aa sehâvetde nazîr
 İşte târî-i selef cümlesi olsun ta'dâd
 Var mı görmüş hele bir böyle cihân-gîr ü dilîr
 Neşve-yi lufı aabbâya verir şev ü sürûr
 Şadme-yi ahrı eder düşmen-i denî temdîr
 Mâh-ı yek-rûze-yi gerdûn-ı bülend ^cünvânı
 Yaraşır etse silah-dârı muraşsa^c-ı şemşîr
- 15 Ser-nigûn olmasa bu aşt-ı sipihr-i zerrîn
 Maba-ı câh-ı celâlına olurdu kef-gîr
 Çeşm-i âhûya döner mîve-yi nal-ı pâ-dâm

Nâmiye olsa eger lutfı ile vâye-pezîr

- (116a) Hışm ile eylese tevcîh-i nazar hırşîde
Haşre dek maḥbes-i zulmetde olur der-zencîr

Mâye-yi hafzı eger olsa vühûşa şâmil
Olur âhû-bereniñ cılve-geh-i pençe-yi şîr

Pençe-tâb eyler idi şîr ile her mûr-ı za'îf
Ḳuvvet-i baḥtı za'îfâne edeydi te'sîr

- 20 Nakd-ı evḳâfını şarf etmededir ḥayrâta
Ḥayr içün zâtını ḥalk etdi ḥüdavendî-yi ḳadîr

Medrese ile kütüphâne binâ ettirdi
Eyledi Yanyâ ehâlisine elṭaf-ı keşîr

Hüseyn 'aşḳına bir çeşme daḥi etdi binâ
Rûḥ-ı zehrâya fedâ eyledi emvâl-ı vefîr

Yeniden etdi Yenişehir Fenârı ihyâ
Eyledi şu'le-yi himmetle o şehri tenvîr

Ya' ni bir tekve-yi vâlâya edüp şarf-ı himem
Eyledi Ḥazret-i Mollâya kemâl-ı tevkîr

- 25 Başlasa şevḳ u sürûr ile semâ'ca ne 'aceb
Ḥub-ı ḥünkâr-ı cihândâra olan bend ü esîr

Beride işte Mora oldu yeñiden ma'cûr
Ḳıldı 'imârına dâmân-ı refi'in teşmîr

Yabdı Arḳadya ḳazâsında Filaṭrada daḥi
Bir güzel câmi'-i pâkîze vü bî-mişl ü nazîr

Ḥabbezâ câmi'-yi zîbâ vü fülûk-peymâ kim
Yaraşur atlas-ı çarḥ olsa aḥa ferş-i ḥaşîr

Ḥüsn-i bünyânı güzel resmi güzel tarḥı güzel
Mâ-ḥaşıl eyleyemem vaşf-ı cemîliñ taştîr

- 30 Tarḥ-ı pâkîzesi ol rütbe muşannâ'dır kim
Edemez resm-i dil-ârâsını Mânî taşvîr

Nedir ol minber-i vâlâ vü mu'allâ miḥrâb
Beyt-i ma'cûra olursa nola mânend ü nazîr

Yediler söyledi târîḥini cây-ı ḡarrâ
Bu kerâmet degil ḳâbil vaşf u taḥrîr

Ba-ḥuşûş etdi muvaffaḳ anı bir mürşîde

Hâzret-i hâlik-ı kevneyn hüdâvend-i kadîr

Nice mürşit kim olur mâye-yi güftârından
Dem-be-dem sâmi^c-â-yı ehl-i başar-ı vâye-peẓîr

- 35 Hâzret-i Yûsuf efendi o hük-m-perver kim
Olsa muhyiddîn olur aña kerâmetde nazîr

Mürşid-i ‘âlî himem kutb-ı cihân fahr-ı ümem
Kâşif-i sırr hük-m-i ‘ârif her emr-i âsîr

Evliyâ zümresinin şimdi odur mümtâzı
Edemez hâme-yi kerâmâtını yek-ser tahrîr

- (116b) Dâverâ nâm-verâ âşaf-ı vâlâ-yı hünerâ
Vey hıdv-i hük-m-âmûz Felâtûn tedbîr

Neyleyim vefk-ı murâd üzre ‘inâyetkârım
Edemem âyet-i evşâf-ı cemîliñ tefsîr

- 40 Bakma nokşanıma devletlü kerîm-üş-şîmem
Çarh gerçü beni etmişti muğdem tekdîr

Minnet Allaha ‘inâyetlü efendim geldi
Oldu vîrâne olan hâne-yi tab^cın ta^cmîr

Umarım sâye-yi eltâf vezîrânında
Olayım memleket-i nazma hüdâvend ü emîr

Bâ-huşûş kim benim ol şaff-der-i meydân-ı sühan
Ederim tîğ-ı zebânımla cihânı tenhîr

Şâ‘ir-i nâdire gûyem edemem lâf-ı güzâf
‘Aşrımızda olamaz kimse baña mişl ü nazîr

- 45 Tab^c-ı Şabrîye uyar mı hele tab^c-ı âhir
Nağme-yi nâye müşâbih mi olur şavt-ı nefîr

Bir gâzel tarh edeyim izne olursam elyâk
Ola her mışrâ^c-ı pür bestesi bî-mişl ü nazîr

Âh oldum yine bir pâdişeh-i hüsne eşîr
Boynuma oldu kemend ser-zülf-i zencîr

Ruğ-ı hû-kerdesine perçem-i perçînine bak
Beri gelüp mükerrer birisi müşg-i ‘abîr

O perî zât ile olmaz hele hiç emniyet
Eylemez sûziş-i dil kalbine aşlâ te’sîr

- 50 Hâsretinle ne cefâ çekdiğimi gurbetde

‘Ömrümün varı degil kâbil vaşf u taḥrîr

Tâb u renginde olur âteş-i gülşen zâhir
Eylese rahlarını ḥâme-yi Mânî taşvîr

Bu gidişle o meh evc-i bahâ-yı Şabrî
Şu‘le-yi ḥüsn-i melâḥatle olur ‘âlem-gîr

Böyle ed‘iyye-yi ḥayriyye eyler dâ‘im
‘Abd-ı memlûküñ olan Şabri-yi pâkîze-zamîr

Dâ‘imâ eşheb-i iḳbâle süvâr oldukça
Ḥüsn-i tedbîrine hem-pâ ola peyk-i taḳdîr

55 ‘Ahd-i ‘adlinde ola cümle cihân âsûde
Her umûrunda muvaffâḳ ede ḥallâḳ-ı başîr

A115b M –

3

Vezîr-i Baykarâ sîret müşîr-i Bermekî himmet ḥâlâ fermân-fermâ-yı eyâlet-i Mora ma‘deletlü Seyyid ‘Osmân Paşa Ḥazretlerine bâ‘z-ı ḥüssâd-ı bed-nihâd bu ‘abd-ı nâ-şâdın ḥaḳḳ-ı ‘âcizânesinde ifk ü iftirâ‘ı mutazammın ḥâlâte teşebbüs ve nifâk-ı münfîke-yi ğayr-ı lâ‘ikaya bezl-i maḳdûr ve say-ı bî-kusûrları evânında güftâr-ı dürûğ âşârlarına ḥavâle-i sem‘-i ‘itibâr buyurulmamaḳ niyâzı (ile) taḳdîm olunan ḳaşıdemizdir.

(79a) Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

1 Âşaf-ı şâf güher-i dâver-i pâkize siyer
Nuhbe-yi nev‘-i beşer zübde-yi ehl-i iḥsân

Zîb-i evreng-i seḫâ-yı zîver-i iklîl-i ‘atâ
Ḥüsrev-i mülk-i vefâ tesliyet-i ‘âlemiyân

Gevher-i baḫr-ı kerem dürre-yi deryâ-yı himem
Mevc-engîz-i ḥikem lücce-yi ‘ilm ü ‘irfân

Mültecâ-yı ‘ulemâ dâd-penâh-ı şu‘arâ
Dest-gîr-i fuḳarâ melcâ-yı ḥâcet-mendân

5 Maḫzen-i hilm ü ḥayâ ḥazret-i ‘Osmân Paşa
Kim olur bende ahlâḳ-ı cihân ez-dil ü cân

Ma‘delet-i kîş ü kerem-pîşe müşîr-i emced
Bermekî menḳıbet ârâyîş-i mülk ü iḥsân

Böyle farûḳ-şemâ‘il bulunur mu el-ḥaḳḳ

Kim ola hılkati hem hılkat-i ibn-i °affân

Eşer-i °adli ile cümle ehibbâ memnûn
Şadme-i kahrı ile leşker-i a°dâ lerzân

Devr-i lutfunda cihân-ı muğtenem nâz ü na°îm
°Ahd-ı °adlinde re°âya ü berâyâ handân

- 10 Feyz-i baḥşâ-yı vuḥûş olsa kemâl-i fikri
Dîde-yi âhû olur meyve-i bâdâmistân

Eylese sûy-ı za°îfâne nigâh-ı himmet
Mûr-ı nâçîze taḡallüb edemez şîr-i jiyân

Terbiyet-baḥş-ı nesîm olsa şemîm-i hılkı
Kûh u şahrâlar olur sâḥa-yı bâḡ-ı rıdvân

Ser-be-ser şîşe-yi endîşem olur müşg-âver
Bûy-ı aḥlâkı taktırre şürû° etse zebân

- 79/b Sünbülîstâna döner sâḥa-ı ṭab°-ı pâkim
Ṭurre-yi fikretini yazsa ne dem kilik-i lisân

- 15 Câm-ı Cemşîde döner âyine-yi idrâki
Meşreb-i pâkini vaşf eylese bir ehl-i beyân

Dâverâ izn-i vezîrânen olursa erzân
Edeyim ḥâl-i dil-i zârı ḥuzûrunda beyân

Ben o mahzûn-ı felâket-zede-yi dehrem kim
Etmedi baḥt-ı siyeh benderi şâd u handân

Ben o nâ-kâm-ı siyeh-baht ü °alîlem ki benim
Dönmedi vefk-i merâmımca sipîhr-i gerdân

Oldum ey kân-ı kerem vaḡt-ı şebâbîde °alîl
Yaḡdı yandırdı dil ü cânımı sûz-ı ḥıramân

- 20 Görmüyem ḡehre-yi zîb-âver maḡşûdu deyü
Ṭâlî°im oldu baḡâ perde-keş-i dîde-yi cân

Kaṭre-yi eşkim ile rûy-ı zemîn müstaḡrak
Sûziş-i âhım ile cümle felekler sûzân

Sûz-ı °illet okdur cânıma kâr eyledi kim
Ser-be-ser sîneciḡim oldu benim âteşdân

Böyle maḡzûn ciḡer-hûn u cefâ-dîde iken
Yine hiç kurtulamam keyd-i °adûdan bir ân

Bir iki müfsidet-i endîşe habâset-pîşe
Etdiler bende-yi efgendeye ifk ü bühtân

- 25 Biri deccâl-ı şemâ^cil birisi dîv-i racîm
İkisiniñde belâsın vere hallâk-ı cihân
‘İtimâd eyleme her şahs-ı le^cîmiñ sözüne
Dâverâ hâsid ü bed-hâh olur ebnâ-yı zamân

Var ise her ne kadar sehv ü kuşûrum ^cafv et
Bendelerde olur elbette efendim ^cışyân

Meslek-i muştâfâvî üzere şefâ^cat der-kâr
Eldedir şîme-yi hilmîyet-i ibn-i ^caffân

Merhamet lâzıme-i şân-ı vezirâneñdir
Ey müşîr-i kerem-âmûz-ı merâhim ^cunvân

- 30 Ko ne söylerse desün düşmen-i bed-hâhım olan
Bendeyim ben saña ey kân-ı kerem-i ez-dil ü cân

Bir nefes pâ-zede-i râh-ı taḥassür olmaz
Ey velî-yi na^cimim dergehine bende olan

Turma âğâz-ı du^câ eyle dem-â-dem Şabri
Tâ kabûl eyleye ḥacâtını rabb-ül-mennân

- (80a) Hâkḫ te^câlâ ede ol dâver-i vâlâ güheri
Ḥaşre dek mâye-i âsayış-i mülk-i ^cOşmân

Dem-be-dem debdebe vü şânını efzûn etsün
Hazret-i ḥâlîk-ı kevneyn cenâb-ı sübhân

A79a M –

4

Vezîr-i bî-naẓîr fermân-fermâ-yı hıttâ-yı cezîre-yi Mora devletlü Vanî
Muḥammed Pâşâ efendimize maḳâm-ı istikbâlde verilen ḳaşıdedir.

(78a)23Fâ^c ilâtün / fâ^c ilâtün / fâ^c ilâtün / fâ^c ilün

- 1 Âsumân-sâye felek-pâye Muḥammed Paşa
Kim eder dergehine çarḫ-ı mu^cazzam ta^cẓîm
O cihân-ı dâver gerdûn-ı ^cazamet kim yaraşur
Raḫşına aṭlas-ı zer-bâf-ı felek olsa kecim
O kerem-kâr-ı melek-sîret ü ḳudsî fıtrat

Ki revâ rif^catı gerdûna olursa taq^dîm

°Ahd-ı °adlinde re°âyâ vü berâya mesrûr
Devr-i cûdında cihân muğtenem-i nâz ü na°îm

- 5 Neşve-yi lûtfu eḥabbâyı eder dil-ḥande
Bîm-i ḳahrı dil-i a°dâyâ verir renc ü elim

Hüsn-i tedbîrine vâ-beste vü merhûn etmiş
Hükm-i taq^dîr-i cihângîr-i ḥudâvend-ḥakîm

Fikri şâḳıb sözü söz °ahdı ḳavî hükmü revân
°Adl ü inşâfı müselleḡ kerem vü lûtfu °amîm

- (78b) Dâniş ü fehmi pesendîde kelâmı merbûṭ
Vaṣ^c-ı dil-dûzu güzel ḥulḳı ḥasen ṭab^cı selîm

Berḳ-i şemsîr-i cihângîr çaḳaydı çarha
Bîmden zühresi merrîhiṡ olurdu dü-nîm

- 10 Hâke himmetle eḡer eylese tevcîḥ-i nigâḥ
Ser-te-ser saffḥa-yı ḡabrâyı eder ma°den-i sîm

Âb-ı eltâfı eḡer gülşeni etse sîr-âb
Jâleler berg-i gül-i terde olur dürr-i nazîm

°Adl ü insâfı eḡer olsa tıyûre şâmil
Kebg ile şâhin olur lâne-yi vâḥidde muḳîm

Ceyb-i ḥavrâ ile ḡılmânı °ıṭr-nâk eyler
Bûy-ı ahlâḳı ile cenneti geşt etse nesîm

- 24 Şereri ḡonce-i ter âhgeri bir gülşen olur
Terbiyet bulsa nem-i lûtfu ile nâr-ı cehîm

- 15 Dizilür rişte-yi endîşesine lü°lü-ı nâb
Etse bir şâ°ir eḡer lûtf-ı °amimiṡ tanzîm

Tâze bir sünbül-i zîbâyâ döner kilḳ-i terim
Ṭurre-yi fikriniṡ evşâfını etsem terḳîm

Câm-ı cemşîd-i neşât-âver olur endîşem
Meşreb-i pâkini vaşf etmeḡe ḳılşam taşmîm

Âşafâ böyle mi eylerdim edâ evşâfin
Ṭab^c-ı bîmârım eḡer olmasa pür-renc ü elîm

Şûz-ı °illet ciḡerim yakmasa her laḡzâ benim
Âteşin lafz ile evşâfin ederdim tanzîm

- 20 Gözümiṡ nûru dedikce beni gözden düşürür

Yerlere geçsün ilâhi dilerim çarh vehîm

Beni gençlikde ʿalîl etdi ʿinâyetkârım
Eyledi sineciğim maştaba-yı ceşş-i elîm

Benim ol rind-i felâket-zede ü ğam-dîde
Ki gülieryüz baña göstermedi hiç baht-ı leʿîm

Ben o nâ-kâm-ı mihen-hâne-yi dehrim ki felek
Etmedi çehre-yi maşşûdumu bir kere besîm

Halk-ı ʿâlem tutuşur sûz-ı derûnumla benim
Yek-be-yek derd-i dil-i zârımı etsem tefhîm

25 Hâk-ı pâyine ʿinâyetlu kerimü'ş-şiyemem
Eyledim süst-i tabʿiyle bu nazmı takdîm

Ġarażım şıdķ-ı ʿubûdiyetimi inhâdır
Yohsa mümkün deĝil evşâfını etmek terķîm

Söz tamâm oldu ne lâzım bu şikâyet Şabri
Eyle ıtnâb-ı teşekkiye duʿâyı taķdîm

Mecd ü iķbâl ferruķ-fâl ile olsun dâʿim
Mesned-i memleket-ârâyı müşîride muķîm

(79a) ʿAhd-ı ʿadlinde şeref bula bu câh-ı vâlâ
Her umûrunda muvaffaķ ede ĥallâķ-ı kerîm

A78a M23

1. Kim: Ki // 2. olurdu: olur idi // 3. olur: eder // 4.etmeĝe: etmeĝi

5

Baħr-ı zehhâr-himmet ü ķulzüm-ı cûd ü meʿâlî menķıbet dâmâd-ı
şehriyâr-ı ķapudân-ı deryâ Ġazi Hüseyn Paşa Ĥazretleri donanmâ-yı hümâyûn
ile Çamlıca cezîresi mersâsına lenger-endâz-ı fer ü haşmet buyurduķlarında
maķâm-ı istikbâle kâʿim gönderilen ķaşıdedir.

(77a)14Mefâʿîlün / mefâʿîlün / mefâʿîlün / mefâʿîlün

1 Ķapudân-ı maĝâzî-pîşe dâdâr-ı dilâver kim
Ĥayâl-i tîĝı teng etdi cihânı cünd-i aʿdâyâ

(77b) Tırâz-ı felek-i nuşret ebrû-yı baħr-ı devlet kim
Reʾîs-i himmeti revnaķ-tırâz oldu donanmaya

Felek rifʿat muʿallâ menzilet merîh-i heybet-kim
Revâdır fûlküne burc-ı esed ger olsa pîrâyâ

Hüseyn ism ü mekârim pişe maḥmûdü'ş-şemâ'il kim
Vücûdu maḥz-ı lûtf-ı ḥaḳḳ te'âlâdır bu dünyâya

- 5 O dâmâd-ı şehen-şâh-ı mu'azzam dâver-i ekrem
Ki vâcibdir du'â-yı devleti ednâ vü a'lâyâ

O pâşâ-yı muḥîṭ-i mekrûmet 'ummân-ı himmet kim
Müraccaḥdır keff-i deryâ-yı nevâli baḥr-ı pehnâyâ

O pâşâ-yı yegâne Rüstem-i devr-i zamâne kim
Şecâ' atde nazîri gelmemişdir rû-yı gabrâyâ

Nazîrin bendeniz hiç görmedim ol kulzüm-i cûdın
Deñiz var ise görmüş böyle bir dürr-i girân-mâyê

Ḳapatdı yelken-i eyyâm küffâr-ı hile-bâzı
Hezâr âḥsenet ol zehḥâr-ı mevc-engiz heycâyâ

- 10 Felek mâh-ı nevi bir lenger-i zerrîn yapırsa
Üç anbarlusuna lâ'îḳ değıldir yine ihdâyâ

Üç anbarlu değıl fağfûrdan bir ḳal'adır el-ḥaḳḳ
Sezâdır mülk-i Çîn olsa çenâḳlığında pîrâyâ

Yaraşmaz mı meğer mihr ile mâhı çarh-ı mînâ-fâm
Fürüzende fener ḳılsa o felek bâd-ı peymâyâ

Uçar murğ-ı hevâ der-i bâd-bân açdıḳca ol kişi
Uçurmam beñzedirsem yelkeniñ şehbâl-ı 'anḳâyâ

Yeter bürhân-ı kâtı' bîm-i şemşîr-i cihângîri
Ser-â-ser geşt-gân-ı ḥasm-ı bedâyîn ü ḥod-re'ya

- 15 'Aceb mi fitneden âsûde olsa ser-te-ser 'âlem
Vücûdu mâye-baḥş-ı emn ü râḥat oldu dünyâyâ

Göreydi şafvet-i âyîne-yi idrâkin İskender
Niğâh-ı iltifât etmezdi mir'ât-ı mücellâyâ

Sevâḥilde olurdu tûde tûde dürr ile gevher
Nem-i lûtfu cemîli ter-i beyt baḥş olsa deryâyâ

Hevâ-yı bûy-ı ḥulḳudur desem sehv ü ḥaṭâ etmem
Dem-â-dem gezdiren âhû-yı Çîni kûh u şahrâyâ

Ser-â-ser lü' lü-yü lââ olurdu ḳatre-yi şebnem
Sirâyet etse feyz-i himmeti gül-berg-i ra' nâyâ

- 20 Bulunmaz fitneye bir cây-ı ârâm 'ahd-ı 'adlinde
Meğer pinhân ola zülf-i girih-gîr-i dil-ârâyâ

Müşîrâ dâverâ rûşen zamîrâ mekrûmet-kârâ
(78a) Eyâ dâdâr-1 Dârâ kevkebe destûr-1 Cem-pâyê

15 Sen ol destûr-1 İskender-şaşem dâdâr-1 ekremsin
Ki gâlibdir şükûh vü şaşmetiñ Behrâm u Dârâyâ

Sen ol zehhâr-1 himmet lüce-yi cûd u şahâvetsin
Ki cârî cûy-1 luţfuñ sû-be-sû a' la vü ednâyâ

Şımâh-1 câna tezyîn eyleyen güftâr-1 dil-dûzun
Nigâh-1 rağbet etmez kıymet-i lü' lü-i lââyâ

25 Şu deñlü dilde vardır arzû-yı pây-1 bûsuñ kim
Değişmem dergeh devlet-meâbıñ bâğ-1 me' vâyâ

‘ İnâyetlü efendim neyleyim ki tâli' -i nâ-sâz
Beni sermâye-i sıhhatden etdi şimdi bî-vâyê

‘ Alîl ü nâ-tüvânım bî-ser ü sâ mân u hırmânım
N' ola feryâd ü efgânım çıkarsa evc-i a' lâya

Kemîne müstmendiñdir kuluñdur derd-mendiñdir
Nigâh-1 merhamet kıl Şabri-yi bîmâr u şeydâyâ

Hidîvâ şüphesiz yümn-1 kudûm-1 dâver-ânendir
Muvaffağ olduğum yek-rûzde bu nazm-1 zîbâyâ

30 Yeter taşdî' i terk eyle du' â hengâmıdır Şabri
Elin aç şıdk u ihlâş ile dergâh-1 mu' âllâyâ

Cenâb-1 haqq o destûr-1 şecâ' at-pîşeye dâ' im
Vere ömr-i ebed iqbâl-i sermed ' izz-i bî-gâyâ

A77a M14

1. dilâver: dilâr // 2. nevi: nevîn // 3. yelkeniñ: şehper ü // 4. câna: cânı //
5. neyleyim: neyleyim ki // 6. nâ-saz: nâ-sâzım
- 29. beyit M'de yok.

6

(77a)13Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

1 Dâverâ dest-i güher-efşân ile
Bağr-1 bî-pâyânı hayrân eylediñ

Feyz-i deryâ-yı keff-i ihsânını
Mâyê-bağş-1 ebr-i nisân eylediñ

Naḥl-ı âmâl emel-i cûyâna hep
Ḥurrem ü ser-sebz ü reyyân eylediñ

Zulmet-i zulmü izâle etmeğe
‘Adlini şem‘-i firûzân eylediñ

5 Hüsn-i tedbîr-i devâ-âşârını
Çâre-sâz-ı derd-mendân eylediñ

Reşha-yı gülüñ hüner-erķâmını
Vesme-yi ebrû-yı ‘irfân eylediñ

Amrû’l Kaysı nola lâl eyleseñ
Şi‘ irini maḥsûd-ı ḥassân eylediñ

Turre-yi şeb-bûy-ı efkârıñla sen
Bâğ-ı nazmı sünbülistân eylediñ

Ḳadr-i dâna bana etdin ‘itibâr
Ṭab‘ımı memdûḥ-ı devrân eylediñ

10 Morada ḳadrim mişâl-ı mûr iken
Bendeni mümtâz-ı aḳrân eylediñ

Huşḳ iken sebz-i âmâlım benim
Âb-ı elṭâfıñla reyyân eylediñ

Hâḳḳ teâlâ ‘ömrün efzûn eylesün
Ḳuluñu luṭfuñla handân eylediñ

Arzû-yı pâ-yı bûsuñla baña
Beytimi billâh zindân eylediñ

Âferîn Şabri bu nazm-ı yek-deme
14Nuṭṭunu fahr-ı sühan-dân eylediñ

A77a M13

1. güher: güher-pîrâyı// 2. ile: eylediñ // 3. Mâye-baḥş-ı ebr-i nisân
eylediñ: Ḥurrem ü ser-sebz ü reyyân eyledin // 4. Ḥurrem ü ser-sebz ü reyyân
eylediñ: ‘Adliñi şem‘-i firûzân eylediñ

- 2 . beyitin 2. mısrası ve 4. beyitin ilk mısrası M’de yok.

7

Mora valisi Aḥmed Paşa Ḥazretlerinin Delikli baba nâm-mevzîde inşâd
buyurduḳları kaşrıñ târiḥidir.

(88b)38Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün

- 1 Maşlahat-sâz-ı ümem nâzım-ı hâl-i ʿâlem
Menba^c-ı lûtf u kerem Hâzret-i Aḥmed Paşa
- Âşaf-ı Cem ʿazâmet dâver-i Dârâ ḥaşmet
Şaff-der-i şîr-i şalabet sipeh-endâz-ı veḡa
- O keremkâr-ı seḡâ-yı pîşe ki dest-i cûdun
Görse ger Hâtem olur dergehine nâşiye-sâ
- Bezî eder mâlını âşâr-ı ḡaber ile dâ^cim
Ḥayr içün zâtını ḡalk etdi cenâb-ı mevlâ
- 5 Yokdur el-ḡaḡḡ eşer-i ḡayrına ḡadd ü pâyan
Yek-be-yek ḡâme-yi dil-keş nice etsün imlâ
- İşte ez-cümle bu dergâh-ı revân-baḡşâda
Etdi bu ḡaşr-ı neşât-âveri tarḡ u inşâ
- Eḡ-ı vâlâsı Ḥasan Beg o kerem-perver kim
Etdi bünyâd-ı nev-icâdına himmet ḡaḡḡa
- Ḥabbezâ ḡaşr-ı tarab-zâ vü neşât-efzâ kim
Ḥüsn-i bünyâd-ı verir âdeme şad-ḡüne şafâ
- Tarḡ-ı dil-cûsunuḡ âşuftesi ḡûr u ḡilmân
Resm-i zîbâsınıḡ alüftesi şarḡ-ı me^c vâ
- 10 Cân verir tâḡ-ı revâḡına hilâl-ı gerdûn
Reşḡ eder saḡf-ı mu^callâsına çarḡ-ı minâ
- (89a) Kilk-i mâniye nola sekte-yi ḡayret verse
Oldu her naḡş-ı ḡüner-perveri bir ḡoş ribâ
- Gösterir saḡâ-yı ḡülzâr cihânı yek-ser
Revzeni âyîne-yi giti nümâdır ḡüyâ
- Çin ü Maçinle Ḥaḡâ vü Ḥuteni etse ḡüzer
Böyle bir cây-ı müferriḡ bulamaz bâd-ı şabâ
- Nitekim tura bu nüh ḡubbe-yi eyvân-ı felek
Ede ol dâveriḡ iḡbâlini efzûn mevlâ
- 15 Cân verir cümle cihân târiḡine ey Şabri
Yapdı bu ḡaşrı Mora valisi Aḡmed Paşa (1160)
- A88b M38
1. cihânı:cihânda

8

Kethüdâ-yı mehd-i ulyâ-yı saltanat Yûsuf Ağa Hazretlerinin birâder-i mekârim-perverleri Aḥmed Ağa Hazretlerinin Balye-Bâdirede inşâ eyledikleri kaçrın târihidir.

(89a)39Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

1 Kerim-i kâm-baḥşâ kâmkâr-ı mekrûmet-pirâ
Cenâb-ı Ahmed aḡa-yı mûkerrem bâhirü'l-es'âd

Eḡ-i devlet-me'âbı kethüdâ-yı mehd-i ulyâ kim
Kemâl-ı luṭf ile erbâb-ı âmâlî eder dil-şâd

Sütûde ser-firâz-ı eṣḡiyâ mümtâz-ı dünyâ kim
Deḡildir baḡşıṣ-i yek-rûzesi hiç ḡâbil-i ta'dâd

Mu'allâ menzilet memdûḡ-ı ḡaṣlet meḡḡar-ı emcâd
Mekarim-pîṣe Mahmud ṣemâ' il mekrûmet-mu'tâd

5 Kerem-kârân-ı deḡrin hiç birinde görmedik el-ḡaḡḡ
Bu ḡüne ḡüsn-i ḡılḡat cûd u himmet rûṣd-i isti'dâd

Ne ḡâcet ḡâme taḡrir eylesün ḡayrâtını yekser
Biri ez-cümle işte bu dil-ârâ ṣarḡ-ı bî-endâd

Yeḡiden sakinân-ı beldeyi iḡyâ içün ṣimdi
Bu zîbâ cây-ı dil-cûda bu kaçrı eyledi bünyâd

Ziḡi bünyân-ı zîbâ ḡabbeza kaçr-ı behiṣt-âsâ
Ki rıdvân görse ḡâtırdan ederdi cenneti eb'âd

Olurdu sekte-yi ḡayretle ebkem kilik-i dil-dûzu
Nuḡûṣ-ı dil-firîb u ḡurde-kârın görse ger behzâd

10 Olunca ṣarḡ-ı dil-cû böyle olsun pâk ü müsteṣnâ
Yapınca böyle kaçr-ı bî-bedel yapsun yed-i üstâd

Nazîri var ḡıṣâda ya ḡutende süsleyen gelsün
Aḡa ser-tâ-be-ser iḡlim-i Çini eyleyem ta'dâd

Sipihrin ṣâḡ-ı eyvân bülend-i erkânı durdukça
ḡüdâ etsün o aḡa-yı kerîmin ʻömrünü müzdâd

ḡitâmın ḡûṣ edüb fikr eyler iken bir güzel târiḡ
Kemîne bende-yi midḡat-güzini Ṣabri-yi nâ-şâd

(89b) Gelüp çâr-ebrû bir âfet dedi cevherle târiḡin
Bu kaçr-ı dil-peziî Aḡmed Ağa eyledi bünyâd (1193)

A89a M39

1. ṣarḡ: ṣarḡ

9

Mora âlây-begisi silah-şör şehriyârı Muhammed Nuri Beg Hâzretlerinin bağçeleri derûnunda bünyâd eyledikleri kaçırın târihidir.

(89b)39Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

- 1 Muhammed Nuri Beg ol kâm-kâr-ı ʿâli himmet-kim
Kemâl-ı luṭf ile ḥalk eylemiştir zâtını mevlâ
- Muʿallâ menzilet mîr-i kamer-i ṭalʿ lat ki layıktır
Olursa gülmiḥ-i dervâzesi mihr-i cihân-ârâ
- Leṭâfet lehçesinde mûnderic himmet-i nihâdında
Semâḥatle müzeyyen ʿunşûr-ı terkibi ser-tâ-pâ
- Kemâl-ı zîb ü ferle yaptı bu kaçır-ı muʿallâyı
Ki mişliḡ görmemiştir ʿâlem içre dîde-i bünyâ
- 5 Teʿ al-Allah zîhi kaçır-ı felek heybetiḡe layıktır
Derinde aṭlas-ı gerdûn olursa perde-yi dîba
- Yapınca böyle kaçır-ı bî-bedel yapsun yed-i üstâd
Olunca resm-i zîba böyle olsun pâk ü müstesnâ
- 40 Eder resmi neşât-efzâsı cân u dilleri meftûn
Olur ṭarḥ-ı dil-ârâsına idrâk ü ḥired şeydâ
- Binâsı bî-bedel bünyânı dil-keş ṭarḥı nâzik ter
Hevâsı rûḥ-perverâbı dil-cû mevkiʿi zîbâ
- Dil-ârâlıkda bu ḥavz-ı muşaffâyâ nazir olmaz
Şafâ-yı sîne-yi cânânı eyler sû-be-sû imâ
- 10 Ya bu fevvâre-yi dil-cûya bak kim olmasa saḡfı
Çıkardı tâ sipihriḡ ṭâḡına peyk-i ḡayâl-âsâ
- Bu nûḡ ṭâḡ-ı revâḡ-ı asmân ḡurduḡça hem-vâre
Füzûn etsün o mîr-i ekremiḡ iḡbâlini mevlâ
- Bulunmaz rubʿ-ı meskûnunda bu zîbâ târiḡ ey Şabri
Muḡammed Nuri Beg kıldı bu kaçır-ı enveri ihyâ
- Gelüp çâr-ebrû bir dilber dedi dü-leble târiḡiḡ
Muḡammed Nuri Beg kıldı bu kaçır-ı enveri ihya (1209)

A89b M39

1. Olursa: Sezâ olursa // 2. dervâzesi: deri // 3. Semâḡatle: Semâḡatle //

4. revâḡ: revân // 5. târiḡ ey: târiḡi

-13. beyit M'de yer almamaktadır.

10

Muhammed Âyetullah Beg hâzretlerinin Delikli Baba nâm-mevzi^cde bünyâd eyledikleri kaçırın târihidir.

(90a)40Mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün

- 1 Muhammed Âyetullah Beg o şâhib hayr zü'l-ihsân
Ki kıldı hüsn-i himmetle bu kaçır-ı dil-keşi bünyâd
- Zihi bünyân-ı zîbâ sakf-ı vâlâ tarh-ı ra‘ nâ kim
Nuķûş-ı dil-firîbin görse dem-beste olur Behzaâd
- Görenler tarh-ı dil-cû-yı nev-îcâdıñ pesend eyler
Temâşa eyleyenler resm-i zîbâsıñ olur dil-şâd
- Ne hâlet var bu nüzhet-gâh-ı vâlânıñ derûnunda
Ki ârâm eyleyen âdem gâm-ı devrânı etmez yâd
- 5 Şafâ kesb edecek bir cây-ı hurrem oldu ey Şabri
Yaraşmaz mı bu kaçırın nâmına dense neşât-âbâd
- Düşürdüm heft çarha yazmağa şayeste bir târih
Mücevher harfle bu beyt-i zîbây edüb inşâd
- Ferah verdi Delikli Baba dergâhına âşârı
Muhammed Âyetullah Beg bu kaçırı eyledi âbâd (1160)
- A90a M40

11

(89b)41Mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün

- 1 Muhammed Nuri Beg-zâde cenâb-ı mîr-kâmil kim
Müsellemdir hasebde hem nesebde hem aşâletde
- Sütûde ser-firâz-ı ezkiyâ kim yokdur akrânı
Faţânetde zekâda hüsn ü isti‘dâd ü fikretde
- (90a) Güzîde mîr-i memdûh-üş-şiyem zât-ı mükerrem kim
Bulunmaz mişli himmetde kemâl-i hüsn-i hılkatde
- Hüdâ verdi aña bir duhter-i pâkize gevher kim
Sezâdır dâdısı Belkıs olursa farf-ı ‘işmetde
- 5 Zihi mihr-i mu‘allâ duhter-i zîbâ ki layıkdır
Felek gehvâre zühre dâye olsa aña rıf‘ atde

Bağışla vâlid-i vâlâsına ol duğteri yâ Rab
Hemîşe gül gibi dil-ğande eyle bâğ-ı ʿiffetde

Dedim ħarf-i mücevherle velâdet târiğini Şabri
Müzeyyen ħânımım her dem şalınsun mehd-i şığhatde (1217)

A89b M41

1. ezkiyâ kim: ezkiyâdır // 2. mükerrerem kim: mükerreremdir

12

ʿAmmemiz ʿişmetlü ʿÂişe Ĥânımın iğyâ-kerdeleri olan mekteblerinin
târiğidir.

(90a)40Mefâʿîlün / mefâʿîlün / mefâʿîlün / mefâʿîlün

1 Tırâz-ı evc-i ʿişmet ʿÂişe ħanım o ħayr-endiş
Ki nağd ü vaktini ħayrâta mevğûf eylemiş ħağğâ

Muğammed Memi Beg merğûma bir ħayr-ı ħalef kıldı
O yektâ gevher-i ʿiffet nihâdî ħazret-i mevlâ

O şiddîka-ğışâl oldı muvaffağ nice ħayrâta
Biri ez-cümle işte bu dil-ârâ mekteb-i vâlâ

Bu cây-ı dil-ğüşâda yapıdırup sübyân için şimdi
Bu zîbâ mekteb-i nev-ğarğı el-ğağğ pâk ü müstesnâ

(90b)

5 Ĥüdâ ecdâdını evlâdını iğvânını etsün
Muğîm-i sâğâ-yı gülşen-serây-ı cennet-i ʿulyâ

Ederken târiğ-i itmâmını zîb-âver-i efkâr
Birâder-zâdesi Seyyid Meğmed Şabri-yi şeydâ

41 Mesîğâ çığdı çâra felekden dedi târiğini
Bu raʿnâ mektebi bânîsine meymûn ede mevlâ (1222)

A90a M40

13

(119b) Merğametlü müşârün-ileyğ efendimiz ħazretleri Anabolu'ya teğrîf ve bu
kullarını Tıpoliçe'yi terk buyurduğlarında tağdîm olunan kıt'amız
(Veliyyü'ddin Paşa)

Mefâʿîlün / mefâʿîlün / mefâʿîlün / mefâʿîlün

Ĥüdâ ol dâver-i devr-i zamânı ber murâd etsün
Felekler dem-be-dem devr eylesün ber-vefğ-i dil-ğâğı

Ne semte  azm ederse cilve-g ahı b  -1 r   olsun
Bah rist n-1 N l-i ma lab olsun ser-be-ser r h 

Eder d r u diy r  h t r-1 mehc rdan  hr c
Olunca semt-i  urbetde ki ini  iltic   h 

Sipihri    n-be-  n v    -1   ac bi c   adar ey  abri
Va an  urbet olur  urbet va andan   add olur   hi

A119b M –

14

(120a)  n yetl  m     n-ileyh efendimiz h zretini  vek l-i ket    -y  v   lar  nec betl  pa u beg h zretlerine verilmi dir.(Veliyy  ddin Pa a)

Fe  il t n / fe  il t n / fe  il t n /fe  il n
(F   il t n) (fa  l n)

1 Ey benim m r-i ker m      mim h    geldi 
Mekr met-k n   uluvv  l-himemim h    geldi 

(120b) Y mn   i b l  eref-i   liyle te r f edeli
 almad    nede hi  derd    amım h    geldi 

Genc-i fir atde neler  ekdi imi ben bil r m
 orma Allah  seversen elemim h    geldi 

Mesnedinden seni d r eylesen n mevl  hi 
Menba -1 c d u se   v  keremim h    geldi 

5 H k-i p yine dem- -dem gelemim sult nım
Diyen n  abri-i p   ze-demim h    geldi 

A120a M -

15

Mef   il n / mef   il n / mef   il n / mef   il n

G   l sensiz bu   i ret-g hda ey t fl-1 m mt z
Dem- -dem kul ul-1 m n  gibi    u fi  n eyler
Hev -y  la l-i dilber c nına k r etdi  abrini 
Ani   n n     -i c m-1  ar b-1 erguv n eyler

A106b M74

1. m mt z: m mt zım

16

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Nigârâ zülf-i hamdır ham değil ruhsâr-ı âlîndir
 Bir ejderdir ki halka halka naıl-ı gülde yatmışdır
 Değil germiyyet-i meyden kızaran çeşm-i maḥmûrun
 O bir şehbâz-ı vahşîdir perr ü bâlın kanatmışdır

A106b M74

1. halka halka: halka halka

17

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

Nâle kılsam ' andelîb-âsâ n'ola şimden gerü
 Bir gül-i nevres nihâle mübtelâ oldum yine
 Gönlümü ser-rişte-i gîsûsuna ben eyledim
 Ḥayf kim üftâde-yi dâm-ı belâ oldum yine

A107a M74

18

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

Bûs edüp haḳḳa dehânıñ o şîrîn süḫanıñ
 Añladım çâşnî-yi qand ü nebâtı bu gece
 Leb-i cân-baḫşını emdim o mesîḫa nefesiñ
 Hızr-veş buldu göñül âb-ı ḫayâtı bu gece

A107a M74

1. dehânıñ: dehânını

19

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Baḫa hem-dem olan her demde sûz-ı dâğ-ı miḫnetdir
 Enîs ü gam-güsârım yok şerâr-ı âhdan ḡayrı
 Bu vîrânḫâne-yi ' âlemde bîkes qaldım ey Şabri
 Melâz u melcem yok Ḥazret-i Allahdan ḡayrı

A107a M74

20

İrepoliçe devletlü Seyyid Muştafa Paşa hâzretleriyle Değirmenlik
kaşrında iken söylenilen rubâ'ıdır.

Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

N'ola bu kaşr-ı vâlâ gıbta-ı fermâ-yı behişt olsa
Müşrif kıldı yümn-i maqdem ile Muştafa Paşa
O dâdâr-ı Ekrem-perver hıdîv-i dâd-göster kim
Cihânda gelmemişdir böyle bir destûr-ı bî-hemtâ

A107a M74

21

Fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün
(fâ' ilâtün) (fa' lün)

Dâverâ tuṭî-i tab' -ı Şabri
Hayf kim dâma giriftâr oldu
Değme bir hâne beğenmez iken âh
Şimdi bir dâma giriftâr oldu

A107a M75

22

Müşârün-ileyh kapudân-ı deryâ merhûm Hüseyin Paşa hâzretleri
Anabolu'ya teşrîflerinde bûs-ı dâmen devletleriyle şeref-yâb olduğumuzda
verilen rubâ'ıdır.

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

Ey felek ey hâsid-i bed-hâh ey çarḥ-ı le'im
İşte bûs-u dâmen-i devletle oldum şâd-kâm
Dâverâ pâ-bûs-ı iclâliḡ ederdim arzû
Na'il oldum minnet olsun ḥaḳḳa bir vefḳ-ı merâm

A107a M –

23

Mora Valisi °Osmân Paşa Efendimize kaymak hediyesiyle gönderilen rübâ'idir.

Mefâ' ilün / fe' ilâtün / mefâ' ilün / fe' ilün
(fâ' lün)

Eyâ vezîr-i mükerrerem hediyyeden ğarażım
Kemâl-ı şıdķla şîr-i hulûşu sağmaķdır
Sürûr-ı şevķle pâ-bûsa varmak istemiş
Yogurtladı yine Şabri merâmı kaymaķdır

A119b M -

24

Devletlü Veliyüddîn Paşa efendimiz hâzretlerine takdîm kılınmışdır.

Mef' ûlü / fâ' ilâtü/ mefâ' îlü / fâ' ilün

Ey mültecâ-yı ehl-i ricâ melcâ-yı enâm
Gûş eyle °arzuhâlini bu °abd-ı kemterin

°Afv et kemâl-ı luţf u keremle kuşûrunu
Bu müstmend Şabri-yi nâdire-perverin

A119a M -

25

Velehu

Mef' ûlü / mefâ' îlü / mefâ' îlü / fa' ûlün

Şabri kuluñ şöhret-i ecdâdı yılandır
Bu şiddet-i ser-mâda surâh içre nihândır

Manğal başı bercâ-yı ferahzâdır efendim
Ammâ ki kömürsüzlük ile hâli yamandır

A119a M -

26

Kerîmemizin velâdeti târihidir.

Mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün

Žamîri şarf edüb yazdım velâdet târihin Şabri
Bi-hamdillah kerîmem Ümmü Gülşüm geldi dünyâya (1180)

1. Žamîri şarf edüb yazdım velâdet târihin Şabri: Teşekkür eyleyüp
yazdım velâdet târihin Şabri

A90b M40

2.3. MUSAMMATLAR

1

(109a)69 Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

Bir perîniñ mail-i didârıyım
Mübtelâ-yı tâbiş-i ruhsârıyım
Cân u dilden ‘ âşıkı bîmârıyım
Bağ hele ol âfetin ebrûsuna
Kıl nazar gîsû-yı ‘ anber-bûsuna

Bâğ-ı cennet ‘ ârız-ı gül-gûnudur
Nağl-ı tûba kâmet-i mevzûnudur
Cümle ‘ âlem hüsnünün meftûnudur
Bak hele ol âfetin ebrûsuna
Kıl nazar gîsû-yı ‘ anber-bûsuna

Vesmeler koymuş yine ebrûsuna
Sürme çekmiş dîde-i câdûsuna
70 Tel doğunsun düş olan gîsûsuna
Bak hele ol âfetin ebrûsuna
Kıl nazar gîsû-yı ‘ anber-bûsuna

Derdi çok bir ‘ âşık-ı nâlendeyim
Şabri-i dil-ḥaste-veş giryendeyim
Bir cefâcu dîbere efgendeyim
Bak hele ol âfetin ebrûsuna
Kıl nazar gîsû-yı ‘ anber-bûsuna

A109a M69

1. ‘ âşıkı: ‘ âşık

2

Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

(109a)70 Nâz-perver dilsitânımsın benim
Dilber-i nâ-mihribanımsın benim
Bir dem olmazsın ḥayâlimden cüdâ
Rûz (u) şeb ḥâtır-ı nişânımsın benim

Câme-i gülpenbe giy seyrâna çık
Mevsim-i güldür bahâristâna çık
(109b) Ḥûbların mümtâz u müsteşnâsısın
‘ Arz-ı dîdâr et bugün meydâna çık

Sen mehi tenhâ derr âğûş eylesem
Çekdiğim derdi fer-âmûş eylesem

Maḥrum olsam bezm-gâh-ı vaşlına
La' liḡ emsem câm-ı mey nûş eylesem

Mâilim ben ḡâl-i ' anber-bârına
Mübtelâyım turre-yi bende-yi bîmârına
Şabri-i efgende-veş nâçârına
Merḡamet kıl bende-yi bîmârına

A109a M70

1. Nâz-perver: Nâz u perver // 2. Ḥûbların: Ḥûblar // 3. tenhâ: tenhâda //
4. vaşlına: vaşliḡ

3

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / fa'ûlün

(109b)70 Seniḡcündür dil-efgâr olduḡum heb
Yanup yaḡıldıḡım zâr olduḡum heb
Dem-â-dem zâr u nâçâr olduḡum heb
Behey zâlim behey bigâne meşreb
Cefâ etmek midir kârıḡ seniḡ heb

Güzelsin bî-bedelsin dil-rübâsın
Nazîriḡ yok seniḡ bir meh-liḡâsın
Velikin neyleyim pek bî-vefâsın
Behey zâlim behey bigâne meşreb
Cefâ etmek midir kârıḡ seniḡ heb

Beni bir kerrecik yâd etmediḡ hic
Dil-i gam-gîni şâd etmediḡ hic
Yıkılmış gönlüm âbâd etmediḡ hic
Behey zâlim behey bigâne meşreb
Cefâ etmek midir kârıḡ seniḡ heb

71 Kuluḡ Şabriyi ağlatmak revâ mı
Derûnuḡ çâk çâk etmek sezâ mı
Aḡa luḡf eylemek yoḡsa ḡaḡâ mı
Behey zâlim behey bigâne meşreb
Cefâ etmek midir kârıḡ seniḡ heb

A109b M70

4

Müstef' ilâtün / müstef' ilâtün

(109b)71Cân u gönülden sevdim bir âfet
 Bir kadd-i bâlâ yosma kıyâfet
 Reftâr u nâzı şûb u fitne
 Kıadd-i bülendi şûrî kıyâmet

(110a) Takrîre gelmez hüsn ü edâsı
 Gâyet güzeldir ol serv-i kâmet
 Çokdur güzeller dehr içre ammâ
 Gördüğ mü Şabri böyle bir âfet

A109b M71

1. şûrî: şûr

5

Fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün
(fâ' ilâtün) (fa' lün)

(110a)71Rûz u şeb hicriñle nâlânım
 Geceler tâ-be-seher giryânım
 Mâ-ğasıl hüsnüñe pek hayrânım
 Seni ister bu dil-i nâlânım
 Sensiz aşla olamam sulţânım

Merdüm-ı dîde-i cânımsın sen
 Mâye-yi rûh-ı revânımsın sen
 'Ömrümün varı civânımsın sen
 Seni ister bu dil-i nâlânım
 Sensiz aşla olamam sulţânım

Hâl-i ğam-gîne rahm et ey mâh
 İftirâkıñla helâk oldum âh
 Kalmadı şabr u qarârım billâh
 Seni ister bu dil-i nâlânım
 Sensiz aşla olamam sulţânım

Seni isterler ayırmağ benden
 Cânı dîr etmek olur mu tenden
 Geçmem ey rûh-ı revânım senden
 Seni ister bu dil-i nâlânım
 Sensiz aşla olamam sulţânım

Bağrımı Şabri gibi hûn etme
 Gözlerim yaşını ceyhûn etme
 72 Gel kerem kıl beni maḥzûn etme

Seni ister bu dil-i nâlânım
Sensiz aşla olamam sultânım

A110a M71

6

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

(110a)72 Hiç terahhüm eylemez hâl-i dil-i nâlânıma
Bilmezem n'oldu yine gül-çehrelü cânânıma
Gahice teşrîf ederdi hâne-i virânıma
Şimdi ol hercâî dilber uğramaz hiç yanıma

Bûse-yi la' liñ dirîğ etmezdi benden bir zamân
Nûşis-i şahbâ ile gönlüm olurdu şâd-mân

(110b) Şimdi pek bîgâne-meşreb oldu o şûh-ı cihân
Merhamet kılmaz benim bu nâliş-i efgânıma

‘ Âcizim ‘ arz etmeğe hâl-i dil-i nâlânımı
Diyemem derd-i derûn sîne-i sûzânımı
Bulamam bir lahza tenhâ sevgilü cânânımı
Kâr ederse sûziş-i hasret ‘ aceb mi cânıma

Rûz (u) şeb teşrîf ederdi bezmime ol ‘ işve-bâz
Etmese ağyâr-ı bed-efkârdan ger ihtirâz
Dün gece mâ-fi-ż-zamîr ayledim Şabri biraz
Su sepildi sîne-i sûzende-yi hicrânıma

A110 M72

1. Rûz şeb: Rûz u şeb

7

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

(92a)68 Şîve vü nâz ile gerdân kırarak
Gönlümü aldı bu şeb bir âfet
Şad-hezâr ‘ işve ile fink urarak
Gönlümü aldı bu şeb bir âfet

Mübtela oldu dil-i bî-çâre
Bir cefâlar kılıcı ğaddâre
Eyledi sîneciğim şad-pâre
Gönlümü aldı bu şeb bir âfet

Olalı ol mehle hem-şoḥbet
 Vaṭan oldu bize künc-i ḡurbet
 Qalmadı cân-ı göḡülde muḥabbet
 Göḡlümü aldı bu şeb bir âfet

Baḡ o perçemler ile dâl fesine
 Fitne şalmaz mı Ḥuten ülkesine
 Mâ'îl oldum o putuḡ 'işvesine
 Göḡlümü aldı bu şeb bir âfet

Fitnedir dillere zülf-i siyehi
 Dehre bu sekilli belâdır külehi
 Câna kâr eyledi Şabri nigeḡi
 Göḡlümü aldı bu şeb bir âfet

A92a M68
 1. gerdân: gerden

8

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

(100b)68

1 Seniḡ sevdâ-yı zülfünle perîşân oldu aḡvâlim
 Behey bîḡâne-meşreb ey mürüvvetsiz behey zâlim
 Dem-â-dem şâh-râh-ı 'âlem-i ḡayretde pâ-mâlîm
 Behey bîḡâne-meşreb ey mürüvvetsiz behey zâlim

Niçün şaḡ şaḡ gidersin ḡâne-i aḡyâra bî-pervâ
 Niçün gec gec gelürsün bende-yi efgendene cânâ
 Niçün hem-şoḥbet olmazsın benimle yek nefes tenhâ
 Behey bîḡâne meşreb ey mürüvvetsiz behey zâlim

5 Cihânda görmedim sencileyin bir bî-vefâ dilber
 Dem-â-dem âşık-ı dil-ḡasteye cevır ü cefâ eyler
(101a) Muḡaşşıl bî-mürüvvetlikde yoḡdur bir saḡa benzer
 Behey bîḡâne meşreb ey mürüvvetsiz behey zâlim

Güzelsin nâz-pervârsin müsellim tâzesin tersin
 Naḡîriḡ yoḡ seniḡ âlemde bir rûḡ-ı muşavversin
 Velikin neyleyim pek bî-mürüvvet pek şekersin
 Behey bîḡâne meşreb ey mürüvvetsiz behey zâlim

Beni Şabri gibi bir kerre dil-şâd etmediḡ gitdi
 Dil-i vîrânemi luṭfuḡla âbâd etmediḡ gitdi
 10 Unutduḡ bende-yi efgendeni yâd etmediḡ gitdi
 Behey bîḡâne meşreb ey mürüvvetsiz behey zâlim

A100b M68

1. şak şak: şık şık // 2. sencileyin bir: bir saña benzer // 3. neyleyim pek:
neyleyim ben

9

Mefâ' ilün / fe' ilâtün / mefâ' ilün / fe' ilün

(101a)69

1 Yanup yakıldı göñül sûz-ı iştîyâkıyla
Ne yerde kaldıñ amân-el-amân efendiciğim
Şarardı çehre-i şevkım ğam-ı firâkıyla
Ne yerde kaldıñ amân-el-amân efendiciğim

Cemâl-ı pâkini görmek naşîb olur mu 'aceb
Geçer mi yoğsa ğam u hasretiñle 'ömrüm heb
Nedir bu vaz' -ı ciger-sûz-ı iftirâke sebeb
Ne yerde kaldıñ amân-el-amân efendiciğim

(101b)

5 Hukûk-ı sâbıka yok mu kanı o ülfetler
Nice oldu bunca şafâlar şebâne 'işretler
Ferâmûş oldu geçen beynnâda şöhetler
Ne yerde kaldıñ amân-el-amân efendiciğim

Ġamıñla Şabri gibi zâr u dil-figâr olurum
Hevâ-yı zülf-ı siyâhıñla târ u mâr olurum
Şafâ-yı vaşlını andıkça bî-karâr olurum
Ne yerde kaldıñ amân-el-amân efendiciğim

A101a M69

1. Nice: Ne

10

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

(101a)69

1 Sevdiğim cânım reh-i 'aşkıñda hayrân olduğum
Gel kerem kıl bende-yi bîmâre kurbân olduğum
Ey benim sevdâ-yı zülfünle perîşân olduğum
Gel kerem kıl bende-yi bîmâre kurbân olduğum

Düzüşüp derdiñle giryân olduğum bilmez misin
Âteş-i 'aşkıñla sûzân olduğum bilmez misin
Ben yolunda hâk-yeksân olduğum bilmez misin
Gel kerem kıl bende-yi bîmâre kurbân olduğum

- 5 Gel beni lûtfuyla memnûn eyle zâr olsun rakîb
 Gel benimle sîne-i şâf ol hâk-sâr olsun rakîb
 Dem-be-dem sûz-ı hasseden dâğ-dâr olsun rakîb
 Gel kerem kı l bende-yi bîmâre kurbân olduğum

Bunca müddet şâd-kâm etdiñ dil-i nâlânımı
 Şevk-yâb-ı vuşlat etdiñ sîne-i sûzânımı
 Hic ferâmûş eylemek mümkün müdür sultânımı
 Gel kerem kı l bende-yi bîmâre kurbân olduğum

- 10 ‘Ömrümün varı unutma Şabri-i nâ-kâmını
 Teşne dildir gâhice emdir leb-i gül-fâmını
 Hüsne mağrûr olma fikr et tâzelik encâmını
 Gel kerem kı l bende-yi bîmâre kurbân olduğum

A101a M69

1. hâk-yeksân: hâk ile yeksân // 2. vuşlat: vaşlıñ

11

Bu ‘ali-hikmet Aristo-menkıbet ‘âlî-himmet sabık-ı muhâsebe-yi evvel müşârün-ileyh Seyyid ‘Alî Efendi Hâzretlerine terkîb-i bend vâdinde irsâl olunan ‘arzuhal zarâ‘ at maqâlimizdir.

Mef‘ûlü / mefâ‘îlü / mefâ‘îlü / fa‘ûlün

(83a)35

I

- 1 ‘Arz eylesün aḥval-ı dîger-gûnunu yekser
 Bu ‘abd-ı şenâkâra eğer ruḥşat olursa
 Şâ‘ir sözüdür diñle bu güftâr-ı selîsi
 Devletlü efendim ne kadar sıklet olursa
 Bir bende-yi güm-geşte-yi ḥirmân-ı cihânım
 ‘Âlemde baña ancaḳ olur şefkat olursa
 Taḥlîş-i girîbân ederim bunca ḡamdan
 Tâb-ı nîgeh ‘âtıfetiñ kuvvet olursa
 5 Taḥsîl-i emel her ne kadar şa‘b-ter olsa
 ‘Âli himemâ eshel olur himmet olursa

Tevcîh-i nigâh eylese erbâb-ı mürüvvet

- (83b) Bir bende-i naçîze olur şaḥib miknet

II

- Layık mı ‘inâyetlü ‘utufetlü efendim
 Şabriniñ ola ḥâl-i dil-i zârı dîger-gûn
 Ḥam-gerde ede kâmetini şuḡl u ma‘îšet
 Akrânı ola şervet ü sâ mân ile memnûn
 Şaḥbâya bedel o zehr-i helâhil içe dâ‘im
 Destinde ola ḡayrileriñ sâḡar-ı gülgûn
 10 Tevcîh-i nigâh ile o bî-çâreye gâhi
 Gözden düşürüp etme dil-i zârını maḥzûn

Ah vâl-ı perîşânına rahm eyle efendim
Evşâf-ı cemîlîyle müdâvim ola her gün

Bak nazmına bir şâir-i hoş-lehçedir el-hakık
Eltâf-ı firâvâne olursa nola elyak

III

Sensiñ benim  âlemde pen -g hım efendim
Allah ede i b l-i cih ng rini m zd d
Kıl bendeni bir hizmet ile n  il-i ma lab
Olsun keremiñ h l-i per   n ma imd d
15 Bir tezkire yazmağla hu  le gel r el-hak k
Ba a ne ise himmetiñ ey b hir- l-es  d
Ya ni beni   yeste-yi l tf ile kerem kıl
  yende olam  ervet ile f  ik-i end d
Va  n la g z r eyles n ev  t-ı hay tım
Eylerse kem l-i keremiñ bendeni dil-  d

Erb b-ı s  han ra bete   y n olur elbet
Ehl-i h nere dem-be-dem i   n olur elbet

IV

Ta     e   r   eyleses n n  ts n efendim
Bu  abri-yi   m-ge te ki ma  m m-ı cih ndır
20 H t rcı ı   z rde dil-i z r   ikeste
  hr -y  ta  yy rde gezer hayl zam ndır
36  addini kem n etdi ker n-b r-ı k d ret
  hm-i siteme s ne-yi  ad-  k  ni  ndır
G stermedi bir kerre g lery z a a gerd n
Ma zun-ı mi en h ne-i   l m-ı zam ndır
Olmazsa e er v   l ser-menzil-i ma  ab
  h-r  h-ı ta  ass rde   alur h li yam ndır

B keslere   lemde nige   r gere   r
(84a) B mar olana ha   l  t m r gere   r

V

 abri k lu  olsa ne   aceb ra bete   y n
Bir     ir-i ho  -leh e v  p   ze ed dır
L l -y  gir nmaye-yi zeh   r-ı hay li
Zib     -i ikl l-i h ner olsa sez dır
T     seba  -am z-ı debist n-ı bel  at
  nd  esi   ak-efgen-i ceyb-i f       r
      -yi dehr olsa bu                
Genc ne-yi ef   r na nisbetle ged  r
Bir bende-yi va    f-ı kad mi  dir efendim
Fa  r eylesen her nazm-ı selisinde sez  r

30 Demdir edeyim va    n  zib     -i ef  r
Ta ge  er-i n -y b ile meml  olsa ez  r

VI

Sensin o ser-efrâz-ı ezkârım cihânkim
 Yok mülk-i keremkarîde akrânın efendim
 Deryâ-yı mekârım dediler hâtîme gerçi
 Amma nemgîndir senin ihsânın efendim
 Eyler nice üftâdeleri nâ^cil-i ma^clab
 Hüsn-i nazara^c lutf-ı firâvânın efendim
 Ahlâkını vaşf eylese bir şâ^cir-i hoş-gû
 Müşk-âver eder levh-i kalemdânın efendim
 35 Güftâr-ı dürrer bârını yad etse bir âdem
 Pür-gevher eder ceyb ile dâmânın efendim

Ey gevher-i zîb-âver iklîl-i belâgat
 Vey dürrer-yi şeh-vâr-ı girîbân feşâhat

VII

Her kim ki turre-yi efkârını tahrîr
 Kilk-i teri destinde olur sünbül-i zîba
 Gülzâre nem-i lutfun eger etse sirâyet
 Her jâle-yi gül-gönce olur lü^clü^c-yü lâlâ
 Himmet ile za^cifâne nigâh eylesen el-hakk
 Pervâzede her başa olur hem-ser^can^cka
 40 Ger Çin-i cebîn olmasa rûyunda nümâyân
 Benzerdür edem dest-i güher-rîzine deryâ
 Yok gâyeti evşâfının ey kân-ı mürüvvet
 Hâmem nice bir vefk-ı merâm eylesün imlâ

Etsün şeref ü ^cizzile iqbâlini efzûn
 (84b) Hâllâk-ı cihân hayy u şamed kâdir-i bî-çün

A83a M35

1. penâ: penâh // 2. hizmet: hıdmet // 3. füşâhâdır: husemâdır
 - Bu şiirin VI. bendi M'de yer almamaktadır.

2.4. MESNEVÎ

1

Kaşîde-yi müşârün-ileyh (Velüyüddin Paşa)

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

(112a)17

1 Merhabâ ey şaff-der-i vâlâ nejâd
Şâd-mân oldu kudûmüñle 'abâd

Merhabâ ey nültecâ-yı ehl-i dîn
Tesliyet-bağş kı lup müslimîn

Merhabâ ey Rüstem-i 'adû-şikâr
Merhabâ ey kahramân-ı rûz-gâr

Yümn-i teşrîfîñle sükkân-ı bilâd
Oldu hürrem oldu mesrûr-ul-fu'âd

5 Keyd-i düşmenden ola şâyed gezend
Eylediñ her bir mağalli sedd ü bend

Takviyyet buldu kâlâ'ı Husrevi
Moskovuñ ammâ harâb oldu evi

Morayı mûra şayardı ol pelîd
Olmasa ger şadme-yi kahrıñ bedîd

'Adl u dâda şarf-ı mağdur eylediñ
Buğ'a-yı büldânı ma'mûr eylediñ

Himmet etdiñ Moranıñ imârına
Âferin olsun senin efkârına

10 Sâye-yi lutfuñda ey vâla himem
Kalmadı dillerde aşla derd ü gam

'Ahd-i 'adlinde bulunmaz râh-zen
Gamzedir ancağ dili gârât eden

18 Kalmadı 'âlemde fettân-ı cihân
Fitne yâ müjgân ola yâ ebrvân

Birisi yeter kazâdan bir nişân
Birisi olmuş gümân-ı bî-amân

Bâ'ış-i âsâyiş olduñ 'âleme
Mâye-yi ârâmiş olduñ 'âleme

- 15 Böyle etsün vaşfını şimden-gerü
 Müstmendin Şabri-i pâkîze-gû

 Şehsûvâr-ı ʿarşa-yı ceng ü cedl
 Şaf-şikâf-ı düşmen şâhib-i hıyel

 Neyyir-i lemʿa-tırâz menzilet
 Âfitâb-ı âsumân-ı maʿdelet

 Nuḥbe-yi aşḥâb cûd u mekrûmet
 Mefḥar-ı erbâb-ı fehm ü maʿrifet

 Müşterî fikret ʿUṭârid menkıbet
 Mihr-i ṭalʿat âfitâb-ı mekrûmet
- 20 Kâm-kâr u kâm-baḥş u kâm-yâb
 Kâr-dân u kâr-sâz-ı şeyḥ ü şâb
- (112b) Hâne-pîrâ-yı kulûb-ı müslümin
 Hân-mân-ı sûz-ı derûn-ı müşrûkin

 Hüsn ü tedbîr ü zekâda bî-nazîr
 Cûd u himmetde seḥâda bî-nazîr

 Var mı ʿâlemde Veli Paşa gibi
 Dest-i zerpâşası ola deryâ gibi

 ʿÂlemin gördük kerem-kârânını
 Hâk budur kim görmedik ikrârını
- 25 Luṭfu aḥbâba şafâ-yı cavidân
 Qahrı aʿdâya belâ-yı nâgihân

 Ehli ḥacâta edince yek-naẓar
 Fehm eder mâ-fî-ż-zamîrin ser-te-ser

 Sözlerin gûş etse kerâbin-i maḳâl
 Eylemezdi bir daḥî başt-ı maḳâl

 Luṭfu olsa nâmiye-baḥş-ı çemen
 Nâṭıqa-yı cinân olur sebz-i gühen

 Kudretinden olsa bir dem behre-yâb
 Mûr ederdi şîr-i nerle pençe-ṭâb
- 30 Feyż-i cûdından olaydı vâyedâr
 Ebr olurdu rûz u şeb gevher nişâr

 Ey veliyyü'n-niʿmet bî-minnetim
 İlticâgâhım sûtûde sîretim

‘ Arz edem hâl-i dil-i nâ-çârımı
Dinle şâ‘ir sözüdür güftârımı

Şâ‘ire mâ-fî-z-zamîri söyler
Muhtaşâ-yı şâ‘iriyyet böyledir

Böyle tab-ı menkıbet-i mu‘tâd ile
Böyle isti‘dâd-ı mâder-zâd ile

35 19 Zevk ü ‘işretten revâ mı dîr olam
Meclis-i aḥbâbdan mehcûr olan

Tab‘ -ı şâ‘ir mâ’il-i ḥûbân
‘ Aşkla âşûfte-yi devrân olur

Cân verir zevk ü şafâya dâ’im
Meyl ider her mehlikâyâ dâ’imâ

Âh kim bende-yi âşûfte-hâl
Şâh-râh-ı gamda oldum pâ-y-mâl

‘ Aşkla âvâredir gönlüm benim
‘ Aşkla şad-pâre oldu gönlüm benim

40 Lâle-rûḥ bir rûmî-yi ‘İsî-nefes
İnledir cân u dili mişl-i ceres

(113a) Şaydı müşkil akçesiz teşhîri güc
Nâ-ümîdimdir demek tedbîri güc

Ceyb ise gâyet tehî dinârdan
Çâk olur her laḥzâ dil-i efkârdan

Akçe ister dinlemez aşlâ gâzel
Ol put tınaz o şûḥ-ı bî-bedel

Neyleyim ḥayretde kaldım âh âh
Gûşe-yi miḥnetde kaldım âh âh

45 Bâr-ı fûrkat kaddimi lâm eyledi
Sînemi âmâc-ı âlâm eyledi

Misk-i Rûmîdir mu‘amber perçemi
Reşk ile yakdı buḥur-ı meryemi

Râḥat-ül-ḥulḳûme beḫzer gabgabı
Sekrî ma‘cûnudur l‘al-i lebi

Yakdı yandırdı ser-â-pâ dilleri
Âh o kudretten mükeḥḥel gözleri

Sâ'id-i pâkîzesi billûrdur
Sîm bâzûlar mücessem nûrdur

50 Görse kâfir hüsnünü hayrân olur
Cân ile ser-dâde-yi î mân olur

Perçem-i bârûd-fâme kıl nazar
Eylar ârâm-ı dîde zîr ü zeber

Lâle-yı hamrâ-yı Rûmî ruhları
Reşha-yı âb-ı eyâzıma lebleri

Kâfirin hüsn ü edası bî-bedel
Rûm içinde görmedim böyle güzel

Vaşf-ı hüsnünde ne hâcet kıl u kâl
Mû-miyân ile dehânı bir hayâl

55 Merhamet-kârâ merâhım-perverâ
‘Âtıfet-mendâ velîy-ün-nîcî metâ

Arzuğâl etdim huzûr-ı devlete
Dîde-dûz intizârım himmete

Bunca müddet bunca dem ey kâm-kâr
Hakķımı ibtâl eder bir yâd-kâr

Eylemek lâzım degil tafşîl-i hâl
Eyle Luţfullâh efendiden su’âl

20 Yek-be-yek ahvâlimi tezķîr eder
Maddemiñ tafşîlini takrîr eder

(113b)

60 Müstmendin Şabrî-yi mu‘ciz-demi
Ol felâket-dîde-yi derd ü ğamı

Dem-be-dem şâyeste-yi ihsân kıl
Himmetiñle fâ’ik-ül-akrân kıl

Hayr-ı ha’vıñdır seniñ bî-irtiyâb
Şâye-yi luţfuñda olsun kâm-yâb

Lâfi ķo ey Şabrî-yi pâkîze-ĝû
Eyle âĝâz-ı du‘â şimden-gerü

Şadme-yi ķahr ile olsun her zamân
Dîde-yi ĥod-bîn Mosķov nemçe kân

65 Eylesün iķbâl ü iclâlîñ mezîd
Hâlîķ-ul- eşyâ ĥudâvend-i mecîd

A112a M17

1. ‘adû: düşmen // 2. Moskovuñ: Düşmeniñ // 3. luţfuñda: luţfuñla //
 4. mekrûmet: sa‘det // 5. Hüsn ü tedbîr ü: Hüsn-i tedbîr-i // 6. cinân: çesbân //
 7. Şaydı: Şabri // 8. mükehhel: mükehhel // 9. 64. beyit ikinci mısra: Pür-
 tezelzül-i hân mân-ı düşmenâ
 - 51 ve 65. beyit M’de yer almamaktadır.

2

Bir maḥbûb-ı câlib-el-kulûbu şefâ‘at zımnında devletlü Seyyid Muştafa Paşa Hâzretlerine taḳdîm olunan ‘arzıḥâl-ı bâlâsına taḥrîr olunan manẗûmedir.

Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

(87b)33

- 1 Ey veliyyü’n-ni‘am-ı ‘alemiyân
 Vey niẓâm-âver-i ebnâ-yı zamân

Mültecâ-yı ‘ulemâ vü şu‘arâ
 Dest-gîr-i fuḳarâ vü zu‘afâ

(88a)

‘Arzıḥâlîme nigâh eyle nigâh
 Gör ne zülüm etdi baña baḥt-ı siyah

Mübtela olmuş idim bir ḥûbâ
 Pür cefâlar kılcı maḥbûbâ

- 5 Ser-gîsûsuna dil-beste idim
 Çeşm-i câdûsuna dil-ḥaste idim

Mû-be-mû fitne idi gîsûsu
 Siḥr idi her nigeḥ-i câdûsu

O kalem kaşlar ile çekme burun
 Can u dilde ḳomadı şabr u sükûn

Ten-i pâkîzesi pâlûde-yi ter
 Saḳına fiske urursan dîtrer

Mâ-ḥaşıl hüsnüñe pek mâ‘il idim
 Her ne cevri etse baña ḳâ‘il idim

- 10 34Yer içeri dâ‘i kıyafet idi ol
 Mest ü ḳandîl bir âfet idi ol

Cümle eṭvârı levendâne idi
 Meşreb ü mesleḡi mestâne idi

Destine aldığı dem la‘liñ ayaḡ

Ne ağa kulluğu dinler ne yasağ

Yatağın kabzasın etse der-dest
‘Âlemi dil gibi eyler hep pest

Hem-demi sâgar-ı peymâne idi
Meskeni gûşe-yi meyhâne idi

- 15 Bir gün ol mest-i gurûr u naḥvet
Bezm-i ḥâşında ederdi ‘işret

Var idi bir iki yârânı bile
Maḥrem-i râz-ı dil ü cânı bile

Revnağ-ı meclis olup kulḳul-ı mey
Şavt-ı ṭanbur u şadâ-yı hey hey

Bûselikden ederek âgâza
Muṭribân başladı söz ü sâza

Geh beyâti okuyup gâhi ḥicâz
Etdiler nâz u niyâza âgâz

- 20 Oldu şevkle o bezm-i ḥurrem
Gûyiyâ şahın-ı ṭarab-ḥâne-yi cem

Bâdeler nerm olıcaḳ meclisde
Kelleler germ olıcaḳ meclisde

Bir ṭabanca atup ol âfet-i cân
Oldu işpihcesine na‘ra-künân

Başladı şevkle hûy u hâya
Bâ‘is oldu bu ḳadar gavḡaya

- (88b) Ne ḳadar var ise ḥoca vü ḥacı
Oldu ol afete heb da‘ vâcı

- 25 Ele girsün deyü ol mest-i gurûr
Etdi ḳulluḳ nice şarf-ı maḳdûr

Yanağın ḥuyly o şûḥ-ı ser-mest
Yatağın kabzasın etdi der-dest

Ḳulu yek ḥamlede etdi tâlân
Ḳavli var olsun o şûḥ-ı devrân

Gördüler ḥamle-yi merdânesini
Zûr-ı bâzû-yu levendânesini

Her ṭarafdan yürüdü şeyḥ ile şâb

Şâhbâze şanasın uşdu ğurâb

- 30 Aldı eṭrâfını eşḡâş-ı le^cim
 ‘ Aksine döndü yine çarḡ-ı veḡîm

Gördü bu rütbe hüçûmu o nigâr
 Cilve-cây oldu aḡa semt-i firâr

A87b M33

- 1.eyler: eylerdi // 2. hep-pest: şikest // 3. Gûyiyâ şaḡn: Reşk-i âyîn //
 4. hûy: hû

2.5. GAZELLER

1

Mef'ûlü / fâ' ilâtü / mefâ'îlü / fâ' ilün

- 1 Dilber ne deñlü eylese cevri ü cefâ baña
Her bir cefâ vü cevri verir biñ şafâ baña
- Bir bûse ver dehân-ı şeker-bârdan desem
Yok yok deyü cevâb eder ol bî-vefâ baña
- Gisû-yı müşg-nâbını beni şemm etmek istesem
Çîn-i cebîn gösterir ol kaşı yâ bana
- Tedbîr-sâz derd-i dil-i zârım olsa benim
Gel ey tabîb-i cân u dil eyle devâ baña
- 5 Şabri benim o husrev-i nazm-âverân kim
Bağış etdi mülk-i nazmı cenâb-ı hüdüâ baña
- A90b M42
1. cevâb: ħande

2

Ėazel-i müzeyyel berây-ı Meğmed Paşa muğâfız-ı kal' a-yı Anabolu

Mef'ûlü / fâ' ilâtü / mefâ'îlü / fâ' ilün

- 1 El eyledi o Ėamze-i pür-mekrûfen baña
Kâr eylemez füsûn ile siĖr ü fiten baña
- Öpsem 'aceb mi la'lini geldikde ĖaĖĖ-ı nev
Nûş etdirir şarâbı şafâ-yı çemen baña
- Çâk olsa berg-i gül gibi sinem 'aceb değil
Teng etdi bâğ-ı dehri o Ėonce-dehen baña
- Alsam o mâğ-pâreyi âğûşa hâle-veş
Bir kez müsâ'id olsa sipihr-i kühen baña
- 5 Dünyâda müselmân olana kâfir eylemez
Zâlim dem-â-dem eylediĖiñ zûlmü sen baña
- Şabri edâ-yı nazmımı seyr et amân amân
Dâd-ı hüdüâ değil mi bu tarz-ı süğhan baña
- Bir kâm-kâr-ı pür-keremiñ Ėüsn-i ĖulĖudır
Şimdi bu nazm-ı nev-eşeri söyleden baña

- (91a) Hem-nâm-ı fahr-ı ‘âlem o paşa-yı muhterem
Kim luğfudur güşâyış-i hâtır veren bağa
A90b M42

3

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Bî-mürüvvetdir o tıfl-ı nâzı öğretmeñ baña
Bî-vefâdır ol büt-i şannâzı öğretmeñ baña
- Dem-be-dem gâret-ger şabr u sukûnumdur benim
Terk-i tâz-ı ğamze-i ğammâzı öğretmeñ baña
- 43 Bî-muĥâba cev̇r eder cân u dil efgendeye
Ṭâli^c -i pür-kîne vü nâ-sâzı öğretmeñ baña
- Lane zîb ĥâtır-ı virânım olmuşdur benim
Ol hüma-pervâz olan şebbâzı öğretmeñ baña
- 5 Mülk-i ĥüsnuñ ĥûbudur mergûbudur maĥbûbudur
Ol yegâne dilber-i mümtâzı öğretmeñ baña
- Şabri-i mu^cciz-beyân mülk-i ma^cnâyım bugün
Meslek-i nâ-refte-i ^cicâzı öğretmeñ baña
- A91a M42

4

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

- 1 Terahhüm eyledi ol âfâtâb-ı nâz bâja
Sâ'îd oldu yine çarh-ı hile-bâz bâja
- Elime sünbül-i nev-hîzi almam el-hâşıl
Yeter şemûm-i ser-zülf-i fitne-sâz bâja
- Şafâ-yı vaşlına dâ'ir peyâmı geldi yine
'Înâyet eyledi ol şûh-ı dil-nevâz bâja
- Derûn-ı sîne-sûzânım etdi şad-pâre
O dîdeler edicek bir nigâh-nâz bâja
- 5 Nazîri var mı bu nazm-ı selîsin ey Şabîri
Sezâ değil midir imzâ-yı imtiyâz bâja
A120b M –

5

Mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün

- 1 Temâşa eyleyen tâb-efgen-i dîdârını cânâ
Sipihriñ istemez ħurşîd-i pür-envârını cânâ
- Dürr-i nâ-yâb ile memlû eder gencîne-i ħab‘ıñ
Şımâĥ-ı cânâ tezyîn eyleyen güftârını cânâ
- Kimiñle nûşîş-i câm-ı şarâb etmekdesin bilmem
‘Aceb kimler öper la‘l-ı zülal âşârını cânâ
- Dimâĥ etmez riyâz-ı cennetiñ şebbûsuna billah
Cihânda şemm edenler zülf-i ‘anber-bârını cânâ
- 5 Olur her bir kelâmı Şabri-i nazm-âverin rengîn
Tefekkür eyledikce midĥat-ı ruĥsârını cânâ
- A91a M43

6

Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün

- 1 Ger mey-i şahbâ verince la‘l-i yâre âb u tâb
Farţ-ı ĥacletden kızardı ĥehre-yi câm-ı şarâb
- ‘Aks-i mey vermiş zenaĥdân-ı nigâra germ ü tâb
Ĉâh-ı Naĥşebde yine raĥşanda oldu mâh-tâb
- Ėamzelerdir ĥabza-yı şemşîr kılmış destini
Neşve-i naĥvetle olmuş dîdeler mest ü ĥarâb
- Etmede ebrûları ĥum-gerde ĥadd-i ‘âşıkı
Vermede ĥîsûları üftâde-gâna pic ü tâb
- 5 ‘Âķıbet düşdüm şikenc-i kâkül ĥamder ĥama
Âĥ kim zincire bend oldu dil-i pür-ıztırâb
- (91b) Her sözün pür-sûz her bir nazm-ı pâķiñ âb-dâr
Şabriyâ eş‘âr-ı nev-âşâra verdiñ âb u tâb
- A91a M43
1. germ ü: germ-i // 2. mest ü: mest-i

7

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

- 1 Sipîhr-i kîne-verden çekdiğim derd ü belâdır heb
Benim baht-ı siyehden gördüğüm cevır ü ezâdır heb
- Göñül ümmîd eder her dem şafâ-yı vaşl-ı cânânı
Marızın maṭlabı ḥubb-i eṭıbbâdan devâdır heb
- Dil-i ğamġîni luṭfuñla ḥandân etmediñ gitdi
Behey zâlim benim çekdiklerim senden cefâdır heb
- Yolunda ḥâk olan üftâde-gâna iltifât etmez
O şûḥ-ı bî-vefâ bîġânelerle âşinâdır heb
- 5 Olur her nazm-ı pâki Şabriniñ pâkize ü rengîn
Meġer zîbâyış-i efkârı la'l-i dil-rübâdır heb
- A91b M43
1. gitdi: gitdiñ

8

Mef'ûlü / fâ' ilâtü / mefâ'îlü / fâ' ilün

- 1 Verdikçe 'aks-i bâde zenaḥdân-ı yâre tab
Gûyâ bedîd olur çâḥ-ı naḥşebde mâh-tâb
- Gördüm derûn-ı ḥalkâ-ı zülfünden ḥaddini
Şandım sevâd-ı şebde ṭulû' etdi afitâb
- Müşġ-i Ḥuten mi kâkülün ey sîm-ten dedim
Çîn etdi ebruvânını hiç vermedi cevâb
- Kar etdi cana navek-i müjganın ey peri
Tâtâr-ı ğamzeñ eyledi dil mülkünü ḥarâb
- 5 Ḥayli dem oldu görmedim ol mest-i naḥveti
Şabri 'aceb mi cân udil olsa pür-ıztırâb
- A91b M44
1. zülfünden: zülfünde

9

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Cünbüşün kimlerledir âyâ bu şeb
Kandesin ey şûh-ı bî-hemtâ bu şeb
- ‘Âkıbet ferdâlara saldıñ beni
Bî-vefâlık eylediñ cânâ bu şeb
- Neyleyim sensiz bu bezm-i ‘işreti
Baña zehr olsun mey-i hamrâ bu şeb
- Gördüm ey kâfir yine ‘azm eylediñ
Hâne-yi ağıâra bî-pervâ bu şeb
- 5 Fikr edüp bâğ-ı behişt kûyunu
Uçmak ister Şabri-i şeydâ bu şeb
- A91b M44

10

(117a) Mev' ülü / fâ' ilâtü / mefâ' ilü / fâ' ilün

- 1 Verdikçe ‘ağs-i bâde zenağdân-ı yâre tâb
Gûyâ bedîd olur çeh-i Nahşebde mâh-tâb
- Gördüm derûn-ı halka-yı zülfünde haddini
Şandım sevâd-ı şebde tulu‘ etdi âfitâb
- Müşg-i Hoten mi kâkülün ey sîm-ten dedim
Çîn etdi ebrvânını hiç vermedi cevâb
- Kâr etdi cânâ nâvek-i müjgânın ey perî
Tâtâr-ı gamzeñ eyledi dil mülkünü harâb
- 5 Hayli dem oldu görmedim ol mest-i nağveti
(117b) Şabri ‘aceb mi cân u dil olsa pür ıztırâb
- A117a M –

11

Mev' ülü / mefâ' ilü / mefâ' ilü / fâ' ülün

- 1 Bir gonce-yi nevreste ile eyledik ülfet
Gülzâr-ı vañan oldu bize gûşe-yi gurbet

Olsağ ne ʿaceb daʿire-yi vaşline maḥrem
Etdi o peri çehre bizi bezmine daʿvet

Çıksun meh-i rûze aluruz bûse-yi laʿliñ
Yâr dilde yine nûş-ı şarâb etmege niyyet

Pistân u lebin emdik o şîrîn dehenin biz
Bir tatlu tûrunçla yine eyledik ʿişret

- 5 Bend oldu kemend-i ser-i gîsûsuna yariñ
Etdim dil-i nâçârımı Allaha emânet

Oldum yine bir gözleri maḥmûre hevâdâr
Şabri gibi olsam ne ʿaceb ʿaşık-ı ser-mest

A92a M44

12

Mefʿûlü / fâʿ ilâtü / mefâʿilü / fâʿ ilün

- 1 Dilden ḥayâl-ı bûs-ı lebin dûr olur mu hic
Nûş-ı şarâb etmese maḥmûr olur mu hiç

İkbâl-i dehre ʿârif olan rağbet eylemez
ʿÂkıd bu köhne ḥânedede mesrûr olur mu hiç

- (92b) Yelken-güşâ-yı geşti-i ğadr olmayan kişi
Âlâm-ı rûzgâr ile maḥhûr olur mu hiç

Bend oldu dil-i kemend ser-züf-i dilbere
Dîvâne kayd-ı silsileden dûr olur mu hiç

- 5 45Şabri kapılma pîre-zen-i dehre merd isen
Ehl-i süḥan o ḳahpeye mecbûr olur mu hiç

A92a M44

1. maḥmûr: maḥmûr // 2. ḳahpeye: ḳahpeye

13

Fâʿ ilâtün / fâʿ ilâtün / fâʿ ilâtün / fâʿ ilün

- 1 İşte sensiz çâk çâk oldu dil ü cânım meded
İşte yandım âteş-i hicrana sultânım meded

Qaddimi lâm eyledi âlâm-ı firkat âh âh
Nâzeninim qalmanı derdiñle dermânım meded

Bende-i bîmârını aqlatma qurban olduğum
‘Âlemi garq etmesün eşk-i firâvânım meded

Dem-be-dem ebrûların gitmez hayâlimden benim
Rûz (u) şeb sevdâ-yı zülfüñle perişânım meded

5 Pek yakışdı gülgüli cânfes qaba endâmına
Çık şalın gülzâra ey gülberg-i handânım meded

Şabri-i dil-ğasteyi hayrân eden çeşmiñmidir
Söyle ey rûh-ı revânım söyle sulţânım meded

A92b M45

14

Gazel-i Müzeyyel berâ-yı ħazret-i Veliyüddîn Paşa

Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

1 Tâb vermiş âb u tâba cûy-ı hoş-bû koymuş âd
Bâde-yi gül-reñi süzmüş la‘l-i dil-cû koymuş âd

Dem-be-dem dil-ğaste kân-ı ‘aşkıñı katl etmege
Zâğ vermiş ħançer-i ser-tîze ebrû koymuş âd

Ħalka ħalka eylemiş dûd-ı şemîm-i ‘anberi
Şihr ile zincîre beñzetmişde gîsû koymuş âd

Şihr-i Ħârûtu tecessüm etdürüb feyyâz-ı gül
Bir cihân-fûtân kılmış çeşm-i câdû koymuş âd

5 Müşg-nâbı nâfeden ihzâ etmiş üstâd-ı ezel
Bir mu‘anber ħubbe yapmış ħâl-i hindû koymuş âd

Şabriniñ ressâm-ı tab‘-ı pâkine şad-âferîn
Şihrî taşvîr eylemiş ma‘nâ-yı dil-cû koymuş âd

Cûd u ihsânı müşahĥaş eylemiş lutf-ı ħüdâ
Bermekî ħaşlet Veli Paşa-yı hoş-gû koymuş ad

Tel tel etmiş sünbül-ı nev-hîzı gîsü koymuş âd
Rengi almış gül-i zîbendeniñ rû koymuş âd

Âyet-i tahrîm-i ħamrı ħâme-i dest-i qader
Şebt ü kayd etmiş de ħatt-ı la‘l-ı dil-cû koymuş âd

- 10 Şemme-i gülğonce-i sad-bergi taqtîr eylemiş
 Ârız-ı zîbâya sepmiş hûy-ı hoş-bû koymuş âd
 Fitne-yi cengîz-i hüner-rîzi tecessüm etdürüb
 Gamze-yi şûr-efgen rezm-i Hülâgû koymuş âd
 Dürlü dürlü sihre âgâz eylemiş Şabri yine
 Dürre-yi manzûmeye mâ^cnâ-yı dil-cû koymuş âd
 A117b M –

15

Mef'ûlü / fâ' ilâtü / mefâ'îlü / fâ' ilün

- 1 Vechiñ sipihr-i hüsn ü behâ âfitâbıdır
 Tâb-ı cemâliñ evc-i şafâ mâh-tâbıdır
 Tebhâle şanma la^cl-i lebinde ol afetiñ
 Şahbâ-yı dil-güşâ-yı muşaffâ habâbıdır
 Seyr eyle reng-i la^clini ol mest-i naḥvetiñ
 Tâb-ı şarâb-ı câm-ı şafâ âb u tâbıdır
 Her laḥza böyle zâr u perişân eden beni
 Ey mest-i nâz perçeminiñ pîç ü tâbıdır
 5 Serbest-i aşḳ olursam aceb mi amân amân
 Ol duḥt-ı işveniñ lebi saḳız şarabıdır
 Etme dil-i nizârını pâ-mâl-ı iftirâḳ
 Şabri-i ḥâk-sâr ayağıñ türâbıdır
 A92b M45

16

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Vaşf-ı ruḥsârıñla eş^câr-ı terim rengîn olur
 Midḥat-ı la^cl-i lebiñle sözlerim şîrîn olur
 (93a) Ḥâtırıñ bilmem neden âzürde olmuştur yine
 Söyle sultânım niçün ebrûların pürçîn olur
 Mû-miyân-ı dilberi şardıḳça artar sûz-ı dil
 Kim demiş mihr ü muḥabbet vaşlile teskîn olur
 Rûz (u) şeb taş yaslanur üftâde-gân kûy-ı yâr

Baliş-i mermi muhabbet ehlinin sengin olur

- 5 Ben nola sevdâ-yı hâme düşsem ey naḥl-ı revân
Meyve-yi vaşlın senin hâm olsa da şîrîn olur

Ruḥlarıñla leblerin vaşf etse bir ehl-i süḥan
Her kelâmı âteşin her nüktesi rengin olur

Şabri-i gam-dîde-yi luṭfuñla şâd etseñ nola
Heb mürüvvetsiz gamıñla dem-be-dem gamgîn olur

A92b M45

17

Mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün

- 1 O şûḥuñ gerden-i zîbâsı gûya yaseminlikdir
Mu‘anber perçem-i sünbül şemimi fesleğenlikdir

Dimagım şemme-i zülfünle sünbülzâre dönmüşdür
Ḥayâl-i serv-ḳaddinle dü-çeşmim narvenlikdir

Rehâ bulmak ne mümkün kâr-bân-ı ḥâtır-ı ‘uşşâḳ
O ḥûni gamzenin kârı hemîşe râh-zenlikdir

Leṭâfet-baḥş olur ḥaṭṭ-ı siyeh ruḥsâr-ı gülgüne
Ṭarâvet-yâb eden gülberg-i zîbâyı dikenlikdir

- 5 ‘Aceb mi neş‘e-baḥş olsa leb-i rengin ile ol ḥaṭ
Biri şahbâdır ey Şabri biri taze çemenlikdir

A93a M46

18

Mef‘ûlü / fâ‘ilâtü / mefâ‘ilü / fâ‘ilün

- 1 Müjeñ hemîşe nâvek-i ḥûn-rîzi andırır
Gamzen ḥücûm-ı leşker-i Cengizi andırır

Şemşîr-i ebrûvânı o tıfl-ı sitem-gerin
Üftâde-gâne ḥançer-i ser-tîzi andırır

Seyr eyleyen o ruḥları gülberg-i ter şanur
Zülf-i siyâhı sünbül-ı nev-ḥîzi andırır

Ḥasretle bûs-ı lâ‘lini yâd eylerim müdâm
Vaḳt-ı ḥumâr-ı sâğar-ı leb-rîzi andırır

- 5 Bezm-i hünerde nâmı olur zîver-mağâl
Bu tab‘ -ı pâk Şabri-i nâcîzi andırır

A93a M46

1. ruhları: duğteri

19

Mef‘ûlü / fâ‘ ilâtü / mefâ‘îlü / fâ‘ ilün

- 1 Tahrik edince perçem-i cânânı rûzgâr
Eylar şafâ-yı hâtır-ı ‘uşşâkı târ-mâr

Kat kat kanarya şâlî o kalyoncu şûhunun
Etdi dirîğ bendeñizi zâr u bî-karâr

- (93b) Seyr et şikâf mâi yelekde o sîneyi
‘Aks etdi rûy-ı bahre yine mihr-i tâbdâr

Gavvâş-ı bahr-ı hayret olursam ‘aceb değıl
Deryâ-yı nîm-ten giyer ol şûh-ı şîve-kâr

- 5 Geştî süvâr-ı nâzıma çatmak murâd eder
Kanca atar raķîb-i hîlebâz u fitne-kâr

Yelken-güşâ-yı geştî-yi ümmîd olur muyuz
Şabri eser mi vefķ-ı merâm üzre rûzgâr

A93a M46

20

Mef‘ûlü / fâ‘ ilâtü / mefâ‘îlü / fâ‘ ilün

- 1 Ol âfitâb-ı burc-edâ meşrebimcedir
Ol mâh-ı evc-i hüsn ü behâ meşrebimcedir

Göz değımesün bu neşve-yi şahbâya sâkiyâ
Meclis tabi‘ atımca şafâ meşrebimcedir

Geçmem ne değılü cevri füzûn olsa âh âh
Ol tıfl-ı nâz u işve-nümâ meşrebimcedir

Şıklet gelür derûnuma şehr-i şıyâmda
Eyyâm-ı ‘ıyd-ı rûh-fezâ meşrebimcedir

- 5 Şabri ‘aceb mi nûş-ı şarâb eylesem müdâm
‘İşret-i tabi‘atımca şafâ meşrebimcedir

A93b M46

1. Son beyit M’de yer almamaktadır.

21

Fe‘ ilâtün / fe‘ ilâtün / fe‘ ilâtün / fe‘ ilün

- 1 Sevdığım sihr ü füsûn dîde-i mekârındır
Fitne-i devr-i kâmer zülf-i siyeh-kârındır

Kadd-i mevzûnuñ âşüftesidir şîve vü nâz
‘İşve-i hayret-zede cünbüş-i refâtârındır

- 47 Teşnedir la l-i revân-bağışına âb-ı hayvân
Tâb-ı mey mâ il-i zîbâyış-i ruhsârındır

Tâk-ı ebrûlarının hastesidir gökde hilâl
Mihr ü meh zerre-yi tâb-efgen didârındır

- 5 Söyle ey Şabri niçün böyle olursun hâmûş
Cümle erbâb-ı sühan mâ il-i güftârındır

A93b M46

22

Fe‘ ilâtün / fe‘ ilâtün / fe‘ ilâtün / fe‘ ilün

- 1 Şîve vü nâzı güzel tavrı müsellemler
Bûs eden leblerini âb u hayâtı neyler

Çîn-i zülfün seniñ ey pâdişâh-ı hüsn ü bahâ
Nâfe-yi Çîni değil kişver-i Mâçîne değer

Ğarañ ‘âlemi öldürmek ise sulţânım
Urma el hançere ol ğamze-yi hûn-rîz yeter

Var mı beñzer o mesîhâ-deme bir dilber kim
Lebleri mürde-yi şad-sâleyi ihyâ eyler

(94a)

- 5 Pençeleşdim nice dem eller ile ey Şabri
Gird amma elime dâmen-i vaşl-ı dilber

A93b M46

1. Gird: Girdi

23

Mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün

- 1 Beni dil-ḥaste vü ḥayrân eden ol çeşm-i câdûdur
Dem-â-dem tâḫatım tâḫ eyleyen ol iki ebrûdur
- Değil müjgân içinde görünen çeşm-i siyeh-kârı
Nigâh eyler derûn-ı bîşede bir vahşi âhûdur
- Değüldür naḫş-ı zülfün dîde-i gam-dîdede cânâ
Derûn-ı şîşe-i billûre ḵonmuş iki şebbûdur
- ‘ Aceb mi teşne-dil ağûşuna ḵanmazsa sultânım
Leṭâfetde vücûd-ı nâzenîḡ bir içim şudur
- 5 Meşâm-ı cânı ta‘ tîr eyleyen kimdir dedim Şabri
O demde gösterüp zülf-i nigârı dediler budur
- A94a M47
1. siyeh-kârıḡ: siyeh-kârı

24

Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

- 1 ‘ Ârız-ı cânâna baḡ berg-i gül-i ḥandânı gör
Kâkül-ı dildârı seyr et sünbül ü reyḥânı gör
- Ḳıl ser-i zülfün temâşa baḡ o câdû gözlere
Fitne-yi âḡir zamânı âfet-i devrânı gör
- Geh lebiḡ geh mû-miyânıḡ vaşf eder kilḡ-i ḥayâl
Ḳâl u ḵıyle düşdü âḡir bu dil-i nâlânı gör
- Beḡzemez mi leşker-i tâtâra şaff-ı müjesi
Fitne-i Cengizi fikr et ḡamze-yi cânânı gör
- 5 Böyle beyhûde tekâpûdan ne ḥâşıl Şabriyâ
Küçe-yi dil-dâre var ol ḥasr u ḡûbânı gör
- A94a M47

25

Nazîre-yi Nuri-Beg Hanyavî

Mef'ûlû / fâ' ilâtü / mefâ'îlû / fâ' ilün

- 1 Her kim vişâl-ı yâr ile ' âlemde şâd olur
Gencîne-yi ümmîdi hemîşe güşâd olur
- Haţtın düşürdü dilleri gavgâya âh âh
Fitne zuhûr edince dem-â-dem fesâd olur
- 48 Ansam ' aceb mi cünbüş-i vaşlın zamânını
Eyyâm-ı şâdı hâtıra geldikçe yâd olur
- Kimler şarar miyânını kurbânın olduğum
Kimler şafâ-yı vaşlınla ber murâd olur
- 5 Şabri cenâb-ı Nuriye pey-rev olanların
Her nazmı böyle nev-eşer ü nev-icâd olur

A94a M47

26

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Ol mehin ruhsâr-ı alı bir gül-i nevrestedir
Halka halka perçem-i pür-çini sünbül-i restedir
- Yok leb-i rengînine beşzer muhayyel nev-zemîn
Haţt-ı nev-hîzin senin bir mısra' -ı bercestedir
- Tıfl-ı nâzım hüsn-i behcetle müselleme tâzesin
Yûsuf-ı şâni denilse nâmına şâyestedir
- Gerçi memnûn-ı şafâ-yı vaşlınım amma çî-sûd
Tünd-i hûyuğdan dem-â-dem hâtırım işkestedir
- 5 Râm olur elbet o tıfl-ı bî-vefâ şabr et hele
Kaţ -ı istiğnâ zuhûr-ı haţtına vâ-bestedir
- Şabri-i âşuftenin hiç şormadın ahvâlini
Sensiz ey hercâi dilber rûz u şeb dil-ğastedir

A94b M48

27

Mef'ûlü / fâ' ilâtü / mefâ'îlü / fâ' ilün

- 1 Derd-i firâķ-ı yâr ile kıddim kemân olur
 Kârım hemîşe ney gibi âh u fîgân olur
- Biz sille-ķâr-ı dest-i ğam-ı fırķatız müdâm
 Eller şafâ-yı vaşlı ile şâd-mân olur
- Her dem hayâl-i zülfü perîşân eder beni
 Añdıķça ebrvânını kıddim kemân olur
- Âġâz edince 'işveye çeşm-i füsûn-geri
 Her bir nigâhı âfet-i cân-ı cihân olur
- 5 Var mı cihânda Şabri-i pâkîze-dem gibi
 Her bir kelâmı tuķfe-yi nazm-âverân olur
- A94b M48
 1. fırķatız: fırķatız // 2. vaşlı: vuşlatıñ

28

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Revzeninden 'arz-ı dîdâr etdi yâr
 Şan ufukdan çıķdı mihr-i tâbdâr
- Şem'e karşı tutdu vech-i pâkini
 Cân u dil yansa n ola pervâne-vâr
- Cennet-i kûyuñ tefekkür eyleyüp
 Murġ-ı dil uçmak diler leyl ü nehâr
- Kâkül-i cânâna verdim göñlümü
 Târ u mâr oldum dirîġâ târ u mâr
- 5 Görmedim Şabri seniñ tab'ıñ gibi
 Böyle bir mu ciz beyân-ı rûzgâr
- A94b M48

29

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Âh edersem ne 'aceb rûh-ı revânım gideyor
Dilberim sîm-berim şûh-ı cihânım gideyor
- Neyleyim şahın-ı bahârı nedeyim gülzârı
Bülbülüm gönçe gülüm taze fidânım gideyor
- (95a)49 Def gibi hasretle sînemi döksem yeridir
Güzelim bî-bedelim îaşî kemânım gideyor
- Ne 'aceb bülbül-i şeydâ gibi nâlân olsam
Gül-i nevresteciğim gönçe dehânım gideyor
- 5 Kalmadı Şabri derûnumda benim şevk u sürûr
Âh edersem n'ola şimdengerü cânım gideyor
- A94b M48

30

**Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün
(fâ' lün)**

- 1 Sevdiğim hicriñ ile dîde-i giryân ağlar
Hasretiñle dil-i ğam-geşte-yi hırmân ağlar
- Fırkatiñle o kadar âh u figân etdim kim
Düşmenim görse benim hâlîmi ol an ağlar
- Dem-be-dem dil ser-i kûyunda şafâ eyler iken
Şimdi bî-çâre reh-i ğamda gezer kan ağlar
- Seyl-i eşkimle n'ola yolları ğark-ı âb etsem
Benden ayrıldı deyü ol şeh-i hûbân ağlar
- 5 Cünbüşü vuşlatı yâd eyleyüp ey şûh-ı cihân
Rûz (u) şeb Şabri-i âşüfte vü nâlân ağlar
- A95a M49

31
Nazîre-yi Nuri Beg Hanyavî

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün

- 1 Se se seyr et ol civânı ba ba bak ne dil-rübâdır
Hağa haddi bâğ-ı cennet ka ka kaddi müntehâdır
- Ne ne n'ola kalb-i nâlân o o olsa şâd u handân
Se se seyr-i vech-i cânân ca ca câna cân-fezâdır
- Hü hü hüsn-i bî-menend ta ta ta tarz-ı dil-pesendim
Se se sevdiğim efendim sa sa saña cân fedâdır
- ‘Â ‘â ‘âşık-ı nizâra e e eylemez teraḥḥum
Şa şa şan atı o şûhuḡ de de dem-be-dem cefâdır
- 5 La la la^c-i nâbının yok na na nâziri cihnda
Mü mü müşge teşbîh etmek ka ka kâkülün ḡaḡâdır
- Yo yo yok süḡanda Şabri nu nu Nuriniḡ nazîri
Ha ha ḡaḡḡ budur ki şî iri a a âteşîn edâdır
- A95a M49

32

Ġazel-i müzeyyel berâ-yı müşârün-ileyh Veliyü'ddîn Paşa

Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

- 1 Yine dil-beste kıldı göḡlümü ol zülf-ı âlem-gîr
Olur dîvâneler meşhûrdur elbetde dürr-i zincîr
- Bilür her nükte-yi ser-gûş âmâl-ı dil-i zârı
Ne ḡacet ḡâlini ol şâh-ı hüsn-e eylemek taḡrîr
- Der-âḡûş eyledim dün gece rü'yâda o mehrûyu
Hele bir vechle zevḡ-ı vaşliḡ edemem ta^cbîr
- ‘Aceb midir dil-i nâçârı düçâr etse sevdâya
O çâr ebrû eder bir nim nigehle ‘âlemi teşḡîr
- 5 Dem-â-dem va^cd-ı bî-encâz-ı vaşle aldanur göḡlüm
‘Acebdır görmeden enhârı eyler dâmenin teşmîr
- Cihânı neşve-yâb-ı câm-ı şahbâ eyleyen yek-ser
Edem vaşf-ı lebûḡle bî-bedel bir nev-ġazel taḡrîr

(118a) Bu nazm-ı pâki tanzîre mahâret ister ey Şabri
Ederse luṭf-ı pâkîze-güftârım eder tanzîr

Yapıldı ḥâtırım ʿahd-ı Veliyü’ddîn Paşada
Dil-i vîrânemi mi ʿmâr-ı luṭfu eyledi ta ʿmîr

A117b M –

33

(118a) Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

1 Âh oldum yine bir pâd-şeh-i ḥüsne esîr
Boynuma oldu kemend ser-zülf-i zincîr

Rûḥ-ı ḥû-gerdesine perçem-i pür-çînine bak
Biri küllâb-ı mükerrer birisi müşg ü ʿabîr

O perî zâd ile olmaz hele hiç insiyyet
Eylemez sûziş-i dil-i ḳalbine aşlâ te’şîr

Hasretiñle ne cefâ çekdiğimi ḡurbetde
ʿÖmrümün varı deḡil ḳâbil-i vaşf u taḥrîr

5 Tâb u renginde olur âteş ü gülşen zâhir
Eylese ruḥlarını hâme-yi Mânî taşvîr

Bu gidişle o meh-i evc-i bahâ ey Şabri
Şu ʿle-yi ḥüsn ü melâḥatle olur ʿâlem-gîr

A118a M –

34

Mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün

1 Ğamınla nâleden ḡayri şımâḥ-ı câna ses gelmez
Dil-i nâlende vü ḡam-dîdeye feryâd-res gelmez

Vişâlinle dem-â-dem ber-devâm olsa dem-i şâdı
Ḥarîş-i işvene ey nâz-perver bir nefes gelmez

(95b) Şu deñlü neşve-yâb bûs-ı la l-ı nâbınam ben kim
Şafâ-yı nûşîş-i şahbâ-yı gülgüne heves gelmez

Gece geşt eylerim bî-pâk bî-pervâ ser-i kûyun
Belî dîvâne-i ḡam-geştaye ḥavf-ı ases gelmez

- 5 Cihâna mâhir fenn-i belâgat çok gelür amma
Hele Şabri gibi bir şâ ir-i mu ciz-nefes gelmez

A95a M49

1. şahbâ-yı gülgûne: gülgûn şahbâya

35

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

- 1 Temâşâ-yı cemâl dil-rübâdan gerçi mahzûnuz
Tekâpû-yı ser-i kûyla olsun bâri memnûnuz
- ‘ Aceb mi mâ‘îl olsağ bûşiş-i la‘l-i leb-i yâre
Ezelden mübtelâ-yı neş e-yi şahbâ-yı gülgûnuz
- Bizi bezm-i vişâlinden revâ mı eylemek mehcûr
Nice demlerdir ey şûh-ı cihânım saña meftûnuz
- N’ola seyl-i sirişk-i dîdemiz her dem revân olsa
Hayâl-i hançer-i gamzenle ey hûn-ı ciğerhûnuz
- 5 Olaldan mübtelâ bir çâr-ebrû şûh-ı devrâne
Hevâ-yı aşkla şöhret-şi‘âr-ı rub -ı meskûnuz
- O meh bigânelerle aşinâ olmuş yine Şabri
N’ola âh eylesek hem sîne-çâkız hem ciğer-hûnuz

A95b M50

1.neş’e: teşne // 2. hûn: hûnî

36

Mef‘ûlü / fâ‘ilâtü / mefâ‘îlü / fâ‘ilün

- 1 Yâ Rab o serv-i ser-behevâyı görür müyüz
Ol nev-nihâl-ı bâğ-ı bahâyı görür müyüz
- Döndü kemâne çille-i firqatle kıddimiz
Bir kez ‘aceb o kaşları yayı görür müyüz
- Öldürdü intizâr aman-el-aman bizi
Ol pâd-şâh-ı hüsn edâyı görür müyüz
- Koçmak naşîb olur mu ‘aceb mû-miyânıñı
Kurbânıñ olduğum o şafâyı görür müyüz

- 5 Böyle alır mıyuz bu eb-i amda abriya
Yohsa u â -1 luf-1 hüdâyı görür müyüz

A95b M50

1. bahâyı: bahârı // 2. olur mu ‘aceb: olur mu // 3. alır mıyuz: alır mıyuz ‘aceb //4.eb: ebde

37

Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

- 1 Her kimi cân u dili ‘aş ile sûzân olmaz
Pertev-i em a-yı maşûdu firûzân olmaz
- Etmeyen cânını eh-râh-1 muabbetde fedâ
Kûy-1 maşûda varub vâsıl-1 cânân olmaz
- Cevher merdi nihâdında gerekdir yohsa
‘İzz ü câh ile birâder kii insan olmaz
- Görmeyince seni ey once-yi bâ-1 navet
Benim âüfte dilim gül gibi andân olmaz
- (96a) 5 Revna-1 rûua nisbetle kil-k-i revna yok
Dostum zülf-i siyâhı gibi reyân olmaz
- Her kim âzâde olur ün ü erâdan abri
Bu üzer-âhda âzürde-i ıramân olmaz

A95b M50

38

Mef‘ ûlü / fâ‘ ilâtü / mefâ‘ ilü / fâ‘ ilün

- 1 Hayfâ o ulizâr hezâr aşınâ imiş
Her gördüüne mâil olur bî-vefâ imiş
- Yok ıl adar akîatı ol bî-mürüvveti
Sevda-yı in-i zülfüne düşmek hata imiş
- Âyîne-i taavvurum oldu ikeste hayf
Mihr ü muabbeti o mehi şûretâ imiş
- Bîânelerle ar-1 tekellüfden aladık
Üftâdegâna kârı hemîe cefâ imiş

- 5 **51** Kâr etmedi şımâh-ı dil saht-ı dilbere
Bu sûznâk-ı nâlelerim hep hebâ imiş
- Şabri yeter şikâyet-i dildâr tâ-be-key
Bildik o mest-i nâzı murâdın fedâ imiş
- A96a M50

39

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Ey cefâ-cû bendeni kıldın fedâ hoş imdi hoş
Âkıbet ellerle oldu aşnâ hoş imdi hoş
- Hep hebâ oldu reh-i 'aşkında giryân olduğum
Unutuldu çektiğim cevr ü cefâ hoş imdi hoş
- Şimdi bildim ben senin bîgâne meşreb olduğun
Ey mürüvvetsiz vefâsız dilberâ hoş imdi hoş
- Demedin mi 'ahdim olsun ben seni terk etmeyem
Durmadın 'ahdinde ey mâh-likâ hoş imdi hoş
- 5 Bunca müddet haste-yi hicrânın oldum ben senin
Şormadın hâtırcığımı ey bî-vefâ hoş imdi hoş
- Ben senünçün çektiğim derd ü belânın haddi yok
Sen behey zâlim beni kıldın fedâ hoş imdi hoş
- Şabri-yi şürîde-veş âhır beni terk eyledin
Ey mürüvvetsiz vefâsız dil-rübâ hoş imdi hoş
- A96a M51

40

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Ruğlarındır sevdiğim gülberg-i hamrâdan gârağ
Kâkülündür seyr-i sünbül-zârı zîbâdan gârağ
- (96b) Şerbet-i vaşlın marız-ı 'aşkına dermân olur
Hastaya sıhhatdir elbette etîbbâdan gârağ
- Ol şeh-i hüsne niyâz-ı vuşlat et leyl ü nehâr
Kesb-i rıf atdır e âliye temennâdan gârağ

Mest-i nâzım la'lini bûs eyleyen memnûn olur
Guşşadan âzâdelikdir nûş-ı şahbâdan garaż

- 5 Şâd-kâm etmez şafâ-yı vaşlile dil-ğastesin
Ya nedir ağyar-ı bed-kâre müdârâdan garaż

Şabriyâ ızhâr-ı ıhlâş-ı 'ubûdiyyetmidir
Hâlini ol pâd-şâh-ı hüsne inhâdan garaż

A96a M51

41

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

- 1 'Aceb mi olsa dil ruhsâr-ı âteşbârdan maḥzûz
Olur pervâne elbet şem-i pür-envârdan maḥzûz

Halâvet kesb eder mi meclis-i rindândan vâ'iz
Olur mu pîç-i mağzân cihân-ı huş-yârdan maḥzûz

N'ola dil-teşneler bûs-ı lebiñle neşve-yâb olsa
Olur maḥmûr olan peymâne-yi ser-şârdan maḥzûz

Göñül kesb-i şafâ etmez mi seyr-i vech-i dilberden
Nice bülbüller olmaz revnağ-ı gülzârdan maḥzûz
- 5 Vişâliñle marîz-i 'aşka dermân eyle sultânım
Olur her mübtelâ-yı derd olan tîmârdan maḥzûz
- 52 Bu nazm-ı pâke erbâb-ı süḥan-a taḥsîn eder Şabri
Kim olmaz böyle güftâr-ı güher-âşârdan maḥzûz

A96b M51

1. pervâne: perâne

42

Fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün

- 1 'Aşrımızda lehçe-yi zîb-i ehl devletdir dūrûğ
Zâ'ika-yı baḥş-ı kelâm 'izz ü rıf' atdır dūrûğ

Şâ'ir-i pâkîze-güftârıñ hemân bir âdı var
Meclis-i âlemde yekser zîb-i şöḥbetdir dūrûğ

Cümle ebnâ-yı zamân olmuş sebağ-ḥân-ı nifâḳ
Gûyiyâ kesb-i kemâlât u 'arâfatdır dūrûğ

Va' d-i bî-incâz ile aldar ekâbir âdemi
Meslek ü şun -ı kibârîde zarâfetdir dūrûğ

- 5 Kaldı ı âlemde âşâr-ı şadâkat Şabriyâ
Hüsn-i himmet hûb-ı haşlet farı-ı işmetdir dūrûğ

A96b M52
1. kibârîde: kibâretde

43

Mef'ûlü / fâ' ilâtü / mefâ'îlü / fâ' ilün

- 1 Âzürde dil olanlara mümkün mü inkişâf
Olmaz nümâyîş âyîne de olmadıkça şâf
- Pîrâye-bağış mesned-i gufrân olur o kim
Eylar kemâl-ı ma' şıyyet ü cürme i' tiraf
- Şahbâ-yı la l-ı nâbına dil-teşnedir zülâl
Dil-bestedir o kâkül-i pür-çîne müşkinâf
- Seyr eyle serv-ı kaddini ol nağl-ı nağvetin
Vâ iz şafâ-yı sidre vü tûbâdan urma lâf
- 5 Ol mest-i işve germi-i meyden amân amân
Etmiş güşâde sîne-i billûru tâ-be-nâf
- Şabri ' aceb mi eylesem çarha serfürû
Oldum bugün o mihr-i melâhetle sîne-sâf

A97a M52

44

Mef'ûlü / fâ' ilâtü / mefâ'îlü / fâ' ilün

- 1 Bir lahzacık o şûh ile hem-soğbet olmadık
Zevk-i âşnâ-yı bezmiñe vuşlat olmadık
- Hiç etmedik müşâhede lutf-ı ekâbiri
Minnet hüdâya bâr-keş-i minnet olmadık
- Kaldık bu şâh-râh-ı tağassürde nâ-murâd
Hâne-nişîn-i memleket-i himmet olmadık
- Âzürde oldu dest-i emel hâr-ı ye's sele
Gülçîn-i nağl-ı gülşen-i emniyyet olmadık

- 5 Bûs etmedik o la'î-ı şeker-bârı Şabriyâ
Bir kerre neşve-yâb-ı mey-i devlet olmadık

A97a M52

1. Bu gazelin dördüncü beyiti M'de yer almamaktadır.

45

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

- 1 Mü'mâşil-i hüsnüğe bir neyyir-i burc-ı şabâhat yok
Mu âdil vechine bir şu le-yi necm-i melâhat yok

Ayağın çekme sâki bezm-gâh-ı ıyş ü işretten
Neşât-ı sâğar-ı ser-şârde sensiz halâvet yok

- 53 Şafâ-yı revnak ruhsârına nisbetle sultânım
Bu gülzâr-ı cihânın güllerinde hiç leâfet yok

Temâşâ eyledik serhadd-i hüsn-ü-anı ser-tâ-ser
Sağa benzer civânân içre bir dai kıyâfet yok

- 5 Nezâketde bahâda hüsn-i behcetde müsellimsin
Behey zâlim bu dehr içre senin gibi bir âfet yok

Be sûfi mısrae-ı berceste-yi icâzı bilmezsin
Haft-ı dilber gibi bir nazm-ı dil-cûy-ı melâhat yok

- (97b) Sebak-âmûz erbâb-ı mâ'ânî çoktur ey Şabri
Senin tab in gibi bir mâhir-i fenn-i belâgat yok

A97a M52

46

Fe'îlâ'tün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün
(Fâ'îlâtün) (fâ'lün)

- 1 Dehen-i tengine söz yok o leb-i dil-cûnu
Kıl nazar var mı nazîri o siyeh gîsûnu

Çok aradım taradım şâne-sıfat çâk oldum
Bulmadım mişlini ol turre-i anber-bûnu

Tâb-ı sevdâ-yı nigâhınladır ey çeşm-i gazâl
Kûh u şahrâ-yı güzâr eylediği âhûnu

Eylemez mihr-i dırahşâna nigâh-ı ragbet
Seyr eden şu le-i ruhsârını ol meh-rûnuñ

- 5 Var mıdır tarz-ı belâgatde nazîri Şabri
Bu muşanna' gazel-i bî-bedel-i dil-cûnuñ
A97b M53

47

Mef'ûlü / fâ' ilâtü / mefâ'îlü / fâ' ilün

- 1 Âşüfte etdi göñlümi sehhâr gözleriñ
Yağmaya verdi aqlımı mekkâr gözleriñ
Gârât eder memâlik-i islâmı ser-tâ-ser
Kâfir bu terk-i tâz ile ayyâr gözleriñ
Mülk-i hâbeşle kişver-i sevdâmı andırır
Püskürme beñleriñ o siyeh-kâr gözleriñ
Câna doğundu nâvek-i gamzeñ amân amân
Öldürdü men-i fütâdeyi gaddâr gözleriñ
5 Tâk etdi tâb u tâkatimi âh u ebrvân
Dil-haste kıldı bendeni bîmâr gözleriñ
Şabri nigâh et ol şanemiñ tarz u tavrına
Görsün cihânda bir büt-i mekkâr gözleriñ
A97b M53
1. beñleriñ: beñleri

48

Mef'ûlü / fâ' ilâtü / mefâ'îlü / fâ' ilün

- 1 Ol şehlevend-i nâzı bugün da' vet eyledik
Revnağ-tırâz-ı bezmiñe vuşlat eyledik
Pistân u la' liñ emdik o pâkîze duñteriñ
Sağız turuncu ile yine işret eyledik
Şalvâr-ı 'ukde-dârını çözdük ol âfetiñ
Feth-i tılsım-ı vaşle hele cür'et eyledik
Çıksun meh-i şıyâm aluruz bûs-ı la' lini
Nûş-ı şarâb-ı nâbe yine niyyet eyledik

- 5 Şabri ʿaceb mi semt-i vaṭan yâde gelmese
(98a) Ğurbetde bir perî ile ünsiyyet eyledik

A97b M53
1. Şalvâr: Gîsû

49

Fâʿ ilâtün / fâʿ ilâtün / fâʿ ilâtün / fâʿ ilün

- 1 Cîna kâr etdi ḥadeng-i ğamze-yi dil-cûlarıñ
Sînemi şad-pâre kıldı ḥançer ebrularıñ

Bâğ-ı dehrîñ sünbül-i şebbûsuna etmez dimâğ
Şemm eden ey naḥl-ı dil-cû zülf-i ʿanber-bûlarıñ

Leblerîñ âb-ı ḥayâtı teşne kıldı ey perî
Dışlerîñ deldi geçirdi bağrını incülerîñ

Sevdiğim öp öğleyin olmazsa aḥşam üstü gel
Bûs edem ruḥsâr-ı âlın koḫlayam gîsûlarıñ

5 Çınseḥer gördüm ğaḫab-nâk olmuş ol mest-i gurûr
Çîn çîn etmiş kemâne beñzeyen o ebrûlarıñ

Ḥâtır-ı erbâb-ı ʿaşkı târ-mâr etmiş yine
Gerden-i sîme dağıtmış sim-siyeh gîsûlarıñ

Bildî ʿâlem Şabriyâ âvâre-yi ʿaşq olduğun
Gûş edince dün gece dilberle hây-hûlarıñ

A98a M54
1. Şemm: Seyr // 2. öğleyin: öğlen

50

Fâʿ ilâtün / fâʿ ilâtün / fâʿ ilâtün / fâʿ ilün

- 1 Söyle ey şûḥ-ı felek-meşreb nedir adın senîñ
Kimden öğrendin cefâyı kimdir üstâdın senîñ

Merḥamet zâlim derûnundan güzâr etmez mi hiç
Dâʾimâ cevır ü cefâ etmek mi mu tâdın senîñ

Sen yine kâfirliğin terk eylemezsin bir nefes
Olsa da ey şûḥ-ı serkeş ka be-yi bünyâdın senîñ

Neylesün bâğ-ı behiştin sidre ü tûbâsını
Seyr eden ey naḥl-ı dil-cû ḳadd-i şimşâdın senin

- 5 Şabriyâ eş ârının biñ nükte-yi rengîni var
La l-ı dilberdir meğer ṭab -ı ḥudâ-dâdın senin

A98a M54

51

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Nükteler mevhûm olur sırr-ı dehânından senin
İktisâb-ı ḥüsn eder ma ni-i zebânından senin

Cilve-gâhın oldu hem-ḥaşıyyet-i şahrâ-yı Çîn
Nâzeninim ṭurre-yi anber-feşânından senin

Reng-i ruḥsârın gül-i zîbendeyi şad-çâk eder
Gonciler dil-teng olur dürc-i dehânından senin

Çîn-i zülfün nâfe-yi müşkine teşbîh eyleme
Bir ḥaṭâ şâyed çıkar ey dil lisânından senin

- 5 Ḥâtırimdan kâmet-i bâlâ-yı yâr olmaz ba'îd
Fârîğim ey dehr-i dûn serv-i revânından senin

- (98b) Şabriyâ ḥâmûş olur siḥr-âferînân-ı cihân
Ḥâme-yi siḥr-âver-i mu ciz beyânından senin

A98a M54

52

**Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün
(fâ' lün)**

- 1 Ey benim bülbül-i hoş-lehçeciğim hoş geldin
Gül-nev-resteciğim goncecğim hoş geldin

Ey olan ṭavr-ı levendâneciği mâder-zâd
Važ' -ı pür-fitnessi işpihçeciğim hoş geldin

‘İyş u ‘işretle güzâr eyleyen eyyâmı müdâm
Ṭab ı şûrîde vü âlüfteciğim hoş geldin

Ḳadd-ı mevzûnuñ içün sînemi şad-çâk etdim
Bî-bedel mışra -ı bercesteciğim hoş geldin

- 5 55 Mâilim Şabri gibi görmeğe gül ruhlarını
Ey benim bülbül-i hoş-lehceciğim hoş geldin

A98b M54

53

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Mest-i aşka şanma kim şahbâ gerek
Ol lebi âb-ı hayât-efzâ gerek

Nev-nihâl-ı işvesin endâmına
Berg-i gülden câme-i zîbâ gerek

Dil ruh-ı gülgûnuñ eyler arzû
Bülbüle elbet gül-i ra nâ gerek

Sâ'id-i dilberde dâğ olsa n'ola
Öyle sîmîn sâ'ide damğa gerek

- 5 Geşt edenler râh-ı aşkı dem-be-dem
Şabri-i şeydâ gibi rüsvâ gerek

A98b M55

54

Mef'ûlü / fâ' ilâtü / mefâ'îlü / fâ' ilün

- 1 Güller gibi açılsa o nev-reste goncecik
Bülbül-menendi söylese yatsa o lehçecik

Bel bel kemâl-ı hayretle bakdım âh âh
Mûy-miyânı ol büt-i nâzın pek incecik

Bilmem ne bezme zâ'ika-bahş-ı neşât olur
Kande tekellüm eyler o şîrîn lehçecik

Etse aceb mi ortalığı cümle teb-zede
Tağındı mû-miyânına çifte tabancacık

- 5 Şabri kararım olsa perîşân aceb değil
Eylar şikenc-i kâkülü câna şikencecik

A98b M55

55

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Bâde-yi gül-rengi beñzer la'î-i nâbın var senin
Pek beğendim meşrebimce âb u tâbın var senin
- Rişte-yi gîsû-yı yâre var ise dil-bestesin
Ey dil-i bî-çâre hayli pîç ü tâbın var senin
- Bir değil üftâde kân-ı aşka cevreyn âh âh
Ey felek-meşreb cefâ-yı bî-hesâbın var senin
- Galibâ kendin gibi bir âfetiñ hayrânısın
Kim derûnunda nihânı ızdırâbın var senin
- 5 Şabriyâ remz-i âşnâ-yı menkıbet yokdur deme
Mîr-i izzet gibi bir câli-cenâbın var senin
- A118a M -

56

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü /fa'ûlün

- 1 Bî-behre kalır mı dil gûya tevekkül
İksîr-i murâdât iken esmâ-yı tevekkül
- (99a) Rû-mâl-ı teveccühde bulur maṭlab u kâmi
Zânû-zede-i kıble-i vâlâ-yı tevekkül
- Vâ-beste olur rişte-i takdîr ü kazâya
Peygûle-nişînân-ı zevâyâ-yı tevekkül
- Ârâyış-i devrâne nigâh eylemez aşla
Bir dil kim ola nâdire-pîrâ-yı tevekkül
- 5 Dilden giderir cümle hümûm ile gümûmu
Keyfiyyet-i peymâye-yi şahbâ-yı tevekkül
- Elbette bulur dürr-i girân-mâye-i kâmi
Ol kim ola gavṭa-zen-i deryâ-yı tevekkül
- Tâb-âver olur bezm-i neşât-ı dile Şabri
Revnaḫ-figen-i câm-ı tarab-zâ-yı tevekkül
- A98b M54
1. dile Şabri: âver-gâhe

57

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Seyr edince hâlini oldum o dem âşüfte hâl
Bunca demdir ey perî gitmez derûnumdan o hâl

Çün muhayyel nükte buldum levha-yı endîşede
Bulmadım mûy-miyânın gibi bir nâzik hayâl

- 56 Ravza-yı rıdvâna benzetsem n'ola ruhsârını
Kâmetin tûbâ lebiñ kevşerdî ey hûri cemâl

Şimdi kimler gûş eder güftâr-ı sükker bârını
Kandedir bilmem bu şeb ol tûti-yi şîrîn maqâl

- 5 Şabriya bûs eyledim la' l-ı leb-i cânâneyi
Ba de-zîn olsam aceb mi nâ'il-i zevk-i vişâl

A99a M55

1. Çün: Çok

58

Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

- 1 Temâşâ-yı cemâl-ı yâr ile handân idik evvel
Gece tâ şubhe dek hem-cümbüş-i cânân idik evvel

Olurduk bûşiş-i la' l-i leb-i dilberle dil-hande
Muhaşşıl âlem-i mestîde bir sultân idik evvel

Hele teller takınsun dûş olan gîsûsuna şimdi
O tıfl-ı bî-vefâya biz dañi hayrân idik evvel

Civânım şimdi bildik bî-mürüvvet oldıñın hayfâ
Gamınla yok yere giryende ü nâlân idik evvel

- 5 Dimâğ etmezdik ey Şabri şafâ-yı şahın-ı gülzâra
Temâşâ-yı cemâl-ı yâr ile handân idik evvel

A99a M56

1. cümbüş: şöhet // 2. bî-mürüvvet: bâ-mürüvvet // 3. giryende ü: kûyunda

59

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Eyledi âhîr o kebg-i 'işve-yi ibrâm râm
Şayd-gâh-ı aşka oldu halka-yı iqdâm dâm
- (99b) Bûşiş-i peymâne-i la'liñ şikest eyler firâk
Nûşi-i meyde humâr-âlûd olur encâm câm
- Düşdü dil bir kaşları râniñ hevâ-yı aşkına
Neyleyim ammâ ki kıldı kıddimi âlâm lâm
- Rüstem-i gamzeñ helâk etse 'aceb mi 'âlemi
Berķ-i şamşâm-ı nigâhından olur ser-sâm sâm
- 5 Kebg-i nâzım lâne-yi zîb-i vaşlım oldu Şabriyâ
Şayd-gâh-ı aşka oldu halka-yı iqdâm dâm
- A99a M56
1. vaşlım: vaşlıñ

60

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Neş'e verse bâde-yi hamrâ gibi her bir harâm
Fehm olurdu yek-be-yek keyfiyyet-i hâl-i enâm
- Va' d-ı kızb-âmîz ile dünyâyı aldırken kibâr
Eylemek lâzım mı der-incâz-ı va' de ihtimâm
- Zîver-i destâr eder gülğönce-yi ma'îlûbunu
Geşt eden gülşensarây-ı iffet-i her şubh u şâm
- Hâba varmış çeşm-i hûn-rîzi o hûnî meşrebiñ
Gamzeler şemşîr-i âlemgîriñ etmiş der-i niyâm
- 5 Bûy-ı sünbül den mi olmuşdur mu' anber perçemi
Reng-i gülden mi o gül ruhsâr-ı behcet irtisâm
- Qabiliyyet mâni'-i 'izz ü şerefdir âdeme
Şabriyâ nâ-kâbil ol olmağ diler sen şâd-kâm
- A99b M56
1. Fehm: Keşf // 2. perçemi: kâkülü

61

Mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün

- 1 O tıfl-ı nâz ile nûş-ı şarâb-nâb etdim
Murâdım üzre dil-i zârı neşve-yâb etdim
- 57 O mest-i naḥveti hem-bezm-i vaşl edinceye dek
Sirişk-i dîdemi mey baḡrımı kebâb etdim
- Ḥayâl-i bûsiş-i la‘l-ı lebiñle ey sâķî
Zücâc-ı çeşm-i teri şîşe-yi şarâb etdim
- Amân amân nazarım kaldı ḥatṭ-ı dilberde
O nazm-ı nâdire-pîrâyı intihâb etdim
- 5 Şu‘â‘-ı ḥüsnünü seyr eyledim o meh-rûnuḡ
Ḥuzûr-ı ḳalb ile bir kerre mâh-tâb etdim
- Şemîm-i kâkülünü şem edince ol şûḥuḡ
Kemâl-ı ḥayretle ḥayli pîç ü tâb etdim
- ‘Aceb mi mest-i muḥabbet olursam ey Şabri
O tıfl-ı nâz ile nûş-ı şarâb-nâb etdim
- A99b M56

62

Mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün

- 1 Lebiñde ol gül-i nev-resteniḡ tebhâleler gördüm
Dizilmiş ḡonce-i neşḡüfte üzre jâleler gördüm
- (100a) Ruḡ-ı ḡülgûnunu seyr eyledim ol naḥl-ı dil-cûnuḡ
Miyân-ı yâseminlikde açılmış lâleler gördüm
- Leṭâfet verdi ḳat ḳat ḥâller ruḡsâr-ı rengîne
Bugün ben kâleden gelmiş beneklü kâleler gördüm
- Ser-i kûyunda feryâd u fiḡâne başladı ‘uşşâķ
Tanîn-endâz-ı âfâķ oldu yek-ser nâleler gördüm
- 5 Ḥabâb oldu şarâb-ı dil-ḡüşâde Şabriyâ zâhir
Lebünḡde ol gül-i nev-resteniḡ tebhâleler gördüm
- A99b M57

63

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Sevdiğim muşhaf-ı ruhsârını tastîr edemem
Âyet-i hüsnünü bir vech ile tefsîr edemem

Vâkı' â dün gece düşümde görüp dil-dârı
Sürdüğüm demleri ol mâhle ta' bîr edemem

Der-i dil-dâre varılmağ nice mümkün ey dil
Âcizim doğrusu ol bâbda tedbîr edemem

Mihr-enver gibi gözler kamaşur bakdıkça
Tâb-ı dîdârını bir vech ile takrîr edemem

- 5 Geldi yek da' vet ile dâireme ey Şabri
Kim demiş kim o perî çehreyi teşhîr edemem

A100a M57

1. görüp: görüp o // 2. varılmağ: varılması // 3. doğrusu: doğrusu //

4. takrîr: takdîr

64

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Sevdiğim bilmez misin ' aşkıyla nâlân olduğum
Sûz-ı hicriyle yanup derdiyle giryân olduğum

Gizlesem de âşikâr etsem de ' âlem hep bilür
Dem-be-dem sevdâ-yı zülfünle perîşân olduğum

La' l-ı rengîniñmidir dil-teng eden ' âşıkları
Söyle ey şîrîn zebânım söyle kurbân olduğum

Hâtır-ı mehcûrdan bir lahza gitmez âh âh
Geceler tâ şubha dek vaşliyle handân olduğum

- 5 Ben ne hâcet vaşf edem mâhiyyet-i tab' im bugün
Halk-ı ' âlem hep bilür Şabri sühandân olduğum

A100a M57

65

Mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün

- 1 Yine bir âfet-i devr-i zamâna dil-fikâr oldum
Yine düşdüm belâ-yı aşka ey dil bî-ķarâr oldum
- Göñül verdim yine bir gül yanaķlu dilber-i Rûma
Dirîĝâ lâle-yi Rûmî-menendi dâĝ-dâr oldum
- 58 İşitdim ‘ıyş u ‘ışret etdiĝin aĝyârla her şeb
Göñulden âh edüp ķan aĝladım zâr u nizâr oldum
- Ėam-ı ebrûlarıñla tâķatim tâķ oldu sultânım
Ėayâl-i kâkül-i ĥamdır ĥamıñla târ-mâr oldum
- (100b) 5 N’ola Şabri gibi çâķ-ı giribân eylesem ben de
Şafâ-yı vaşlıñ añdım nâzenînim bî-ķarâr oldum
- A100a M57

66

Naẓîre-i Seyyid ‘Atâ ĥâķim Trepoliçe

Mef‘ûlü / mefâ‘îlü / mefâ‘îlü /fa‘ûlün

- 1 Bir dem o perî tal‘atı tenĥa görebilsem
Âĝûşa alup zevķ u şafâsın sürebilsem
- Bezî eyler idim naķd u cûdı reh-i yâre
Bâzâr-ı vişâli hele bir uydurabilsem
- Baņa o perî-ķehre bugün olsa musaĥĥir
Dâ’ire-i âĝûşa biraz durdurabilsem
- Pür-çîn olan ol zülf-i girih-gîr-i nigârı
Sehv eylemesem müşķ-i Ėıtâ mı şorabilsem
- 5 Nev-bestemi diĝer ĥalvete farķ-ı ruķâbadan
Ger mâyede ol sîm teni şoydurabilsem
- Peyrevlik edüp Şabri ‘atâ ile necîbe
Meydân-ı belâĝatde bugün at sürebilsem
- A100b M58
1. tenĥa: düşde // 2. Dâ’ire-i âĝûşa: gül-pister-i vaşl

67

Mef' ûlü / mefâ' ilü / mefâ' ilü /fa' ûlün

- 1 Ol gonce dehânın leb-i handânını öpsem
 Bî şevkle ruhsâr-ı gül-efşânını öpsem
- Tenhâca alup yâri der-âgûş edebilsem
 Ki sînesini kâhice pistânını öpsem
- Mânend-i kemer mû-miyânına şarılsam
 Bir yer kıomasam şevkle her yanını öpsem
- Koşsam ser-gîsû-yı girih-gîrini yârın
 Cânım diyerek gerden-i rahşânını öpsem
- 5 Şabri o şehin dergeh-i vâlâsına varsam
 Ârz eylesem ahvâlimi dâmânını öpsem
- A100b M58

68

Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

- 1 Bihamdillâh cemâl-ı yâri gördük dîdeler rûşen
 Şu' â' -ı mihr-i pür-envârı gördük dîdeler rûşen
- Temâşâ eyledik revnağ-tırâz 'ârız-ı yârı
 Şafâ kesb edecek gülzârı gördük dîdeler rûşen
- Nazar kıldık o incü dişlere hîn-i tebessümde
 Dizilmiş lü'lü'-i şehvârı gördük dîdeler rûşen
- Göründü gerdeni sîmînî üzre ol siyeh gîsû
 Semen şahnında sümbül-zârı gördük dîdeler rûşen
- 5 Kemâl-ı iştiyâk-ı yâr ile gurbet-nişîn olduk
 Yetişdik meclis-i dildârı gördük dîdeler rûşen
- Şarıldık sîne şâf olduk o mehpeykerle Şabri
 Tarab-gâh-i vişâl-ı yâri gördük dîdeler rûşen
- A101b M58
 1. gerdeni: gerden

69

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

- 1 Ruḥ-ı tâbende-i cânânı gördük dîdeler rûşen
Şu â-ı neyyir-i raḥşânı gördük dîdeler rûşen
- Şafâ etdik ser-i kûyunda ol şûḥ-ı ser-efrâzın
Cihânda ravza-yı rıdvânı gördük dîdeler rûşen
- Meşâm-ı cânı ta'îr etdi bûy-ı kâkûl hoş-bû
Semîm-i sünbül ü reyḥânı gördük dîdeler rûşen
- Gece ol mâhle hem-pister-i zevk-i vişâl olduk
Mükâfât-ı ğam-ı hicrânı gördük dîdeler rûşen
- 5 Der-âġûş eyledik ol şûḥ-ı sîm endâmı ey Şabri
Duyunca vuşlat-ı cânânı gördük dîdeler rûşen
- A101b M59
1. pister: meclis // 2. zevk: zevk u

70

Ġazel-i müzeyyel berây-ı Muştafa Paşa vali-i Mora

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

- 1 Tarâvet-yâb olur bâġ-ı şabâḥat gül cemâlından
Leṭâfet kesb eder reng-i bahâ ruḥsâr-ı âlından
- (102a) Çemende sünbül-i zîbâyı haclet-yâb eder zülfün
Olur şermende 'ar ar kâmet-i serv i tidâlinden
- Gehi mûy-miyânın vaşf eder gâhi la'lin
Gönül geçmez bu dehr-i dil-firîbin kıl u kâlinden
- Hemîşe âşık-ı nâçârı cevriñle helâk etme
Ḥazer kıl sevdiğim âh-ı derûn-ı pür-melâlınden
- 5 Unutmam bûseler baḥş etdiğin eyyâmı sultânım
Lebinden gerdeninden ġabġabından ḥadd u ḥâlinden
- Gece hem-bezm-i cânân olduğun fehm oldu ey Şabri
Bu şî'ir-i zâ'ika-baḥş-ı leṭâfet iştimâlinden
- Bu nazm-ı dil-güşâ vü dil-pezirin tarḥ maṭbû'ı
Deġil bu bende-yi efgendeniñ farṭ-ı kemâlinden

Kemâl-ı iltifât hazret-i destûr-ı ekremdir
Ki tab ım eyledi neşr-i güher-kenz hayâlinden

Müşîr-i mekrûmet bahşâ-yı cenâb Mustafa Paşa
Ki erbâb-ı sahn-ı hayrân olur hüsn-ı maqâlından

A101b M59

1. reng: hüsn ü // 2. etdiğin: etdiği

71

Diğer gazel-i müzeyyel berây-ı müşârün-ileyh

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

1 Var mıdır ruhsârına benzer edâ-yı âteşîn
Haft-ı nev-hîziñ gibi olmaz cihânda nev-zemîn

Hâbe varmış gamzesi ol şeh-levend-i işvenîñ
El-amân olmuş yine aşûb u fitnedir kimin

Mest-i nâzım var ise cüllâb-ı la'liñ vaşf eder
Kim zebân-ı hâmeden eyler ter-i şuh engebîn

Bûy-ı gülden mi 'aceb tahmîr olunmuş ruhları
Reng-i şahbâdan mı olmuşdur o la l-ı sükkerin

5 Söyleyenler kâkül-i perçinine müşg-i Hutun
Küfre girmezse haâtadan mâ-ğâşıl olmaz emin

'Ârız-ı bâğ-ı behîst-i cân-fezâdan hûb ter
Serde vü tûbâdan olmuş kâmeti bâlâ terin

Tab'ına tahsîn ider nazm-ı âferînân-ı cihân
Şabriyâ eş'âr-ı nev-âşârına sad-âferîn

Yaraşur Nef'î gibi fahr eylesem şimden gerü
Oldu memdûhum benim bir dâver-i dânişkarın

60 Kâm-kâr-ı zü-l-ğab aşl-ı aşıl pür-edeb
Dâver-i 'âli-neseb hem-nâm-ı fahr-ül-mürselin

10 Mesned-i devletde olsun tâbe maşşer ber-karâr
(102b) Gün-be-gün iqbâliñ efzûn ide Rabb-ül-'âlemin

A102a M59

1. mâ-ğâşıl: hâşıl

72

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Haste oldum nice dem dîde-i bîmârın için
 Kılca kaldı yüreğim turre-i tarrârın için
- Cân verir cebhe-yi berrâkına nâhîd felek
 Çâk olur mihr ile mehtâbeş ruhsârın için
- Tâze gül söylediler ruhlarına sultânım
 Misk-i Rûmî dediler zülf-i siyeh-kârın için
- Eyleyim sihr ile âşüfte bütün dünyâyı
 Bir gâzel tarh edeyim çeşm-i füsunkârın için
- 5 Kâle gel Şabri niçün böyle olursun hâmûş
 Bizi hasretde koduñ şî r-i şeker-bârın için
- A102b M60

73

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Çak olur sihr ü füsûn dîde-i fettânından
 Şakınur şûr u fitn zülf-i perîşânından
- Cân verir hüsn ü bahâ ruhlarına sultânım
 Şerm eder reng-i tebessüm leb-i handânından
- Bize sevdâ-yı ser-zülf-i siyehkâr yeter
 Geçdik ey dehr-i denî sünbül-i reyhânından
- Benzemez hatt-ı ruh-ı dîlbere bir nazm-ı selîs
 Hayli ebyât okuduğ sa d-i gülteninden
- 5 Dem-be-dem hâlini ızhâre ne hâcet Şabri
 Fehm olur sûz-ı diliñ çâk-ı girîbânından
- A102b M60
 1. ser-zülf: hatt u zülf

74

Mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün

- 1 Ruḥuṇ taḥmîr olunmuş sevdiğim gülberg-i aḥmerden
Leṭâfetde dehânıñ fark olunmaz gonce-i terden

N’ola sevdâ-yı ḥâlîñ göñlüme düşdükce âh etsem
Çıkar dûd-ı siyeh anber konunca fark-ı maḥberden

Dem-i vuşlatde sûzişle ‘aceb mi na‘ralar ursam
Su sepdikce şadâ ḥâşıl olur elbette aḥkerden

Ḥaṭ-ı dilber değıl manzûme-i ber-târiḥdir ol kim
Hülâgü vaḳ asın eşrâb eder ḥarf-i mücevherden

- 5 Bu nev-ṭarḥ-ı dil-ârâ bî-bedel bir nazm-ı zîbâdır
Nazîre iste ey Şabri necîb-i nükte-perverden

A102b M60

1. manzûme: manzûm

75

Mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün

- 1 Ne şîrîn sözlü dilbersin ne nâzik nâz-perversin
Güzellikde bulunmaz mişli bir şûḥ-ı semenbersin

Nihâl-ı ‘işvesin bir gonce-yi bâğ-ı leṭâfetsin
Güzelsin lâle-i ḥamrâya beñzer verd-i aḥmersin

- (103a) Riyâ cellâdı taḳva ḥırsız bir âfet-i dînsin
Ne kâfirsin ne sâḥirsin ne câdû-yı füsûn-gersin

N’ola müştak-ı dîdârıñ olursa ser-te-ser ‘âlem
Perî-rû bir gözü âhû meleksin mâh-ı peykersin

- 5 61 Necîb-i nükte-pirâdan nazîre iste ey Şabri
Süḥan-perverlik et bir şâ‘ir-i nâdîre-perversin

A102b M60

1.nâdîre: ‘icâz

76

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / fa'ûlün

- 1 ' Aceb kimlerle dem-sâz-ı tarabsın
 Kimiñle bâde nûş leb-be-lebsin
- Beni ğurbet-nişîn-i firķat etdiñ
 Bu âlâm u cefâya sen sebebsin
- Nedir bâ' iş ' aceb çîn-i cebîne
 Niçün ey mest-i naķvet pür-ġazabsın
- Be şûfî kim çeker vech-i ' abûsuñ
 Ne ħar meşreb ne şaķs-ı bî-edebsin
- 5 Unutdun Şabri şeydâyı şimdi
 ' Aceb kimlerle dem-sâz-ı tarabsın
- A103a M61

77

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Çeşm-i mestinđdir beñi ser-mest ü hayrân eyleyen
 Kâkûlün sevdâsıdır ' aķlım perîşân eyleyen
- Çâre eylersen sen eylersin bu ben dil-ķasteye
 Senden özge yok benim derdime dermân eyleyen
- Ey lebi kevşer manzar-civân-ı bî-menend
 Cenneti neyler ser-i kûyunu seyrân eyleyen
- Fitne-yi çengîze beñzetsem n'ola müjġânını
 Tîr-i ġamzeñdir seniñ bir demde biñ ķan eyleyen
- 5 Sensin ey şûķ-ı felek meşreb hezârân âşinâ
 Şabri-i âvâreyi bî-şabr u sâmân eyleyen
- A103a M61

78

Mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün

- 1 Bulunmaz çeşm-i mekkârıñ gibi ‘ âlemde bir âhu
Ne mümkün çîn-i zülfünle ola müşg-i Huten hem-bû

Haţ-ı nevdir veren hüsn ü bahâ ruhsâr-ı âle
Tarâvet-yâb olur hâr ile elbette gül-i hoş-bû

Kimiñle nûşîş-i câm-ı şarâb erguvân eyler
‘ Aceb kimlerle dem-sâz-ı tarabdır ol gümân-ebrû

Geçer tîr-i kazâ manendi nişter-zâr-ı müjgânı
Cihânda görmedim cânâ nigâhıñ gibi bir câdû

- (103b)
5 ‘ Aceb mi gül gibi çâk-ı girîbân eylesem şimdi
Yine gülpenbe cânefs câme giymiş ol gül-ı hod-rû

Nedir ol hadd ü hâl ol yâl ü bâl ol kâmet-i mevzûn
Nedir ol sîm sâķ ol sâ id-i berrâķ ol pehlû

Nazîre iste aḥbâb-ı hüner-perverden ey Şabri
Muşanna tarḥ-ı dil-cû bî-bedel bir nev-ğazeldir bu

A103a M61

79

Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

- 1 Dil ruḥ-ı hu-kerde-yi dil-dârı eyler arzû
Bülbül-i şûrîdedir gülzârı eyler arzû

Dâimâ ḥahişker-i bus-ı leb-i cânâneym
Mest olan câm-ı mey-i serşârı eyler arzû

Her ne deñlü nâz u istîgnâ sen efzûn eylese
Dil yine ol dilber-i mekkârı eyler arzû

- 62 Mübtelâ-yı ‘ aşķ olan bâğ-ı behiştî istemez
Dem-be-dem tâb-ı cemâl-ı yârı eyler arzû

- 5 Târ u mâr olsa ‘ aceb mi Şabri-i âşüfte hâl
Kâkül-i ḥamdır ḥam-ı dîl-dârı eyler arzû

A103b M61

1. hû-kerde: ḥûy-gerde // 2. Ol: O

80

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Geldi hengâm-ı meserret eşer inşâllah
Etdi eyyâm-ı küdüret güzer inşâllah
- Felek dil-i sâhil-i maşûda olur lenger-zen
Hızır tevîk-i delâlet eder inşâllah
- Olarak pâzide-i râh muhâsser ey dil
Buluruz kûy-ı murâda zafer inşâllah
- Müşkil olmuş tatalım hall-i 'uqûd-ı ma'lab
Nâhun-ı himmet olur kâr-ger inşâllah
- 5 Şem'-i dil-i puf-zede-i cerm ise de olma melûl
Nûr-ı rahmetle olur şu le-ver inşâllah
- Var iken elde mefâtîh-i kemâl-i ihlâş
Aluruz kenz-i remelden güher inşâllah
- Sen hemân gül-çemen-i hâtır nûş tavnâ' im
Bülbül-i bâğ-ı ma'âşid öter inşâllah
- Böyle kalmaz bu gönül kâr-geh-i keşretde
Dem olur çün u çirâdan geçer inşâllah
- Eşer hâme-i hâtem gibi nâmın Şabri
Faşş-ı 'irfâna verir zîb ü fer inşâllah

A103b M62

81

Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

- 1 Güzelsin yok nazîrin sevdiğim nâzik bedenlikde
Cevân-ı tâzesin yokdur manendin sîm-tenlikde
- Değil taraf külâh diler bâde zülf-i 'anber-bû
O bir nev-reste-yi sünbüldür ki bitmiş fesleğenlikde
- Dem-â-dem kâr-bân-ı şabr 'uşşâkı çalar çâr-gâr
Bulunmaz gamzenin mişl ü menendi râh-zenlikde
- Öpenler ruhların seyr eyleyenler sîne-i şâfin
Şafâ eyler gehi gülşende gâhî yâsamenlikde

- 5 Münâsibdir bu kumru göğsü cânfesden kabalar kes
Çıkar ey tûtî gûyâ saña bir nîm tenlikde

N'ola bülbül gibi nâlânın olsa Şabri-i şeydâ
Nihâl-ı işvesin yokdur nazîrin gülbedenlikde

A104a M62

1. Güzelsin: Görülmüş

82

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü /fa'ûlün

- 1 Yok mişli o veche hüsnün hüsn ü bahâda
‘Âlemde güzel böyle gerek tarz u edâda

Var mı bu tenâsüb bu temâ'il bu edâlar
Allahı seversen hele bir mâh-liqâda

Bak kaşlarının râsı ile çeşmine bir kez
Seyr eyle iki fitneyi şimdi bir arâda

Haç geldi ruḥ-ı âlına ol ḡonce dehânın
Gülşende yine tâze bahâr oldu güşâde

- 5 Bu nazm-ı nev-icâda nazîre bulunursa
Şabri bulunur tab -ı hüdâ-dâd atâda

A104a M62

1-Bu gazelin dördüncü beyiti M'de yer almamaktadır.

83

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

- 1 N'ola şimden gerü âğâz edersem âh u feryâda
Gönül verdim yine bir bî-vefâ bir şûḥ-ı bîdâda

Ne deḡlü haç-ı nevres nesh ederse hüsn ü cânânı
Yine 'aşkından olmaz bu dil-i dîvâne âzâde

Hevâ-yı bûsiş-i la' l-ı lebiḡ gitmez derûnumdan
Olur mey-hârenin elbette fikri câm-ı şahbâda

Remedden dîde-i dilber deḡil dülbend ile mestûr
O bir eskeflü şâhindir şikâre olmuş âmâde

- 5 Diyârında kişinin ma' lûm olmaz kâdr-ı güftârı
Bilinmez kıymeti dürr-i yetîmin kaç r-ı deryâda

Nedir ol mû-miyân ol sîm sâķ ol sâ' id-i berrâķ
Nedir ol ĥadd ü ĥâl ol yâl u bâl ol ķadd-ı bâlâda

Ėariż-i temyîz ise güftâr-ı siĥr âtâdan ey Şabri
Bu nazm-ı pâki gönder Râzi-i dâna vü üstâda

A104a M63

1. Remedden: Remîde // 2. ma' lûm olmaz: kimse bilmez // 3. güftârı:
güftârın

84

Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

- 1 Gören ruĥsârını teşbîĥ eder gülberg-i ĥandâna
Cemâliĥ seyr edenler beñzedir şaĥn-ı gülistâna
- Göñül gülşen-sarây-ı cennet oldu naķş-ı ĥaddiñle
Ėayâl-ı kâkülünle döndü çeşm-i sünbülistâna
- Muşanna' mışra' -ı mu' ciz-nümâdır ĥaķ-ı nev-ĥîziñ
Lebiñle ruĥların rengîn-i zemîndir nûkte-yi sincâna
- Ėubâr-ı ĥâk-pâyıñ tûtiyâ-yı çeşm-i cânımdır
Değişmem gerd-i râĥıñ mâ-ĥaşıl kehl-i Şîfâhâna
- 5 No'la bülbül gibi feryâd u efĖân eylesem şimdi
Göñül verdim yine gül çeĥreli bir şûh-ı devrâna
- Esîr-i kâkül-ı ĥamdır ĥamıñdır ey gözü âĥû
NiĖâĥ-ı merĥamet ķıl Şabri-i bîmâr u ĥayrâna
- A104b M63

85

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Naķş-ı ruĥıñ ey perî bu çeşm-i ĥasret pîşede
Bir gül-i nevrestedir Ėuyâ derûn-ı şîşede
- Ol siyeh müjĖânıñ içre çeşm-i ĥûn-rîziñ seniñ
Bir harâmîdir niĖâĥ eyler derûn-ı bîşede
- Lâle ruĥ bir nev-nihâl-ı ĥûsne verdim göñlümü
Tâze dâğım var yine bu sîne-i pür-rîşede
- Dem-be-dem zânû-be- zânû şoĥbetiñ ellerledir
Ėışm ile olsun ĥitâb et bende-yi dil-rîşede

- 5 Nağme-sâz oldukça tab^ç -ı dil-pesendim Şabriyâ
Rağs eder bîkr-i ma^ç âni sâha-yı endîşede
A104b M63

86

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Şevkle bûs eylesem ol ruhları âlî yine
Meclis olsa zümre-i bîgânenen hâli yine
Müşg-nâb-âsâ meşâm-ı cânı ta^ç tîr eyledi
Hâlden hâlî değildir ol mehin hâli yine
Tâb-ı mey bir başka hâlet verdi rûy-ı dilbere
Gül gül oldu güle döndü ^çârız-ı âlî yine
Simsiyeh zülfün dağıt ruhsâr-ı rengîn üstüne
Ferve-i semmûre kaplat kırmızı şâlî yine
5 Geh miyânın zîkr eder gâhi leb-i cân-bağşını
64 Şabri-yi âşüfte koymaz kıl ile kâlî yine
A104b M63
1. güle: verde // 2. dağıt: bırak // 3. Geh: Mû

87

Gazel-i müzeyyel berây-ı Velîyüddîn Paşa**Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün**

- 1 Nazar kıl ^çârız-ı zîbâda ol zülf-i semen-sâya
Mu^çanber saçlı sünbüldür ki şalmış gülşene sâye
Şafâya mâye-i evkâtımı ta^çlîk ederdim ger
Getürsem ol hatt-ı nev-hîz ü hüsn-vânı imlâya
Nedir vech-i cemîlinde olan envâr-ı mâder-zâd
Nazar kıl el-amân afitâb-ı ^çâlem-ârâya
Değişmem bûşiş-i la^çl-i leb-i cân-bağşın ey sâkî
Kemâl-ı neşve-yi câm-ı ferağ-fer câmı şahbâya
5 Nazîri gelmemiş bir duğter-i ra^çnâya müştâkız
Dirîgâ düşmüşüz sâkız gibi efvâh-ı i^çdâya

Letâfet verdi gîsûlar o zibâ-yı gerden-i şâfa
Miyân-ı yasemenlik boldu şeb-bûlarla pîrâyâ

Yine cûş eyledi deryâ-yı tab^c-ı pâkiñ ey Şabri
‘ Aceb mi her külâhıñ olsa bir dürr-i girân-mâye

Bilür yek-nazarede hâl-i dil erbâb-ı hâcâtı
Ne hâcet ‘arzuñâl etmek Veliyüddîn Paşaya

Sühûletle eder dil-hâhıñ üzre mañlabıñ hâşıl
‘ İnâyet merhamet mañşûşdur o zât-ül-âlâyâ

- 10 Veliyyü’n-ni‘ met bî-minnetim sağ olsun ‘ âlemde
Çomaz bu müst-mend ü dil-figârı böyle bî-vâye

Hüdâ ol şehsuvâr-ı ‘arşa-gâh rezm ü heycâyâ
Vere ‘ömr mecd ü sa‘âdet ‘izz-i bî-gâyâ

A118b M –

88

Mef‘ûlü / mefâ‘îlü / mefâ‘îlü / fa‘ûlün

- 1 Oldum yine bir dilber-i fettâna fütâde
Yok mişli şabâhatde melâhatde bahâda
Çâk-ı semt-i ‘ırâka güzâr etdi dil-i ser-mest
Hiç bulmadı la‘lîn gibi bir neş’eli bâde
Hicriñle ölürsem eğer ey kıyâmet
Hep halkı yıkar sûz-ı dilim rûz-ı cezâda
Bağ çeşm-i siyeh-kâr ile ebrû-yı nigâre
Seyr et iki fettân-ı cihânı bir arada
5 Çeng olsa n’ola kâmet-i sâ mân u sükûnum
Bir çengi-yi mehpeykere dil oldu fütâde
(118b) Olma hâzer et çille-keş-i ‘aşkı ya şûfi
Eyler seni âhir o gümân ebrû güşâde
Şabri gibi pâkîze sühan var mı cihânda
Memdûh ol her nazmı miyân-ı ‘örfâde

A118a M –

89

Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

- 1 ' Aceb ol gözleri fettânımı gördüğ beğendin mi
Benim ol âfet-i devrânımı gördüğ beğendin mi
- (105a) Nigâh etdiğ mi tâb-ı hüsnüne ol şûh-ı devrânı
Şu' â-ı neyyir-i rahşânımı gördüğ beğendin mi
- Güzâr etdiğ mi ey bâd-ı şabâ zülf-i dil-ârâya
Mu' anber sünbül ü reyhânımı gördüğ beğendin mi
- O tîğ-ı ebrvân-ı yârı etdim sîneme taşvîr
Mücevher hançer-i bürrânımı gördün beğendin mi
- 5 Kimiğ bezmindedir ol mest-i naḥvet bilmem ey Şabri
' Aceb ol gözleri fettânımı gördün beğendin mi
- A104b M64
1. ebrvân: ebrvânı

90

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Meğr eder âdeme her bir nigeḥ-i pür-âlî
Fitneden ğamze-i fettânı değıldir ḥâlî
- Leḥçesi şehd-i muşaffa süḥanı kand u nebât
Leb-i rengîniḡe beḡzer göreydiğ gülbâlî
- Beni bülbül gibi âşüfte vü nâlân etdi
Serde kat kat olup dendân-ı kanarya şâlî
- Eşheb-i nâze süvâr oldu yine ol âfet
Ser-te-ser ḡalk-ı cihân olsa n'ola pâ-mâlî
- 5 Ğam yemedü rûbere deşt-i cünun olduğum
Şabriyâ böyledir erbâb-ı muḡâbbet ḡâlî
- A105a M64

91

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

- 1 Gören letâfet-i bâğ-ı cemâl-ı cânânı
Eder mi fikr ü taḥayyül riyâz-ı rıdvânı
- Şikenc-i kâkülünü şem eden fedâ eyler
Şemîm-i sünbül nev-hîz ü 'anber-efşânı
- O ğamzeler kıomaz aşla göñülde şabr u sükûn
Helâk eder niğeh-i çeşm-i mesti insânı
- Ne geldi dehre nazîri o kıadd-i dil-cûnuḡ
Ne gördü çeşm-i cihân böyle şûḡ-ı devrânı
- 5 Bu iştiyâkı helâk etdi el-amân bizi
Şeb-i firâkı u ğamıḡ yok mu ḡadd ü pâyanı
- Kemâl-i ḡumkıunu işrâb eder seniḡ vâ' iz
Bu şekl ile bu şemâ'il bu rîş-i tûlânı
- Ḳadîmi kendi kuluḡ kendi sîne-çâkıındır
Unutma pâd-şahım Şabri-yi süḡândânı
- A105a M64
1. vâ' iz: vâ' izâ

92

Mef'ûlü / fâ' ilâtü / mefâ'îlü / fâ' ilün

- 1 Ben ğam-ğüsâre 'arz-ı cemâl etdi ol perî
Gösterdi baḡa rûz-ı kıyâmetle maḡşeri
- (105b) Yağıdı derûn-ı sînemi âfet bakışları
Mest etdi men fütâdeyi maḡmûr gözleri
- 65 Kanarya rengi câme-yi zîbâ giyüp bugün
Bûlbûl gibi terennüme âğâz et ey perî
- Ben ḡâk-sâre belki tereḡḡüm eder deyü
Ölünce beklesem ne 'aceb kûy-ı dilberi
- 5 Şabri sipihre çıksa n'ola dûd-ı âh-ı dil
Ḥayli dem oldu görmedim ol mâh-peykeri
- A105a M64

93

Mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün

- 1 Yine dem-beste kıldı bir nigehe ben dil-figârı
Yine âgâz-ı efsûn eyledi çeşm-i füsûnkârı
- N’ola ağızım şulansa mîve-i vaşlıñ düşündükce
Görüp nârince beñzetdim bu şeb pistânca yârı
- Değildir ‘ârız-ı gülgûnuñ üzre zülf-i ‘anber-bû
Uyur bir ejdehâdır miskin etmiş şaḥn-ı gülzârı
- Nişâr eyler reh-i ‘aşkıñda nakd-ı cânı bî-minnet
Ölenler nâzenînim kâle-yi vaşlıñ ḥarîdârı
- 5 Lebiñ ser-çeşme-i âb-ı hayâtı teşne-dil kıldı
Düşürdü dişleriñ baḥr-ı ‘amiķe dürr-i şeh-vârı
- Görenler Şabri-yi siḥr-âverin nazmıñ pesend eyler
N’ola rengîn olursa lâ‘l-ı dilber gibi eş‘ârı
- A105b M65

94

Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

- 1 Nâz ile süzdükçe cânâ dîde-i maḥmûruñu
Mest edersek ‘âşık-ı dil-ḥaste vü mehcûruñu
- Seyr edenler şu‘le-yi ruḥsâr-ı âteş-bârını
Neylesün ey mâh enver-i âfitâbıñ nûruñu
- ‘Ârız-ı gülgûnuñ üzre dök siyeh zülfüñ meded
Kırmızı lâḥûre kaplat ferve-yi semmûrunu
- Cânıma kâr etdi ol kaşı kemânıñ firķati
Başka çâl neyleyim maṭrab seniñ tanbûruñu
- 5 Bunca müddetdir yolunda paymâlıñdır seniñ
Vâdi-yi firķatde ḳoyma Şabri-i mehcûruñu
- A105b M65
1. müddetdir: demlerdir

95

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Ğamze-yi ğammâzın âyâ bî-ķarâr etdi beni
 Ğalka-yı zincîr-i zülfün târ u mâr etdi beni
- Sâķ-ı sîmîn sâ' id-i billûruñ aldı ' aķlımı
 Sîm-bâzû ķadd-i dil-cû dil-fikâr etdi beni
- Çîn-i zülfüne göñül verdim haķâ etdim meded
 Ğanķer ebrûlarıñ zâr u nizâr etdi beni
- (106a) Ğûşe-yi ebrû ile dün gece imâ etdüğün
 Şubķe dek teşrîfine ümmîd-vâr etdin beni
- 5 Penķe-yi Ğasretle çâķ etsem Ğirîbânım n'ola
 Şâh-bâzım za' if-i hicriñ bî-ķarâr etdi beni
- Şabriyâ gerçi bu zîbâ şi' iri tarķ etdim velî
 Mâyeyi tab' ım Ğabîbim mâye-dâr etdi beni
- A105b M65
 1. dil-cû: dil-cûñ // 2. Mâyeyi: Mâ' il // 3. tab' im: tab'
 -Bu gazelin beşinci beyiti M'de yer almamaktadır.

96

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Kand-i la' liñdir şeker-rîz eyleyen Ğüftârımı
 Kâkülündür böyle ' anber-bâr eden eş'ârımı
- Şâ' irim bir kâmet-i mevzûna verdim göñlümü
 Mışra' -ı zîbâya tazmîn eyledim efķârımı
- Turre-i tarrârına dil-beste oldum el-amân
 Bağladım zincîr-i ' aşķa bu dil-i nâçârımı
- 66 Ğâtıra gelmez mi ol demler ki ey mest-i Ğurûr
 Şâd ederdin zevķ-i vaşlıñla dil-i bîmârımı
- 5 Şabriyâ şabr eylerim her cevreyi ammâ doğrusu
 Ğayrilerle görmeğeyi şabr edemem dildârımı
- A106a M65
 1. Kâkülündür: Kâküldür // 2. el-amân: ben yine

97

Mefâ'îlün / fe'îlâtün / mefâ'îlün / fe'îlün

- 1 O mâh-pâredir ey dil kıoyan bu hâle seni
 Hayâl-i ebrûsudur döndüren hilâle seni
- Bu şeb müsâ' de etse sipihr geçer reftâr
 Der-âgûş eylesem ey meh-i mişâl-i hâle seni
- Ğamıñla zâr u nizâr olduğum unutmam hiç
 Hüdâya eyledim ey sevdiğim havâle seni
- Öper miyüz ruĥ-ı gülgûnunu doyuncaya dek
 'Aceb şarar mıyuz ey kâkülü külâle seni
- 5 Dolaşma kûy-ı nigâre hâzer kıl ey Şabri
 O şûĥ-ı 'işve-perestdir kıoyan bu hâle seni
- A106a M66
 1. kâkülü: kâkül

98

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

- 1 Bu şeb gördüm hayâl-i ĥâbde ol mâh-tâbânı
 Yine ĥülyâlara düş eyledim hayfâ dil ü cânı
- Nâzar kıldım ruĥ-ı rengînle ol zülf-i müşgine
 Temâşâ eyledim hem gülşeni hem sünbûlistânı
- Ĥarâmi gözleri ol âfetiñ bir râh-zendir kim
 Çalar çarpar dem-â-dem kâr-bân-ı şabr u sâ mânı
- Dimâğ etmez görenler kâkülün bûy-ı semen-zâra
 Cemâlün seyr edenler istemez şahn-ı gülistânı
- 5 Lebiñ emsem ruĥ-ı rengînün öpsem gerdenün kıoşsam
 Der-âgûş eylesem bir kerrecik ol şûĥ-ı devrânı
- (106b) Kıo ta' n etsün saña ĥalk-ı cihân 'âlemde ey Şabri
 Şakıñ terk etme bir laĥza şafâ-yı vaşl-ı cânânı
- A106a M66
 1. rengînün: gülgûnuñ // 2. Ol: O

99

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Tâb-ı ruhsârıñ görenler ey perî
İstemez âyîne-yi İskenderi
- Bûs eden la' l-i leb-i mey-gûnunu
Neylesün cennetde âb-ı kevseri
- Kâkül-i müşk-i Hutun bûyuñ seniñ
Gezdirir âhû-yı Çîni serseri
- Seyr eden hâlîñ perîşân hâl olur
Hâlden hâlî değılsin ey perî
- 5 Şabriye cüllâb-ı la' lîñ söyledir
Böyle şîrîn böyle rengîn sözleri
- A106b M66

100

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Benzemez mi bir içim şuya leţâfetde
Hüseynin  aşkına seyr eyle o vech-i h sn 
- Gizl  bir n m tebess me ta amm l etmez
Tengd r t  o kadar ol b t-i n z ñ deheni
- Mest olup a sa girib n n  t  n fe kadar
Eylesem z ver-i       o g l pireheni
-  h bilmem ki ne si r eyler o  e m-i se    r
Eyledi naz r-  evvel de dil-i      te teni
- 5     r-i n dire-g yem edemem l f u g z  f
Severim do rusu ey k met-i mevz n seni
- Var mı ol lebleri g l-kand u  eker-p re gibi
 ekker n  ehd-i mu affa ola her bir s    n 
- (119a) Hele beyh  de de il n lelerin ey  abri
Var ise eyledi bir      dil-i efk r seni
- A118b M -

101

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Nev-nihâlüm bûs eden derc-i dehân-ı tengini
Neylesün gül-zâr-ı dehrîñ gonce-i hoş-rengini

Hâk-i kûyuñ kimyâ-yı izz ü devletdür baña
Kenz-i Kârûna değışmem Âsitânıñ rengini

Nâle-yi uşşâkı gûş et kûçe-i cânânedede
Dinle gül-i serhad-ı aşkıñ sû-be-sû gülbengini

Mîve-i çîn bâğ-ı vaşl-ı yâr olup bûs eylesem
Bûsitân-ı sînedede pistânce-yi nâr-rengini

- 5 Çaldı bir çengi benim sermâye-i ârâmımı
Başına çal neyleyim nâhid-i rübâb u çengini

Vâ'iz-i hod-bîne bâr oldu kemâl-ı kibr ile
İşte buldu zâhid-i hammâl-meşreb dengini

Sim-siyeh hâlîñ görüb ruhsâr-ı âteş-bârda
İngiliz bârûduna benzetdim eyâ rengini

Nâvek-i sertîzini seyr et o hûni gamzenîñ
Şabriyâ zîb-âver zıkr et Hülâgû cengini

A119a M –

102

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

- 1 Şübhe yok bûs-ı leb-i cânâna bayrâm ertesi
Devre başlar sâğar u peymâne bayrâm ertesi

Mest-i nâzım ref olur senden dağı şerm ü hicâb
Câm-ı mey çıksun hele meydâna bayrâm ertesi

Kelle germ ü bâdeler olduğı seyr eylesek
Âh açılrsa der-i meyhâne bayrâm ertesi

Var iken meclisde devr-i sâğar yâkût-ı fâm
El değeri mi sübhâ-yı mercâna bayrâm ertesi

- 5 Böyle mağmûr olma Şabri rûze-i âlâmdan
Şâd olur elbet dil-i divâne bayrâm ertesi

A106b M66

1. fâm: tâb

2.6. BEYİTLER

1

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

Mû-be-mû kıldım nazar ol şeh-levend-i ' işveye
Kıl kadar mûy-miyândan gayri bir nokşânı yok

A107a M75

1. nokşânı: nokşân

2

Mef' ûlü / fâ' ilâtü / mefâ' ilü / fâ' ilün

Hancer taķındı mûy-miyâna o bî-amân
Öldü dirîğ ortalığın hâli pek yamân

A107b M75

3

Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

Bugün gûş eyledim güftâr-ı gevher-bâr-ı dil-dârı
Dizilmiş rişte-yi takrîre gördüm dürr-i şeh-vârı

A107b M75

4

Fe' ilâ' tün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün
(Fâ' ilâtün) (fâ' lün)

Bûy-ı gîsûsunu tefhîm için ol ğonce-dehen
Tâze bir sünbül-i zîbâ baņa ihdâ etdi

A107b M75

5

Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

Nezâketle şemîm-i zülfünü tefhîm için Şabri
Bize ol ğonce-fem bir tâze 'anber-bûy göndermiş

A107b M75

6

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Fedâ etmem hevâ-yı zülf-i yâri her çeh-i yâd-âbad
Çekersem de cefâ-yı rûz-gârı her çeh-i yâd-âbad

A107b M75

7

Mum kıtlığında inşâd olunan beyit

Fe' ilâ' tün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün
(Fâ' ilâtün) (fâ' lün)

Almısız zulmet-i firkatde fitili Şabri
Şimdi bir şem' -i şeb-ârâya yanar mum olduk

A107b M75

8

Mef' ûlü / fâ' ilâtü / mefâ'îlü / fâ' ilün

Şâd eylemez mi sâde selâm ile bendesin
Ol tıfl-ı bî-mürüvvetiñ inşâfı yokmudur

A107b M75

9

Fe' ilâ' tün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün

Yüreğim kılca eden mûy-miyânımı dedim
Dedi ol lebleri gül kâd ü şekerpâre belî

A107b M75

10

Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün

Hayâlimden dem-â-dem bûs-ı la' l-ı dil-rübâ gitmez
Ser-i mestânedan fikr-i şarâb-ı dil-güşâ gitmez

A107b M75

11

Mef' ûlü / mefâ' îlü / mefâ' îlü /fa' ûlün

Şabri o perî-peyker o çengî-i tarab-sâz
Geldi bu gece dâireme oynadı yatdı

A107b M75

12

Mef' ûlü / mefâ' îlü / mefâ' îlü /fa' ûlün

Âvâze-yi hüsünü hüseyîye çıkardı
Muṭrib-i tarab-sâz bu gece dâiremizde

A107b M76

13

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

Def gibi dögsen 'aceb mi sinemî şimden gerü
Çaldı naḡd-ı şabırımı dün gece bir çengi kıızı

A108a M76

14

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

Bir put-ı tersâya meyl etdi dil-i âvâremiz
Çaḡ gibi iḡler yatur bu sîne-i şad-pâremiz

A108a M76

15

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

Hüşn-i şavtıḡ gûş eden bî-hûş olur
Mest olur mecnûn olur medhûş olur

A108a M76

16

Mef' ûlü / mefâ' îlü / mefâ' îlü /fa' ûlün

Ḳocsam belini la' l-ı revân-baḡşını emsem
Tenhâca seni ḳoynuma alsam ḳuzucaḡım

A108a M76

17

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

Dest-i dilberden bugün bir kahvecik nûş eyledim
Neşve-yi şahbâ-yı gül-gûnı fer-âmûş eyledim

A108a M76

18

Fe' ilâ' tün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün
(Fâ' ilâtün) (fâ' lün)

Bak o ' uşşâka cefâlar kılıcı ğaddâre
Takınur hançer-i hûn-rîzini işpehcesine

A108a M76

19

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

Terk eder mi âdem ol meclis-i bî-hemtâyı kim
Hem-demi hem-şoĥbeti bir şûĥ-ı müsteşnâ ola

A108a M76

1. ol: o

20

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

Gerçi teşrîfî bugün va' d eyledi cânânemiz
Va' dine katlanmaz ammâ bu dil-i dîvânemiz

A108a M76

21

Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

Boğazına vec' müstevli oldu şanma dil-dârı
Kemend-i âhım ol şûĥ-ı cihânı şık boğaz etdi

A108a M76

22

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

Qaldı Şabri hâtırım ol bî-vefâya gerçi kim
Gitmez ammâ neyleyim kâfir hayâlimden yine

A108a M76

23

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

Dilber-i maqârın oldu rakîb-i müsebbibe
Hayfa takarrüb etdi kamer-i burc-ı   aqrebi

A108a M -

24

Fe' ilâ' tün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün
(Fâ' ilâtün) (fâ' lün)

Hâlimi   arz edebilsem o gümân-ebrûya
Yanarak yakılarak çâk-ı girîbân ederek

A108b M76

25

Mef' ûlü / fâ' ilâtü / mefâ' îlü / fâ' ilün

Ol şâhbâzı koldan uçurmam deyü bugün
Gördüm rakîbi mezbeledede pek hor solunur

A108b M76

26

Fe' ilâ' tün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün
(Fâ' ilâtün) (fâ' lün)

Himmetiñ zaħm-ı dile merhem iken sultânım
Ne revâ Şabri kuluñ gayriye muhtâç olsun

A108b M76

27

Fe' ilâ' tün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün
(Fâ' ilâtün) (fâ' lün)

Olsa da her taqdir-i zevk ü şafâ meclisde
 Görmeyince seni ey gonce-dehen şâd olmam

A108b M77

28

Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

Gülşene aq sâdeler baqş eyledi berf-i şitâ
 Giydi ey serv-î sehi kar yağdı kemhâlarına

A108b M77

1. ey: her

29

Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

Ne mâl u câhdan Şabri ne mîr ü şâhdan bulsun
 Bize qast eyleyenler Hâzret-i Allâhdan bulsun

A108b M77

1. mîr ü: mîr-i

30

Mefâ' ilün / fe' ilâtün / mef' âilün / fe' ilün

Qadîmi bende-i halka benevş-zârındır
 Unutma Şabri-i zârı efendi sultânım

A108b M77

31

Mâl-ı yetîm mâl-ı vaşi ile muhteliğ olduğda şanma lâzım geldiğini
 müfsîd müftinüñ fetvâsına berâ-yı laîfe inşâd olunan beyittir.

Mef' ûlû / mefâ' ilü / mefâ' ilü / fa' ûlün

Halı olsa şanman lâzım olur mâla buyurdun
 Bu meselede doğrusu halı etdin efendi

A108b M -

32

Fe‘ ilâ‘ tün / fe‘ ilâtün / fe‘ ilâtün / fe‘ ilün
(Fâ‘ ilâtün) (fâ‘ lün)

Ne ‘aceb kendimi çâk eyler isem ey Şabri
 Qaldı bir dâneciğim sahn-ı değirmenlikde

A108b M77

33

Mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün

O şehbâz-ı hüma-pervâz-ı hüsnü görmeğe Şabri
 Uçardım bulsam ammâ neyleyim bâl u perim yokdur

A108b M77

34

Mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün

O cennet çehrelü cânânedен dūr oldum ey Şabri
 Yanar nâr-ı cehennem sūziş-i âh-ı derûnumdan

A109a M77

35

Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

Sâ‘ id-i dilberde dâğ olsa nola
 Öyle sîmîn-sâ‘ ide damğa gerek

A109a M77

SONUÇ

Bu çalışmamızda, son dönem divân şairlerinden, 18. yüzyıl sonlarında doğan Moralı Sabri'nin Divânı'nı çalıştık. Çalışmamızda şiirlerinden hareketle Sabri'nin hayatı, sanatı ve eseri hakkında bilgiler verilmiş, Divânı'nın transkripsiyonlu metni hazırlanmıştır.

Elimizdeki kaynaklardan ve şiirlerinden Mora'nın tanınmış şairlerinden olduğu anlaşılan Sabri'nin dört yaşında gözünü kaybettiği, kendisi tarafından da doğrulanan bir bilgidir. Şairin şiire meraklı bir mizaca sahip ve yetenekli kişiliğe sahip olduğu da şiirlerinden kolaylıkla anlaşılmaktadır. Kör olmasına rağmen imlâ, kâfiye ve özellikle arûz kullanma yönünde, usta şairleri aratmayacak nitelikte yeteneğe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle, ustaca kasideler yazmış olan Sabri'nin uzun ve çok sayıda kaside yazdığını görüyoruz. Şairin pek çok nazım şekli ile şiir yazması, tarih düşürmedeki başarısı da onun küçümsenmeyecek bir şair olduğunun göstergesidir.

Elimizde divânın eski yazılı, biri el yazması biri de matbu olmak üzere iki nüshası bulunmaktadır. El yazması divânda herhangi bir kayıt veya mühür mevcut değildir. Müellif hattı olmayan bu nüshanın kim tarafından ne zaman istinsah edildiği bilinmemektedir. Fakat burada belirtilmesi gereken bir durum vardır. Kim tarafından kaleme alındığı bilinmeyen bu nüshanın bir kez daha kaleme alındığı, düzenlendiği kanaatindeyiz. Başlangıçta divân tertibine uygun bir özellik göstermesine rağmen son birkaç sayfada bu özelliğin ve yazı şeklinin değişmesi bu fikrimizi destekler niteliktedir. Matbu divân ise, yazmaya göre daha tertibli bir şekilde düzenlenmiş fakat beyit ve şiir eksikliği yönünden diğer nüsha ile farklılık göstermektedir.

Çalışmamızın birinci bölümünde şairin hayatı, eserleri, kullandığı nazım şekillerinin ayrıntılı incelenmesi üzerinde durulmuştur. Hakkında tezkire ve kaynaklarda çok az bilgi bulduğumuz şaire yönelik çıkarımlarımızın esas kaynağı şiirler olmuştur. İkinci bölümde ise divânların incelenmesi sonucu karşılaştırmalı bir metin ortaya konmuştur.

Sonuç olarak, bu şekilde hazırlanmış metin neşirlerinin edebiyat tarihimiz açısından önemi şüphesiz göz ardı edilemez. Sabri üzerine hazırlanmış olduğumuz bu çalışmanın kültür mirasımızı tanıma, onu gelecek nesillere aktarma, yapılacak metin şerhleri çalışmasına zemin oluşturma yolunda faydalı olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

- CENGİZ, Halil Erdoğan, “Musammatlar”, *Türk Dili (Divân Şiiri Özel Sayısı)*, 415-416-417, TDK, Ankara, 1986
- ÇELEBİOĞLU, Amil, “Kekeme Dili (Lisân-ı Pepegî) İle Şiirler”, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, MEB., İstanbul 1998
- DİLÇİN, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK, Ankara, 2000
- GÖYÜNÇ, Nejat, “Mora’da Türk İnşa Faaliyetleri”, *GDAAD*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1972
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi, Ankara, 2002
- EYİCE, Semavi, “Yunanistan’da Türk Mimarî Eserleri”, *Türkiyat Mecmuası*, s.12, İstanbul, 1955
- HANYEVÎ, Nuri Osman, *Tezkire-i Şuara-yı Cezire-i Girit*, Çorum Hasan Paşa Ktb, 2113/2
- İPEKTEN, Halûk, *Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri ve Arûz*, Dergâh Yay., Ankara, 1997
- İPEKTEN, Halûk, *Nef’i*, Akçağ, Ankara, 2000
- İSEN, Mustafa, *Ötelerden Bir Ses*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997
- KANAR, Mehmet, *Farsça-Türkçe Büyük Sözlük*, Birim Yay., İstanbul, 1998
- KANAR, Mehmet, *Arapça -Türkçe Büyük Sözlük*, Say Yay., İstanbul, 2009
- KEMAL, İbnül Emin, *Son Asır Türk Şairleri*, c.3, Dergâh, İstanbul, 1988
- KIEL, MACHIEL, ALEXANDER, JOHN, “Mora”, *İslam Ansiklopedisi*, c.30, TDV, İstanbul, 2005
- KURNAZ, Cemal, *Osmanlı Şair Okulu*, Birleşik Yayınevi, Ankara, 2007
- KURTOĞLU, Orhan, *Giritli Şairler*, Akçağ Yay., Ankara, 2006
- MACÎT, Muhsin, *Nedim*, Akçağ, Ankara, 2000
- MACÎT, Muhsin, *Erzurumlu Zihni Divânı*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2001
- MERCANLIGİL, Muharrem, *Ebcad Hesabı*, Doğu Matbaası, Ankara, 1960
- SABRÎ, Mehmed Emin, *Tuhfe-i Sabri*, Çorum Hasan Paşa İl Ktb, 19 Hk 1892

TÖKEL, Dursun Ali, *Divân Şiirinde Mitolojik Unsurlar*, Akçağ, Ankara, 2000

YAKIT, İsmail, *Türk-İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme*,
Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1992

YENİTERZİ, Emine, *Divan Şiirinde Na't*, TDV Yay., Ankara, 1993

ÖZET

Bu çalışma, 18. yüzyılın sonu ile 19. yüzyılın başında Mora’da yaşamış Karayılanzâde Mehmed Emin Sabri Efendi’nin Divân’ını konu edinmiştir. Bu “Divân”ın bilinen iki nüshası vardır. Bunlar, Milli Kütüphane Yz 618 A arşiv numarasında, diğeri de Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi no 5119 numarada kayıtlı olan nüshalardır. Bu iki nüsha incelenerek karşılaştırmalı bir metin tes’isine çalışılmıştır.

Eser iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, ulaşılan kaynaklardan ve Sabri Divânı’ndan hareketle şairin hayatı, sanatı ve eserleri hakkında bilgiler verilmiş, divânın şekil ve içerik bakımından incelenmesi yapılmıştır. İkinci bölümde ise, iki nüsha karşılaştırılarak divân tertibine uygun bir metin hazırlanmıştır. Sabri Divânı incelenerek, Moralı Sabri ve şiirlerinin Divân şiirine kazandırılması amaçlanmıştır.

Anahtar sözcükler

Sabri, Mora, divân, transkripsiyon, karşılaştırmalı metin

SUMMARY

This study is about the Divân of Karayılanzâde Mehmed Emin Sabri Efendi, who lived in Mora from the end of the 18th century to the beginning of the 19th century. There are known copies of the “Divân”. These are registered with the (Yz 618 A) archive number in the National Library and with the 5119 archive number in the Library of Süleymaniye in Hacı Mahmud Efendi department. In this study it is tried to make a comparision by examining the two copies.

This work consists of two parts. In the first part there is given information about the poet’s life, his art, works thanks to the Divân of Sabri and the researches made about him and also its structure and content are examined. In the second part a suitably arranged text is prepared by comparing two copies. It is aimed to bring Paleponnesian Sabri and his poems to Divân poetry by studying Divân of Sabri.

Key Words

Sabri, Mora, divân, transcriptsign, compared writing

